JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 1

Bálizs Jutka – Mikes Melánia

JÁTSSZUNK, ÉNEKELJÜNK MAGYARUL!

Tevékenységek nem magyar anyanyelvû gyermekek részére

Pedagógusok kézikönyve

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 2

MTT kiadvány
A Magyarságkutató Tudományos Társaság kézikönyve
Felelos kiadó Gábrityné dr. Molnár Irén, az MTT elnöke

MTT, Szabadka, Branislav Nušic utca 2/1.

Bálizs Jutka – Mikes Melánia
Játsszunk, énekeljünk magyarul!

Szerkesztette
Mirnics Zsuzsa

Recenzens
Dr. Andric Edit
Bedroszián Erzsébet

Tördelés és borítólap
Mikes Bence

Korrektor
Szabó József

Nyomda
Grafoprodukt, Szabadka

Szabadka, 2004

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 3

Bálizs Jutka – Mikes Melánia

Játsszunk, énekeljünk magyarul!

Tevékenységek nem magyar anyanyelvu gyermekek részére

Pedagógusok kézikönyve

mtt (logo)

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 4

A kötet megjelenését
az Arany János Alapítvány, Budapest és a
Magyarságkutató Tudományos Társaság, Szabadka, támogadta

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 5

Tartalom

Ajánló 7

Elõszó 9

A környezetnyelv elsajátítása

A magyar környezetnyelv elsajátításának célja és feladata 13

A nyelvelsajátítás kreatív folyamata 14

Kommunikatív-tapasztalati módszer 16

A szavak jelentésének az elsajátítása 17

Magyar környezetnyelvi tevékenységek

Általános tudnivalók 29

Mondókák, versek, kiolvasók 39

Énekes körjátékok 59

Mesék 75

Játékok 97

Válogatás a gyermekirodalomból

Mondókák,versek 109

Kiolvasók 112

Dalok 117

Énekes körjátékok 129

Recenziók 137

A szerzõkrõl 141

Irodalomjegyzék 145

Tárgymutató 146

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 6

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 7

Ajánló

Ha az Olvasó fellapozza e kézikönyvet, azt tapasztalja: sorozatunktól eltérõ tematikájú kiadványt tart a kezében. Témájánál fogva a szokásostól eltérõ, sõt látszatra a Magyarságkutató Tudományos Társaság eddigi publikációsorozatába „be nem illõ" könyv: nem tanulmánykötet, nem kutatások publikálása, hanem módszertani kézikönyv a nem magyar anyanyelvû, vagy magyar anyanyelvüket gyengén vagy egyáltalán nem beszélõ gyermekekkel való környezetnyelvi foglalkozásokhoz.

A kiadvány a szerzõk gyakorlati tapasztalatának a terméke. Célszerû megoldásokkal, új módszertani ajánlásokkal bõvíti a korai nyelvtanulás módszerét. Az MTT – szociolingvisztikai kutatásainak keretében – szükségesnek és fontosnak tartotta ennek a toleranciát elõsegítõ kézikönyvnek megjelentetését, és a szerzõk kérésére, szakmailag és anyagilag is vállalta a publikálás támogatását.

Legyen a kézikönyv módszertani utasítás és támasz minden, a magyar nyelvet környezetnyelvként oktató óvónõ, tanító vagy tanár számára; hasznos útmutató, amit a pedagógusok továbbfejleszthetnek. Legyen gondolatébresztõ és cselevésre serkentõ azoknak, akik a magyar nyelvet a nem magyar anyanyelvû gyerekek számára a Vajdaságban és a határon túl tanítani, terjeszteni szándékozzák.

A Kiadó

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 8

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 9

Elõszó

E kézikönyvet azoknak az óvónõknek, tanítóknak és tanároknak írtuk, akik a nem magyar anyanyelvû gyermekek magyar nyelvû kommunikációs készségeinek fejlesztésén munkálkodnak. Könyvünkbe beépítettük azokat a hasznos tapasztalatokat, amelyeket a vajdasági óvónok szereztek a magyar környezetnyelvi tevékenységek során a kommunikatív-tapasztalati megközelítésben, így értelemszerûen nagyobb teret kaptak az óvodai foglalkozások és példák. Fontos azonban tudni, hogy az iskolás gyermekekkel való munkákban is jól hasznosíthatók.

Bár könyvünket elsõsorban a nem magyar anyanyelvû gyermekek magyar nyelvi fejlesztésére szántuk, segítségül szolgálhat a magyar gyermekek anyanyelvápolásával foglalkozó óvónõknek, tanítóknak és pedagógusoknak is. Itt fõleg azokra a szórványban élõ magyar gyermekekre gondoltunk, akiknek anyanyelvtudása gyenge.

A könyvben ajánlott foglalkozásoknál nem tüntettük fel, hogy az egyes részeket melyik korosztályú és milyen nyelvi környezetben gyermekek részére javasoljuk; ezt az óvónõkre, tanítókra, tanárokra bízzuk. Õk a gyermekek nyelvtudásának szintjérõl és a szûkebb környezetben való nyelvhasználatról a Süss fel, nap! *és a* Mali jezikoslovci *címû kézikönyvekben (lásd irodalomjegyzékünket) található kérdûívek segítségével szerezhetnek tudomást.*

Gyermekirodalmi válogatásunkat ötlettárként kínáljuk fel a gyakorló pedagógusoknak. A gyûjteményben találhatók mondókák, kiszámolók, dalok, énekes körjátékok, ezeknek fontos szerep jut a kommunikatív-tapasztalati módszer alkalmazásában. A dalokat népdalkincsünkbõl, gyermekdalokból és neves magyar költõk megzenésített verseibõl válogattuk (Gazdag Erzsi, Weöres Sándor, Kányádi Sándor és mások). A gyûjteménybe meséket nem soroltunk be; interaktív feldolgozásukra csupán rámutattunk a Magyar környezetnyelvi tevékenységek fejezetben. A gyakorló pedagógusokra bízzuk, hogy az itt található mesék mintájára maguk, vagy a gyermekekkel közösen meséket, rövid történeteket alkossanak.

A zentai és szabadkai óvónõk hasznos észrevételeikkel és a környezetnyelvi foglalkozásokon szerzett tapasztalataikkal sokat segítettek könyvünk megírásában. Köszönetet mondunk nekik.

A szerzõk

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 10

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 11

A KÖRNYEZETNYELV ELSAJÁTÍTÁSA

A magyar környezetnyelv elsajátításának célja és feladata

A nyelvtanulás kreatív folyamata

Kommunikatív-tapasztalati módszer

A szavak jelentésének elsajátítása

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 12

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 13

A magyar környezetnyelv elsajátításának célja és feladata

Tekintet nélkül arra, hogy milyen státusa van, a magyar nyelvnek mint kisebbségi nyelvnek a kommunikatív értéke igen jelentõs lehet. Jelentõsége függ az adott helység földrajzi fekvésétõl és a lakosság etnodemográfiai összetételétõl, valamint a gazdaságban, kereskedelemben és turizmusban betöltött nemzetközi szerepétõl.

A nem magyar ajkú gyermekeknek a magyar nyelvben szerzett kommunikatív jártassága nemcsak a gyermekek kommunikatív lehetõségeit bõvíti, hanem többnemzetiségû közösségben egyik igen fontos feltétele a nemzetek közötti toleráns kapcsolatok megteremtésének és az egymás iránti tisztelet, valamint a magyar nemzeti közösség kultúrája iránti nyitottság megalapozásának. E fontos nevelõi célok érvényesítése érdekében lehetõvé kell tenni, hogy a magyar környezetnyelvi tevékenységek az óvodai és iskolai programnak szerves részei legyenek.

A magyar környezetnyelvi kommunikációs képességek fejlesztése során figyelembe kell venni a következõ alapvetõ nevelési feladatokat is:

- El kell fogadtatni a gyermekekkel (és a szülõkkel), hogy környezetükben a magyar nyelv ugyanolyan eszköze a kommunikációnak, mint a szerb vagy más nyelv, azaz magyarul is el lehet mondani ugyanazt, amit anyanyelvükön szoktak közölni.

- Törekedni kell, hogy a gyermekek megértsék és elfogadják, miszerint a magyar nyelv is a kapcsolatteremtés eszköze, és lehetõvé teszi számukra, hogy részt vegyenek a magyar nyelvû játékos és egyéb tevékenységekben.

- Fejleszteni kell a gyermekek veleszületett nyelvi elemzõ készségét. Ennek birtokában a spontán nyelvi elemzés során felfedezik a magyar nyelv szerkezetét, elemeit, szabályait, és ezáltal alkalmuk nyílik rá, hogy a magyar nyelvet a nyelvtanulás természetes módjához hasonlóan sajátítsák el.

- Törekedni kell, hogy a gyermekek megszeressék és elfogadják a magyar gyermekirodalmat, a magyar nemzeti közösség szellemi kultúrájának alkotásait.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 14

A magyar környezetnyelv elsajátításának és fejlesztésének programját nem alkalmazhatjuk egyformán minden etnikai-nyelvi környezetben, azaz ott, ahol a lakosság többsége magyar ajkú és ott, ahol a lakosság többsége szerb. Tervezéskor, a célok és feladatok megfogalmazásakor figyelembe kell venni a környezeti sajátosságokat és a belõlük adódó feltételeket, mivel e tekintetben lényeges eltérések vannak a domináns magyar nyelvû és a domináns szerb nyelvû környezetek között. Úgyszintén ismerni kell a gyermekcsoport nyelvi összetételét és a gyermekek nyelvismereti szintjét.

A magyar környezetnyelv elsajátítása és fejlesztése esetében javasoljuk a kommunikatív-tapasztalati megközelítést, amely a nyelvtanulást, mint kreatív folyamatot szemléli. Kiindulópontja nem a szavak és nyelvtani struktúrák begyakorlása, hanem a szöveg globális megértése. Ez a módszer a gyermekek motiváltságának serkentését a nyelvelsajátítás egyik leghatékonyabb módjának tekinti.

A nyelvelsajátítás kreatív folyamata

A kisgyermek meglepõen rövid idõ alatt megérti és megtanulja a nyelvi rendszer alapjait, és a ***környezetében a beszélt nyelv***(?) szabályai szerint értelmes nyelvi szerkezeteket alkot. Ezt a folyamatot sokan utánzáselmélettel magyarázták, mely szerint a gyermek utánozza a környezetében élõ felnõttek beszédét, és a hallottakat gyakran ismételgetve megtanul beszélni.

Noha a gyermekkorban általános jelenség a beszélgetõtárs utánzása, azt, hogy a gyermek nem pusztán utánzásos mintakövetéssel sajátítja el a nyelvet, az is bizonyítja, hogy gyakran létrehoz és alkalmaz olyan nyelvi formákat, amelyek a felnõttek beszédében nem léteznek (pl. aludik, tiém, kicsibb stb.). Ezt a nyelvelsajátítást kreatív folyamatnak tekintõ elmélettel magyarázhatjuk, amely szerint a gyermek a környezetével kialakított kapcsolatok keretében alkotó módon tanulja meg a nyelvet. A gyermeknek az a képessége, hogy utánozza, amit környezetében hall, csak hozzásegíti õt ahhoz, hogy hasznosítsa a veleszületett kreatív készségét: segítségével elemeire bontja a nyelvet, kiemeli a különbözõ összefüggéseket, levezeti a szabályokat és aktívan újraalkotja a nyelv rendszerét.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 15

A nyelvelsajátítás öröklött, sajátosan emberi képesség. Hátterében biológiai adottság áll, mely minden gyermeket arra késztet, hogy környezettõl és kultúrától függetlenül egy idõben kezdjenek el beszélni. A gyermek örökli a nyelvelsajátítás mechanizmusát, és azt a programot, amely tartalmazza a valamennyi nyelvre érvényes egyetemes szabályokat. Ezek a veleszületett képességek alkalmassá teszik õt, hogy fölfedezze a nyelv szerkezetét és a nyelvi szabályokat. Ahhoz, hogy a nyelvelsajátítási mechanizmus mûködésbe lépjen, szükséges, hogy a gyermek a környezete közvetítésével nyelvi anyag birtokába jusson. A nyelvek egyetemes szabályait tartalmazó program segítségével a gyermek a befogadott nyelvi anyagot elemzi, átdolgozza, és levonja a nyelvi szabályokra vonatkozó következtetéseket.

A nyelv elsajátítása életkorhoz kötött. Ha a nyelvtanulás kritikus idõszakában (ez az idõszak általában a serdülõ korig tart) a környezet nem nyújt nyelvi anyagot, a nyelvelsajátítás mechanizmusa nem lép muködésbe. Ha a gyermek e periódus után hall elõször emberi beszédet, már nem képes természetes módon megtanulni beszélni.

Miben tér el egymástól az anyanyelv és a környezetnyelv elsajátítása?

A környezetnyelv tanulásának folyamatában a gyermek nemcsak egy másik nyelv elemeit, struktúráit és szabályait fedezi fel, hanem támaszkodik is azokra a nyelvi szabályokra és összefüggésekre is, amelyek az anyanyelv kreatív elsajátítása során beépültek a beszéd mechanizmusába. A környezetnyelv szabályainak birtokba vételét megnehezíthetik az anyanyelv és a környezetnyelv közötti különbségek. A gyermek nyelvi és kognitív mechanizmusa azonban olyan rugalmas, hogy az anyanyelv szabályai és nyelvi rendszere nem gördítenek akadályt a környezetnyelv elsajátítása elé.

A környezetnyelv korai fejlesztése nem fékezi az anyanyelv fejlõdését, mert két nyelv egyidejû elsajátítása fokozza a nyelvi kreativitást. Ugyanakkor az anyanyelv fejlõdése pozitív hatással van a környezetnyelv elsajátítására: azok a nyelvi tapasztalatok, amelyekre a gyermek az anyanyelv tanulás során szert tett, alapjává válnak a környezetnyelvben szerzendõ nyelvi játékosságoknak.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 16

Kommunikatív-tapasztalati módszer

A kommunikatív megközelítés azon a tényen alapszik, mely szerint bármely nyelvben a nyelv elemeit képezõ szavak és mondatok csak a kommunikáció során nyerik el jelentésük funkcionális értékét. Ebbõl kifolyólag a kommunikatív-tapasztalati megközelítés a hangsúlyt nem a szavak és a nyelvtani szabályok rögzítésére helyezi, hanem a tapasztalat útján szerzett kommunikációs jártasságokra, képességekre, amelyek feltételezik a sikeres kommunikációt.

A magyar környezetnyelvi kommunikációs képességek elsajátításának és fejlesztésének hatékony módja a magyar nyelven létrejövõ tapasztalatszerzés, ezért a magyar környezetnyelv elsajátítására a kommunikatív-tapasztalati módszert javasoljuk: ez lehetõséget kínál a nyelvi tapasztalatok megszerzésére és alkalmazására, valamint a nyelvi tapasztalatok megerõsítésére és bõvítésére.

A mondóka, dal vagy mese szövegének globális megértésébol kiindulva, a gyerekek fokozatosan, játékos úton jutnak el a szöveg kisebb egységeinek felismeréséhez, megértéséhez. Az anyanyelvre való fordítást mellõzzük, mert a tapasztalat révén beidegzõdött szavak hosszabb ideig megmaradnak az emlékezetben, mint azok, amelyeket a gyermekek az anyanyelvre való fordítással megismerhetnének.

A nyelvelsajátítás kezdeti fázisában a tevékenységek gazdag szövegkörnyezetben zajlanak. A gyerekek gazdag kontextusú beszédhelyzetekben, játékokban, énekekben találkoznak elõször az új nyelvvel. Kívánatos, hogy e foglalkozások során minél sokoldalúbb érzékszervi tapasztalat átélésére legyen alkalom, mivel együttes elõfordulásuk segíti a nyelvelsajátítás folyamatát (pl. hallással, ízleléssel, látással szerzett tapasztalatok a gyümölcsökkel, zöldségfélékkel való ismerkedés során). Ugyanakkor ösztönözzük a gyermekeket bizonyos szellemi erõfeszítésre, hogy az üzenet jelentését felfedezzék.

A nyelvi tapasztalatok alkalmazására akkor térünk át, amikor úgy értékeljük, hogy a gyermekek többsége már rendelkezik azokkal a kommunikatív tapasztalatokkal, amelyek lehetõvé teszik, hogy aktívan részt vegyenek a dal, mondóka, mese stb. feldolgozásában.

A nyelvi tapasztalatok megerõsítését szolgáló foglalkozások során a gyermekek újból felfedezik a már korábban megismert szavak, cse-

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 17

lekvések jelentését, de egy új, többé-kevésbé megváltozott szövegkörnyezetben. A nyelvtanulás e fázisában is lehetõvé kell tenni, hogy a gyermekek éljenek természet adta kreatív nyelvelsajátító készségükkelt.

A nyelvi tapasztalatok bõvítésére alkalmas a témakör megváltoztatása vagy kibõvítése. Ez a fázis ugyanakkor új nyelvi tapasztalatok szerzésére is lehetõséget ad.

Kezdetben a nyelvi tapasztalatok megszerzéséhez gazdag kontextust kell teremteni. A nyelvelsajátítás késõbbi idõszakában a kontextus fokozatosan veszít gazdagságából, mert minél szegényebb a szövegkörnyezet, annál nagyobb szellemi erõfeszítést követel a gyermekektõl. A gyermekek akkor tesznek eleget ennek a követelménynek, ha motiváltak a magyar környezetnyelvi tevékenységekben való részvételre. Ezért a nyelvelsajátítás folyamatában nagyon fontos a gyermekek késztetettsége, amit játékos, érdekes és a gyermekek érdeklõdésének megfelelõ foglalkozásokkal lehet serkenteni.

A szavak jelentésének elsajátítása

Ahogyan az már az elmondottakból is kitûnik, a kommunikatív-tapasztalati módszerben a nem verbális és a verbális kontextus szerepe igen jelentõs, s különösen fontos szerepet játszik a szavak jelentésének elsajátításában.

A szavak jelentése nem stabil, és nem független a szövegkörnyezettõl. A kontextus nyelvi, társadalmi és szituációs jellege kihat a szavak jelentésére, ezért jelentõs szerepe van a nyelvelsajátítás folyamatában. A szavak jelentésének elsajátítása a kontextushoz való kötõdéssel kezdõdik, és a kontextustól való elszakadáshoz vezet. Ebben a folyamatban különbözõ módszerek alkalmazhatók. Egy kevésbé stabil jelentéshez az az eljárás vezet, amikor a gyermek a kontextust alkotó mondatok alapján levont következtetéseket egyszerûen összeadja, és így fedezi fel az egyes szavak jelentését; vagy egy másik eljáráshoz folyamodik, és csak az egyik kontextust alkotó mondat alapján próbálja felfedezni a szó jelentését.

A szavak szilárdabb, de a valós helyzettõl nem független jelentéséhez juthat el a gyermek, amikor a különbözõ következtetéseket össze-

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 18

hasonlítja, majd egybeköti, túlságosan általánosít, tekintet nélkül egy határozott végkimenetelre. A szövegkörnyezet alapján való legstabilabb jelentés felfedezését az általánosítási eljárás alkalmazása nyújt. Ilyenkor a gyermek közös nevezõre hoz minden egyes következtetést, nem csoportosít konkrét elemeket, hanem általánosít, választ egy egységes halmazt, amely azonos módon egybeköti az összes elemet. Szem elõtt kell tartani azonban, hogy még a tíz-tizenkét éves gyermekek sem mindig képesek általánosítani, ha a szövegkörnyezet a nyelvi elemek mellett nem tartalmaz más elemeket is.

Kizárólag kontextust képezõ mondatok alkalmazásával, nyelven kívüli ösztönzések nélkül Ana Marjanoviæ (Marjanoviæ 1984) a szavak jelentésének a fejlõdését kutatta 6-12 éves gyermekeknél. 36 gyermeket három csoportba osztott:

1. csoport: 12 gyermek 6;0 - 7;11
2. csoport: 12 gyermek 8;0 - 9;11
3. csoport: 12 gyermek 10;0 - 11;11

A gyermekek reagálását elemezve, Marjanoviæ többek között megálapította, hogy az elsõ csoporthoz tartozó gyermekek 55 százaléka a szót nem választotta ki a mondatból, hanem a mondat egészére reagált, viszont a harmadik csoporthoz tartozó gyermekek csak 17 százaléka reagált ilyen módon.

A fenti eredmények tudatában, és szem elõtt tartva az óvodás gyermekek még nem eléggé fejlett általánosítási stratégiáját, kutatásunk a szavak jelentésének a szövegkörnyezetbõl való felfedezésére irányult.

Kutatásunk eszköze és alanyai

Egy többszörös ösztönzésen alapuló tesztet alkalmaztunk. A teszt négy lépést tartalmaz, egy-egy lépésen belül pedig mozzanatokat, illetve feladatokat. A tesztelés során felhasznált kellékek: plüss nyuszi, doboz, fû, szék és két kép; az egyik kép a fûben ülõ nyuszit ábrázolja, a másik képen a fûben futó (vagy ugró) nyuszi látható.

Próbakutatásunkban 14 öt-hatéves zentai szerb ajkú óvodás vett részt. A tesztelés individuális módon zajlott, és minden gyermek esetében abban az óvodaépületben, ahova a gyermek járt.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 19

A tesztelés folyamata

ELSÕ LÉPÉS

Az asztalon egy plüss nyuszi és egy doboz van.

1. mozzanat

A kutató a nyuszit a gyerek felé nyújtja: *Vedd el a nyuszit! / Fogd a nyuszit!* Ha a gyerek nem veszi el a nyuszit, a kutató megismétli ezt a mozzanatot.

2. mozzanat

Megfelelõ mozdulatok kíséretében a kutató azt mondja: *Tedd a nyuszit a dobozba!* Eközben a kutató a nyuszira és a dobozra mutat.

3. mozzanat

Megfelelõ mozdulatok kíséretében a kutató azt mondja: *Vedd ki a nyuszit a dobozból!* Ezután az asztalra teszi a füvet, és azt mondja: *Itt a fû!*

4. mozzanat

A kutató a fûre mutat, és azt mondja: *Tedd a füvet a dobozba!* Ha a gyerek nem reagál, a kutató rámutat a dobozra is, és a fûre is, és megfelelõ mozdulatok kíséretében megismétli a feladatot.

5. mozzanat

Anélkül, hogy gesztusokkal szemléltetné, amit mond, a kutató így szól a gyerekhez: *Vedd ki a füvet a dobozból!* Ha a gyerek nem reagál, vagy nem a kérésnek megfelelõ módon válaszol, a kutató megismétli a kérést, és gesztusokkal szemlélteti is.

6. mozzanat

A kutató rámutat a székre, és kézmozdulatokkal is szemléltetve azt mondja: *Tedd a nyuszit a székre!* Ha a gyerek nem reagál, a kutató rámutat a nyuszira és a székre, és megfelelõ gesztusok kíséretében megismétli a feladatot.

7. mozzanat

Anélkül, hogy rámutatna a nyuszira és a dobozra, a kutató megkéri a gyereket: *Tedd a nyuszit a dobozba!* Ha a gyerek nem válaszol, a kutató megismétli a feladatot megfelelõ mozdulatokkal szemléltetve.

8. mozzanat

A kutató a gyerekre mutat, s azt mondja: *Most te ülj le a székre!* Ha a gyerek nem reagál, a kutató megismétli a feladatot, azzal, hogy rámutat a gyerekre is, és a székre is.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 20

MÁSODIK LÉPÉS

A kutató szerb nyelven elmondja a gyereknek, hogy képeket fog mutatni. A gyerek feladata pedig az lesz, hogy megnézze a képet, és kitalálja, mit mondott a kutató.

1. mozzanat

A kutató megmutatja a képet, amelyen a fûben ülõ nyuszi látható, és azt mondja: *Gledaj sliku i pogodi šta kažem!* Ezután azt mondja: *A nyuszi ül a fûben.* Ha a gyerek nem reagál, téves vagy hiányos választ ad, a kutató megismétli a tennivalót. Ha másodszorra sem kap teljes választ, vagy a gyerek kijelenti, hogy nem érti, a kutató harmadszor is elmondja a feladatot.

2. mozzanat

A kutató megmutatja azt a képet, amely a fûben ugráló (vagy szaladó) nyuszit ábrázolja, és azt mondja: *Gledaj sliku i pogodi šta kažem!* Ezután azt mondja: *A nyuszi nem ül a fûben. A nyuszi ugrál (*vagy *szalad) a fûben.* Ha a gyerek nem reagál, vagy hiányos választ ad, a kutató megismétli a tennivalót. Ha a gyerek ismételten nem reagál, téves vagy hiányos választ ad, a kutató harmadszor is elmondja a feladatot.

3. mozzanat

A kutató megmutatja azt a képet, amely a fûben ülõ nyuszit ábrázolja és azt mondja: *Gledaj sliku i pogodi šta kažem!* Ezután azt mondja: *A nyuszi nem ugrál (*vagy *szalad) a fûben. A nyuszi ül a fûben.* Ha a gyerek nem reagál vagy hiányos választ ad, a kutató megismétli a tennivalót. Ha a gyerek ismételten nem reagál, téves vagy hiányos választ ad, harmadszor is elmondja a feladatot.

HARMADIK LÉPÉS

A kutató szerb nyelven elmondja a gyereknek, hogy csinálni fog valamit azokkal a tárgyakkal, amelyeket az asztalon lát, és ismét képeket mutat majd. A gyerek feladata pedig az, hogy figyelmesen meghallgassa, amit a kutató mond, mert ki kell találnia valamit.

1. mozzanat

A kutató azt mondja: *A nyuszit a dobozba tesszük*, közben a plüss nyuszit beleteszi a dobozba. Ezután megmutatja a fûben ülõ nyuszit ábrázoló képet, és azt mondja: *A nyuszi ül a fûben.* Ezt követõen megmutatja azt a

képet is, amelyen a fûben ugráló (szaladó) nyuszi látható, és azt mondja: *A nyuszi ugrál a fûben.* Ezután a kutató leteszi a képet, és így szól a gyerekhez: *Pogodi šta znaèi reè NYUSZI!* Ha a gyerek nem reagál, vagy hiányos választ ad, a kutató megismétli a kérést. Ha a gyerek ismételten nem reagál, téves vagy hiányos választ ad, a kutató harmadszor is elmondja a feladatot.

2. mozzanat

A kutató azt mondja: *A füvet a dobozba tesszük,* s közben az asztalon levõ füvet beleteszi a dobozba. Ezután megmutatja a fûben ülõ nyuszit ábrázoló képet, és azt mondja: *A nyuszi ül a fûben.* Ezt követõen megmutatja azt a képet is, amelyen a fûben ugráló (szaladó) nyuszi látható, és azt mondja: *A nyuszi ugrál a fûben.* Ezután a kutató leteszi a képet, és így szól a gyerekhez: P*ogodi šta znaèi reè FÛ!* Ha a gyerek nem reagál, vagy hiányos választ ad, a kutató megismétli a feladatot. Ha a gyerek ismételten nem reagál, téves vagy hiányos választ ad, a kutató harmadszor is kitûzi a feladatot.

3. mozzanat

A kutató azt mondja: *A nyuszi ül a széken.* Amíg ezt mondja, a nyuszit a székre ülteti. Ezután megmutatja azt a képet, amelyen a fûben ülõ nyuszi látható, és azt mondja: *A nyuszi nem ugrál (szalad) a fûben. A nyuszi ül a fûben.* Ezután a kutató leteszi a képet, és így szól a gyerekhez: *Pogodi šta znaèi reè ÜL!* Ha a gyerek nem reagál, vagy hiányos választ ad, a kutató megismétli a kérést. Ha a gyerek ismételten nem reagál, téves vagy hiányos választ ad, a kutató harmadszor is elmondja a feladatot.

4. mozzanat

A kutató azt mondja: *A nyuszi nem ül a széken,* s közben elveszi a székrõl a plüss nyuszit. A kutató megmutatja azt a képet, amely a fûben ugráló (szaladó) nyuszit ábrázolja, és azt mondja: *A nyuszi nem ül a fûben. A nyuszi ugrál (szalad) a fûben.* Ezután a kutató leteszi a képet, és így szól a gyerekhez: *Pogodi šta znaèi reè UGRÁL (SZALAD)!* Ha a gyerek nem reagál, vagy hiányos választ ad, a kutató megismétli a kérést. Ha a gyerek ismételten nem reagál, téves vagy hiányos választ ad, a kutató harmadszor is elmondja a feladatot.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 22

NEGYEDIK LÉPÉS

A kutató szerb nyelven elmondja a gyereknek, hogy figyeljen, mert ismét kitalálós feladatot fog kapni. A negyedik lépésben a kontextust csak a szóbeli üzenet képezi.

1. mozzanat

A kutató azt mondja: *A nyuszit a dobozba tettük. A nyuszi ül a fûben. A nyuszi ugrál (szalad) a fûben. Pogodi šta znaèi reè NYUSZI!* Ha a gyerek nem válaszol, vagy nem megfelelõ választ ad, a kutató megismétli a mozzanatot, és ha akkor sem kap megfelelõ választ, még egyszer megismétli a mozzanatot.

2. mozzanat

A kutató azt mondja: *A füvet a dobozba tettük. A nyuszi ül a fûben. A nyuszi ugrál (szalad) a fûben. Pogodi šta znaèi reè FÛ!* Ha a gyerek nem válaszol, vagy nem megfelelõ választ ad, a kutató megismétli a mozzanatot, és ha akkor sem kap megfelelõ választ, még egyszer megismétli a mozzanatot.

3. mozzanat

A kutató azt mondja: *A nyuszi ült a széken. A nyuszi nem ugrál (szalad) a fûben. A nyuszi ül a fûben. Pogodi šta znaèi reè ÜL!* Ha a gyerek nem válaszol, vagy nem megfelelõ választ ad, a kutató megismétli a mozzanatot, és ha akkor sem kap megfelelõ választ, még egyszer megismétli a mozzanatot.

4. mozzanat

A kutató azt mondja: *A nyuszi nem ül a széken. A nyuszi nem ül a fûben. A nyuszi ugrál (szalad) a fûben. Pogodi šta znaèi reè UGRÁL (SZALAD)!* Ha a gyerek nem válaszol, vagy nem megfelelõ választ ad, a kutató megismétli a mozzanatot, és ha akkor sem kap megfelelõ választ, még egyszer megismétli a mozzanatot.

A tesztelés folyamán létrehozhatók olyan szituációk, amelyekkel mozgásra vagy játékra lehet ösztönözni a gyereket, pl.: U*gráljunk úgy, mint a nyuszi! Húzd meg a nyuszi fülét! Tapintsd meg a nyuszi bundáját!* stb.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 23

A tesztelés értékelése

Lépésrõl lépésre elemezve a kapott eredményeket, a következõ adatokat gyûjtöttük össze:

Elsõ lépés

Az elsõ három mozzanatban a gesztusokkal és tárgyakkal szemléltetett feladatokat minden gyerek teljesítette: beletette a nyuszit a dobozba, és kivette a nyuszit a dobozból. A negyedik mozzanatban, amikor a kutató csak a fûre mutatott, a gyerekek 43 százaléka beletette a füvet a dobozba. Az ötödik mozzanatban, amikor a kutató csak verbális utasítást adott, a gyerekek 36 százaléka vette ki a füvet a dobozból. A hatodik mozzanatban, amikor a kutató rámutatott a székre, és megkérte a gyereket, hogy tegye a nyuszit a székre, a gyerekeknek csak a 28 százaléka teljesítette a feladatot. Miután a kutató megismételte a kérést megfelelõ mozdulatok kíséretében, a gyerekek 72 százaléka a nyuszit a székre tette. A hetedik mozzanatban a gyereknek ugyanazt a feladatot kellett teljesítenie, mint a második mozzanatban, de csak verbális üzenet alapján. Ezt a feladatot a gyerekek 72 százaléka teljesítette: beletette a nyuszit a dobozba. A nyolcadik mozzanatban, amikor a kutató a gyerekre mutatott, és azt mondta neki, hogy üljön le a székre, a gyerekek 93 százaléka nem teljesítette a kitûzött feladatot. Miután a kutató megismételte a feladatot úgy, hogy a székre és a gyerekre mutatott, a gyerekek 93 százaléka teljesítette a kérést.

Második lépés

A gyerekeknek csak a 14 százaléka tudta pontosan megmondani szerb nyelven, mit mondott a kutató magyar nyelven, amikor megmutatta a fûben ülõ nyuszit ábrázoló képet, és azt mondta: A nyuszi ül a fûben. A gyerekek 57 százaléka hiányos, illetve részleges választ adott. A gyerekek 93 százaléka hiányos választ adott, azaz nem tudta pontosan megmondani szerb nyelven, mit mondott a kutató magyarul, amikor a fûben ugráló nyuszit ábrázoló képet mutatta, és azt mondta: *A nyuszi nem ül a fûben. A nyuszi ugrál (szalad) a fûben.* Hasonlóan reagált a gyerekek 79 százaléka, amikor a kutató ismét megmutatta a fûben ülõ nyuszit ábrázoló képet, és azt mondta: *A nyuszi nem ugrál (szalad) a fûben. A nyuszi ül a fûben.*

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 24

Harmadik lépés

A képekkel szemléltetett kontextus-mondatok alapján a gyerekek 64 százaléka kitalálta a *NYUSZI* szó jelentését, illetve szerb nyelvû megfelelõjét, a *FÛ* szó szerb nyelvû megfelelõjére pedig a gyerekek csak a 36 százaléka jött rá. A gyerekek 57 százaléka felfedezte az *ÜL* ige, 43 százaléka pedig az *UGRÁL (SZALAD)* ige jelentését.

Negyedik lépés

Csupán a kontextus-mondatok alapján a gyerekek 71 százaléka kitalálta a *NYUSZI* szó jelentését, illetve szerb nyelvû megfelelõjét, viszont a *FÛ* szó jelentését a gyerekek 86 százaléka nem találta ki. A gyerekek 43 százaléka rájött az *ÜL* ige jelentésére, 14 százaléka pedig az *UGRÁL (SZALAD)* ige jelentésére.

Milyen következtetéseket és tanulságokat vonhatunk le ebbõl a próbakutatásból, amelyek a kommunikatív képességek fejlesztésében hasznosíthatók?

A gazdag kontextussal ellátott beszédhelyzetekben a gyerekek nagy többsége megértette az üzenetet, és teljesítette, amire a kutató megkérte. Ezzel szemben a szegényebb szövegkörnyezetben a gyerekeknek csak alacsony százaléka értette meg az üzenetet. Mihelyt ugyanis, valamelyik nyelven kívüli elem kimaradt a kontextusból, az üzenet átadása hiányos lett, mint pl. abban az esetben, amikor a kutató csak a fûre mutatott, és nem a dobozra is, vagy csak a gyerekre, és nem a székre is, vagy csak a székre, és nem a nyuszira is. Nyilvánvaló, hogy a nyelvelsajátítás folyamatában a gazdag kontextusnak jelentõs szerepe van. Abban az esetben azonban, amikor a gyerekek már gazdag kontextussal ellátott beszédhelyzetekben szereztek nyelvi tapasztalatot pl. amikor a kutató kérésére beletették a nyuszit a dobozba, és onnan ki is vették, többségük csupán a verbális utasítás alapján is képes volt a feledatnak eleget tenni, azaz a kutató utasítására a nyuszit beletette a dobozba.

A második lépésben végzett kísérletünk arra utal, hogy a környezet-nyelvi kommunikációs képességek fejlesztésében a kép illusztrációként felhasználható, de a nyelvi tapasztalatok szerzéséhez nem járul hozzá. A második lépésben a gyerekek nagy többsége hiányosan válaszolt, ugyanis azt próbálta szavakba foglalni, amit a képen látott, függetlenül attól, hogy mit mondott a kutató.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 25

A képekkel ellátott kontextus-mondatok alapján vagy csupán verbális üzenet alapján a gyerekek többségének sikerült kitalálni a *NYUSZI* szó szerb megfelelõjét, ellenben a *FÛ* szóval kevésbé voltak sikeresek. Ennek az lehet az oka, hogy a *NYUSZI* fõnévnek alanyi funkciója van a mondatban, a *FÛ* fõnév pedig helyhatározóként szerepel. Emellett a *-ben* helyraggal ellátott *FÛ* szó (*fûben*) nem azonosítható a *FÛ* szó alakjával, amelyben a kutató által feltett kérdésben elõfordul. Figyelembe kell venni, hogy a nyuszi a gyerekek egyik kedvenc állata, és dinamikus élõlény lévén, képes lekötni a gyerekek figyelmét. Nyilánvaló, hogy a szó mondatbeli funkciója is hatással van a szavak jelentésének felfedezésére. De a szavak jelentésének elsajátításában a szó gyakori vagy kevésbé gyakori elõfordulása a nyelvi tapasztalatok szerzésében is szerepet játszik. Ezzel magyarázható, hogy csupán verbális üzenet alapján a gyerekek majdnem fele megtalálta az *ÜL* ige szerb megfelelõjét, míg az *UGRÁL (SZALAD)* igéjét csak kis százaléka fejtette meg.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 26

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 27

MAGYAR KÖRNYEZETNYELVI TEVÉKENYSÉGEK

Általános tudnivalók

Mondókák, versek, kiolvasók

Énekes körjátékok

Mesék

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 28

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 29

Általános tudnivalók

♥ A magyar környezetnyelvi foglalkozásokon a gyerekek az óvónõvel/tanítóval együtt körben állnak, vagy a szõnyegen ülnek. Az oldott hangulat, derûs légkör tevékenységre serkenti a gyerekeket, ezért az eredményes munkának ez alapvetõ feltétele.

♥ A magyar környezetnyelvi tevékenységek eredményességét nem a megtanult szavak, kifejezések száma tükrözi, hanem azoknak a gyerekeknek a száma, akik aktívan és örömmel részt vesznek a foglalkozásokon, és akik – képességeikhez mérten – több-kevesebb sikerrel használják a magyar nyelvet. Az óvónõ/tanító munkájának az eredményességét mutatja az is, ha a visszahúzódó gyerekek bekapcsolódnak a munkába.

♥ A csoportszobában/tanteremben fellelhetõ tárgyak, az óvónõ/tanító által vagy a gyerekekkel közösen készített eszközök, kellékek nélkülözhetetlen elemei a magyar környezetnyelvi kommunikációs képességek fejlesztésének. A kellékek segítségével teremti meg az óvónõ/tanító a kontextust a nyelvi tapasztalatok megszerzéséhez, alkalmazásához, megerõsítéséhez és bõvítéséhez. A kellékek ezenkívül fokozzák a gyerekek aktivitását, érdeklõdését, játékosan cselekedtetik õket, és változatossá teszik a foglalkozást. A tevékenységek lebonyolításához a következõ kellékek ajánlatosak:

- játékszerek, háztartási cikkek, ruházati cikkek
- kitûzõk, nyakláncok, maszkok, fejdíszek
- kártyák, képek, síkbábok
- gyümölcsök, zöldségfélék, virágok
- a gyerekek rajzai és egyéb képzõmûvészeti alkotásai

♥ Az óvónõ/tanító és a gyerekek kiolvasóval kiszámolják az egyes játékok különféle szerepeinek alakítóit. A kiolvasót az óvónõvel/tanítóval együtt mondja minden gyerek, és nem csak az, aki körbejárva kiszámol.

♥ Az éneklésben, mondókában minden gyerek részt vesz. A gyerekek és az óvónõ/tanító körbeállnak, és megfelelõ mozdulatokkal kísérik a dal, mondóka szövegét.

♥ A magyar környezetnyelvi tevékenységek a gyerekek anyanyelvén szerzett ismereteire épülnek. Az óvónõ/tanító akkor szervez magyar nyelvû tevékenységet pl. az erdei állatokról, ha a gyerekek szerb nyelven már tanultak az erdei állatokról.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 30

Általános tudnivalók a nyelvi tapasztalatok megszerzésére ajánlott tevékenységekrõl

♥ A foglalkozásokon az óvónõ/tanító a kontextus szellemében folyamatosan kommunikál a gyerekekkel, és amit mond, azt szemlélteti is arckifejezéssel, mozdulatokkal, játékszerekkel stb.

♥ A gyerekeknek a nyelvi és érzékszervi tapasztalatok megszerzésére irányuló tevékenységei gazdag kontextusban zajlanak, amelyeket az óvónõ/tanító magyar nyelven folyamatosan kísér. Pl. amikor megmutat egy játékszert és a gyerek kezébe adja, megnevezi a játékszert is (*Vedd el a mackót!*); egy másik helyzetben ösztönzi a gyerekeket, hogy tapintsák meg, adogassák egymásnak a játékszereket (*Igor, add oda a mackót Ivanának! Ivana, add oda a mackót Milicának!*).

♥ A magyar nyelven szerzett érzékszervi és kommunikatív tapasztalatok maradandóbbak, ha a gyerekek – az óvónõ/tanító magyar nyelvû beszédével kísérve – több érzékszervük révén jutnak hozzájuk. Ezért, amikor csak mód van rá, lehetõvé kell tenni, hogy a gyerekek a látással és a hallással egyidejûleg használják a szaglás és/vagy az ízlelés és a tapintás érzékszervét is. Pl. a kezükben tartják a jácintot, és az óvónõ/tanító ösztönzésére megszagolják. Vagy: az óvónõ/tanító ösztönzésére megfogják, megtapintják, megkóstolják és megszagolják a narancsot vagy más gyümölcsöt, zöldségfélét, amelynek nemcsak az íze, hanem az illata is jellegzetes.

♥ Gazdagabb nyelvi és érzékszervi tapasztalatok birtokába jutnak a gyerekek, ha az idõjárás jellemzõit, a természet változatosságát, az állatok mozgását, viselkedését stb. közvetlen tapasztalással érzékelik, az óvónõ/tanító kontextushoz illeszkedõ magyar nyelvû beszédével kísérve.

♥ A játékszerek, kártyák stb. kiosztása úgy történik, hogy az óvónõ/tanító egyenként kézbe veszi õket, és az egész csoporthoz fordulva megkérdezi, pl.: *Ki kéri a babát?*. Ha senki sem kéri a játékszert, kártyát stb., név szerint megkér vagy megszólít egy gyereket, pl.: *Sonja, vedd el a babát!* A szétosztott tárgyakat az óvónõ/tanító késõbb egyenként visszakéri.

♥ A gyerekek érdeklõdésének és kommunikatív igényeinek kielégítése céljából az óvónõ/tanító olyan témát választ, amely az adott körülmények között és a pillanatnyi helyzetben a legalkalmasabb a közvetlen

érzékelésre és a nyelvi tapasztalatszerzésre. Így például ha télen a napi magyar környezetnyelvi tevékenység központi témája a *téli örömök*, de hó helyett esõ esik, akkor az óvónõ/tanító az esõs idõjárással és az esõvel kapcsolatos foglalkozást szervez, vagy olyan témát választ, amely nem fûzõdik az idõjáráshoz. A *téli örömök* feldolgozására majd akkor tér vissza, amikor esik a hó, és a gyerekek – az óvónõ/tanító magyar nyelvû beszédével kísérve – megtapinthatják a havat, hógolyózhatnak, szánkózhatnak az óvoda/iskola udvarán, vagy az ablakból szemlélhetik a hófedte tájat.

♥ Az óvónõ/tanító mindig segít annak a gyereknek, aki nem reagál, vagy nem megfelelõen reagál a kérésére. Pl. ha a gyereknek azt mondja, hogy vegye le a mackót a polcról, de a gyerek nem mozdul, a gyerekkel együtt ezt megteszi.

♥ Az óvónõ/tanító olyan helyzeteket teremt, amelyek arra késztetik a gyerekeket, hogy szellemi erõfeszítést tegyenek a magyar nyelvû üzenet jelentésének felismerésér. Pl. miközben egy gyereknek odadobja a labdát, azt mondja: *Dobom a labdát, kapd el!* Viszont, ha csupán megmutatja a labdát vagy a labda képét, és azt mondja: *Ez a labda* –, ezzel megfosztja a gyereket attól, hogy szellemi erõfeszítést tegyen.

♥ Gyümölcsökkel való ismerkedéskor célszerû, ha az óvónõ/tanító nem a gyümölcs színét, hanem az ízét emeli ki, mint jellegzetes tulajdonságot. Pl. az óvónõ/tanító megkóstolja az almát és/vagy a körtét, és közli a gyerekekkel, hogy az amit megkóstolt, édes vagy savanyú, és az ízleléssel szerzett tapasztalatát arcjátékkal is szemlélteti. Ezután megkóstoltatja a gyerekkel a gyümölcsöt.

Általános tudnivalók a nyelvi tapasztalatok alkalmazására ajánlott tevékenységekrõl

♥ Mielõtt az óvónõ/tanító megszervezné a nyelvi tapasztalatok alkalmazására ajánlott tevékenységeket, meg kell gyõzõdnie róla, hogy a gyerekek többsége rendelkezik olyan kommunikatív ismeretekkel, amelyek lehetõvé teszik számukra, hogy a dal, mondóka, énekes körjáték vagy a mese interaktív feldolgozásában aktívan részt vegyenek.

♥ A nyelvi tapasztalatok alkalmazására ajánlott tevékenységek során az óvónõ/tanító olyan helyzetet teremt, amely arra ösztönzi a gyerekeket, hogy szellemi erõfeszítést tegyenek a már megszerzett nyelvi tapasztala-

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 32

tok alkalmazására. Például miután az óvónõ/tanító a szokásos módon kiosztott különbözõ síkbábokat, anélkül, hogy megmutatná pl. a bagoly síkbábot, felszólítja a gyerekeket, hogy akinek bagoly síkbábja van, az mutassa meg és huhogjon vagy hunyorogjon, mint a bagoly. Ha a gyerekektõl nem jön válasz vagy nem megfelelõen reagál, az óvónõ/tanító megmutatja a bagoly síkbábot, és újból megismétli a feladatot.

♥ Az óvónõ/tanító arcjátékkal, mozdulatokkal kísérve valamint síkbábok, illusztráció segítségével bemutatja az új dalt, mondókát, verset, kiolvasót. Amikor másodszor énekli a dalt vagy mondja a mondókát, verset, kiolvasót, arra buzdítja a gyerekeket, hogy utánozzák mozdulatait; a harmadik bemutatáskor pedig sugallja a gyerekeknek, hogy kapcsolódjanak be az éneklésbe vagy a mondóka- és versmondásba. Több ismétlés nem ajánlatos.

Általános tudnivalók a nyelvi tapasztalatok megerõsítésére ajánlott tevékenységekrõl

♥ A nyelvi tapasztalatok megerõsítésére ajánlott tevékenységekkel az óvónõ/tanító lehetõséget nyújt a gyerekeknek, hogy újból felfedezzék azoknak a nyelvi egységeknek a jelentését, amelyekrõl a korábbi foglalkozásokon gazdag kontextusban már szereztek nyelvi tapasztalatokat, és alkalmuk is volt alkalmazni õket. A nyelvi tapasztalatok megerõsítése szegényebb kontextusban történik, és a nyelvi egységek többé-kevésbé megváltozott kontextusban jelentkeznek. Ez a körülmény arra készteti a gyerekeket, szellemi erõfeszítést tegyenek, hogy az üzenet jelentését újból megértsék, felfedezzék. Az szellemi erõfeszítés elengedhetetlen feltétele az újonnan elsajátított kommunikatív tapasztalatok megerõsítésének.

♥ Nem ajánlatos, hogy az óvõnõ/tanító ismétlés céljából néhányszor felsoroltassa a gyerekekkel „az új szavakat vagy kifejezéseket“, ugyanis e szavak, kifejezések gépies ismételgetése megsemmisíti azt az eredményt, amit a gyerekek kreatív energiájuk révén elértek a nyelvi tapasztalatok megszerzése során.

♥ A nyelvi tapasztalatok megerõsítésére ajánlott tevékenységek óráin az óvónõ/tanító olyan szituációt teremt, mely ösztönzi a gyerekeket a magyar nyelv kommunikatív funkcióban való használatára. Például a gyerek akkor veheti ki a kosárból a diót vagy a mogyorót, ha válaszolva az

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 33

óvónõ/tanító kérdésére megmondja, melyiket kéri; vagy akkor kapja meg a fejdíszt, ha megmondja, cica vagy nyuszi szeretne-e lenni a versenyjátékban. Az óvónõ/tanító elfogadja, ha a gyerek rámutat arra, amit kér, vagy ami szeretne lenni, és magyar nyelven megerõsíti a gyerek nem verbális válaszát. Például: *Mogyorót kérsz, akkor vedd ki a kosárból!* Vagy: *Cica szeretnél lenni, fogd a cica maszkot!*

♥ Ha az óvónõ/tanító a nyelvi tapasztalatok megerõsítésekor vetélkedõ formájában szervezi meg a tevékenységet, azokat a gyerekeket, akik nem megfelelõen vagy lassan reagálnak, leülteti, de nem zárja ki a körbõl.

♥ Ha a nyelvi tapasztalatok megerõsítésére ajánlott tevékenységek öráin a gyerekek – helyesen vagy helytelenül –- szerb nyelven válaszolnak a feltett kérdésre, az óvónõ/tanító magyar nyelven megismétli a kérdést vagy megmondja a választ, **de nem fûz megjegyzést a gyerekek reagálásához.** Például: *Mondd ezt magyarul!*

Általános tudnivalók a nyelvi tapasztalatok bõvítésére ajánlott tevékenységekrõl

♥ A nyelvi tapasztalatok bõvítését kétféleképpen végezheti az óvónõ/tanító:

(a) a téma bõvítésével és
(b) a kontextus megváltoztatásával

(a) Amikor a téma bõvítéssel történik, az óvónõ/tanító gazdagabb nyelvi anyagot kínál a gyerekeknek, és ugyanakkor lehetõséget nyújt új nyelvi tapasztalatok megszerzésére. Ez eredményesen tematikus tervezéssel érhetõ el. A nyelvi tapasztalatok bõvítésére ajánlott tevékenységeket az óvónõ/tanító ugyanazokkal a tevékenységi formákkal éri el, mint a nyelvi tapasztalatok megszerzésére ajánlott tevékenységeket. Például: miután a gyerekek bizonyos madarakról nyelvi tapasztalatokat szereztek, majd azokat alkalmazták és megerõsítették a különbözõ tevékenységi formákon keresztül, az óvónõ/tanító a nyelvi tapasztalatok bõvítése céljából a légi közlekedési eszközök témájú foglalkozást szervez.

(b) A kontextus megváltoztatásával lehetõség nyílik rá, hogy a kisebb nyelvi egységek kiváljanak a globálisan megértett üzenetbõl. Amikor egy globálisan megértett üzenet egyes szavai, kifejezései, mondatai ismét megjelennek több különbözõ üzenetben, a gyerek – nyelvi elemzõ képességének köszönhetõen – felismeri és mint nyelvi egységeket

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 34

kiválasztja õket. A gyerek ezáltal képessé válik rá, hogy szegényebb kontextusban is megértse az üzenetet. Késõbb, a nyelvelsajátítás magasabb fokán már arra is képes lesz, hogy a kommunikáció során kiválasztott nyelvi egységeket beleszõjje saját kijelentéseibe.

Javasolt és kerülendõ eljárások

♥ A magyar környezetnyelvi tevékenységek célja, hogy a kommunikatív-tapasztalati módszer alkalmazása révén fejlesszék a szerb ajkú gyerekek magyar nyelvû kommunikációs készségeit. Következésképpen **az óvónõnek/tanítónak az a feladata, hogy a nem magyar ajkú gyerekeket ösztönözze a magyar nyelvi tevékenységekben való részvételre.**

♥ A magyar környezetnyelvi tevékenységek céljának elérése érdekében ajánlatos, hogy a szerb ajkú gyerekeknek az óvodában minden nap 15-20 percig, az iskolában pedig 25-30 percig legyen alkalmuk a magyar nyelvi kommunikációs készségeik fejlesztésére. A tevékenységeket úgy kell megszervezni, hogy figyelem-összpontosításra és tevékeny részvételre serkentsék a gyerekeket. Az érdekes és változatos tartalmak, valamint a váltakozó tevékenységi formák felkeltik és éberen tartják a gyerekek figyelmét.

♥ Az óvónõ/tanító maga dönti el – a gyermekcsoport/osztály és az egyes gyerekek képességeinek ismeretében –, hogy milyen tevékenységi formákat fog alkalmazni. Azt javasoljuk azonban, hogy a tevékenység kezdetén az óvónõ/tanító és a gyerekek énekeljenek el egy vagy több ismert dalt, vagy mondjanak el néhány ismert mondókát. A tevékenység folytatásaként az óvónõ/tanító lebonyolíthatja a nyelvi tapasztalatok megerõsítésére irányuló játékos foglalkozást (pl. *Mi hiányzik? Bingo* stb.), vagy az interaktív mesélést a korábban szerzett nyelvi tapasztalatok alkalmazására. Ezután az óvónõ/tanító bemutathat egy új énekes körjátékot, amelyet a gyerekek és az óvónõ/tanító egyszer-kétszer eljátszanak. A foglalkozás befejezõ részében már ismert dal vagy énekes körjáték következhet. Ajánlatos, hogy a különbözõ tevékenységi formák tematikailag összefüggjenek. A magyar környezetnyelvi tevékenységek tervezésére a tematikus tervezést javasoljuk.

♥ **A magyar környezetnyelvi tevékenység óráin a gyerekek szabadon használhatják anyanyelvüket, ellenben az óvónõ/tanító kizárólag ma-**

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 35

gyarul szóljon hozzájuk. Mindazt, amit a gyerekeknek tudniuk kell a játék menetérõl, a játékszabályokról, a foglalkozás kezdetén mondja el szerb nyelven. Amíg tart a tevékenység, az óvónõ/tanító ne váltson át magyar nyelvrõl szerb nyelvre.

♥ Az óvónõ/tanító soha ne fordítsa le szerb nyelvre azt, amit magyar nyelven mond, de ha a gyerekek megkérdezik, hogy mondják magyarul ezt vagy azt a szót, kifejezést, akkor mondja meg nekik. A szerb nyelvre való fordítás az alábbiak miatt nem ajánlott:

- Az egyik nyelvrõl a másikra való váltás zavarba hozza a gyerekeket.
- Az anyanyelvre lefordított szavak, kifejezések rövid ideig maradnak meg az emlékezetben, míg azokra a szavakra és nyelvi szerkezetekre, amelyeket a gyerekek tapasztalás révén sajátítanak el, hosszabb ideig emlékeznek vissza.
- Ha a gyerekek megszokják, hogy az óvónõ/tanító szerb nyelven is megismétli azt, amit magyar nyelven elmond, akkor elmarad a motiváció, hogy odafigyeljenek az óvónõ/tanító magyar beszédére.

♥ A kommunikatív-tapasztalati módszer kizárja a *Mi ez?* kérdés használatát, ugyanis a magyar környezetnyelvi tevékenységeknek nem a szavak, hanem a nyelv kommunikatív funkcióban való elsajátítása a célja.

♥ Az óvónõ/tanító a nevelõi csoporton belül tekintettel van azokra a gyerekekre is, akik a magyar nyelv elsajátításának a kezdeti fokán állnak, és megfelelõ módon ösztönzi õket a foglalkozáson való részvételre.

♥ Az óvónõ/tanító ne követelje meg a gyerekektõl, hogy megismételjék, amit õ mondott. Türelmesen meg kell várnia, hogy a gyerek – amikor már kellõképpen motivált és felkészültnek érzi magát – önként megszólaljon, vagy elkezdjen magyarul beszélni.

♥ Az óvónõ/tanító akkor szervezzen magyar nyelven játékos foglalkozást a színek elnevezésének megtanulására, ha a szerb nyelvû képzõmûvészeti tevékenységeken a gyerekek már megismerkedtek a színekkel. Az elsõ néhány magyar nyelvû játékos tevékenység során a gyerekek teljesítik az óvónõ/tanító kérését, például, rámutatnak a kék vagy piros dobozra, és tõlük az óvónõ/tanító csak késõbb várhatja el, hogy megmondják, milyen színû a doboz, amelyikben van az, ami el van rejtve.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 36

♥ **Nem javasoljuk, hogy az óvónõ/tanító akár egyenként, akár csoportosan kikérdezze, feleltesse a gyerekeket.** Akkor jár el helyesen, ha egy-egy gyerek magyar nyelvi fejlettségérõl játékos szituációban szerez tudomást. A nyelvi tapasztalatok megerõsítésére ajánlott tevékenységek (például *Bingo*, *Mi hiányzik?* stb.) megfelelõ lehetõséget kínálnak rá.

♥ A magyar környezetnyelvi foglalkozásokon az óvónõ/tanító a követelményeit a gyerek egyéni képességeihez méri, azaz olyan feladatot ad neki, amelyet képes teljesíteni. Például, az a gyerek, aki a magyar nyelvû kommunikációs készségek elsajátításának kezdeti fokán áll, olyan feladatot kapjon, amelyben meg kell mutatnia valamit, vagy tennie kell valamit, az a gyerek pedig, aki már elõbbre jutott, válaszoljon az óvónõ/tanító kérdésére. A készségekkel harmonizáló feladat teljesítése sikerelmény a gyereknek, a sikerelmény pedig serkenti a motiváltságot a magyar nyelvû tevékenységekben való részvételre.

♥ Amikor az óvónõ/tanító illusztrációt vagy képet használ a mondóka, dal, mese feldolgozáshoz, tartózkodjon a *Mit láttok a képen?* kérdés feltevésétõl, ugyanis a képen ábrázolt személyek, állatok, tárgyak stb. felsorolása nem járul hozzá a magyar nyelvû kommunikációs készségek fejlõdéséhez. A passzivizáló kérdések helyett az óvónõ/tanító olyan kérdéseket tegyen fel, hogy a gyerekek beleéljék magukat a képen látható beszédszituációba, például: *Kivel találkozott a kisveréb? Mit csinál a kis mókus?*

♥ Tekintettel arra, hogy a magyar környezetnyelvi tevékenységeknek nem a szavak és kifejezések elsajátítása a célja, **nem javasoljuk a versek, mondókák, mesék stb. szövegének gépies gyakoroltatását**. A szerb ajkú gyerekek magyar kommunikációs készségeit hatékonyan fejleszti a hangulati, ritmikus, tartalmi elemek felfogása, az irodalmi, zenei élmény játékos átélése és alkalmazása kommunikatív szituációkban.

♥ Javasoljuk, hogy a gyerekek érkezését, távozását, a kézmosást, az étkezésekhez való készülõdést az óvónõ idõnként magyar nyelvû szöveggel kísérje.

A bábok alkalmazása

Habár a többkultúrájú környezetben az óvodában bõven kínálkozik a lehetõség a magyar nyelv használatára, mégis szükség van olyan élethelyzetek eljátszására, amelyek révén a gyerekek gazdagíthatják magyar

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 37

nyelvi tapasztalataikat. A kommunikációs helyzetek megjelenítésében fontos szerepük van a báboknak. A báb lehet „egynyelvû vagy kétnyelvû“, megszemélyesíthet gyereket vagy felnõttet. Neve, öltözéke kifejezheti, mely nemzeti-nyelvi közösség képviselõje. A báb leggyakrabban a gyerekekkel „beszélget“, ritkábban az óvónõvel.

♥ Különösen eredményes a báb alkalmazása azokban a gyermekcsoportokban, amelyekben a szerb csoport óvónõje végzi a magyar nyelvû tevékenységeket. Ez esetben a báb magyar ajkú személyt jelenít meg és magyarul beszél a gyerekekhez, és a gyerekeket arra serkenti, hogy jelenlétében õk is magyarul beszéljenek.

♥ A báb megszemélyesíthet olyan szerb ajkú gyereket, aki nem ismeri a magyar nyelvet. Ez esetben az óvónõ a báb segítségével megjeleníti, milyen nehézségekkel találja szembe magát az a gyerek, aki nem tud magyarul. Például: a bábbal megjelenített gyerek játszana a szomszéd gyerekekkel, de nem ismeri anyanyelvüket, vagy vendégségbe hívják, ahol számára ismeretlen nyelven beszélnek. Az ilyen és hasonló helyzeteket a gyerekek úgy oldják meg, hogy segítenek a bábnak.

♥ A bábbal megjelenített kommunikációs helyzet lehetõséget nyújt arra, hogy a kétnyelvû gyerekek továbbfejlesszék kétnyelvûségüket. Például: a gyereket megszemélyesítõ báb betéved egy gyermekcsoportba, de nem ismeri a anyanyelvüket. Ebben a helyzetben a kétnyelvû gyerekek segítenek a bábnak, vagyis tolmácsként vesznek részt a játékban.

♥ A kommunikációs helyzet bábokkal történõ megjelenítésének egyik formája, amikor a magyar ajkú gyereket megszemélyesítõ báb vendégségbe megy a szerb nyelvû csoportba, és megkéri a „vendéglátókat“, hogy énekeljenek és játsszanak magyar nyelven, mert õ nem tud szerbül. A báb bekapcsolódik az éneklésbe, részt vesz a játékokban és beszélget a gyerekekkel. Fontos, hogy az óvónõ ne feledkezzen meg a báb jelenlétérõl!

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 38

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 39

Mondókák, versek, kiolvasók

Két kismadár

Piros kendõ

Hosszú lábú gólya

Erre kakas, erre tyúk

Baglyocska

Madarak voltunk

Kecske ment a kiskertbe

Ziki-zaka

Nyuszi fülét hegyezi

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 40

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 41

Két kismadár

A tevékenység lebonyolításához ajánlott kellékek:

- kép, amely egy fát ábrázol
- két madár síkbáb, vagy madarat ábrázoló kép
- két madár-maszk vagy madár-fejdísz
- annyi kismadárkitûzõ vagy madárnyaklánc, ahány gyerek van a csoportban

A nyelvi tapasztalatok megszerzése

♥ Az óvónõ ösztönzésére a gyerekek megfigyelik a madarak röptét, hallgatják éneküket. Eközben az óvónõ folyamatosan beszélget a gyermekekkel: *Ott szállnak a madarak. Nézzétek, mennyi madár ül azon a fán! Elszálltak a madarak.* Stb.

♥ Az óvónõ minden gyereknek ad egy kismadárkitûzõt vagy madárnyakláncot, közben kommunikál a gyerekekkel: *Ki kéri ezt a kismadarat? Tessék, ez a madár a tiéd*, stb. Az óvónõ is visel kismadárkitûzõt vagy nyakláncot. Így szól a gyerekekhez, miközben utánozza a madár repülését: *Most mindannyian kismadarak vagyunk, szállunk, szállunk, mint a madarak. Mit mond a kismadár? Csip-csip. Elfáradt a kismadár, leül pihenni. Ül a kismadár.* A gyerekek utánozzák az óvónõ mozdulatait és bekapcsolódnak a tevékenységbe.

♥ Ezután az óvónõ minden gyerektõl egyenként visszakéri a madárkitûzõt vagy madárnyakláncot: *Kérem a kismadarat. Hozd ide a kismadarat! Tedd a kismadarat az asztalra! Tedd a madarat a fára!* Az óvónõ a beszédét mozdulatokkal is szemlélteti.

A nyelvi tapasztalatok alkalmazása

♥ A gyerekek és az óvónõ körbeállnak (vagy ülnek). A kör közepén látható a kép, amely egy fát ábrázol. Az óvónõ a kép és a két madár-síkbáb (vagy kép) segítségével és a szövegnek megfelelõ mozdulatokkal elmondja a gyerekeknek a mondókát:

Két kismadár ül a fán,
(Az óvónõ vagy egy gyerek a madarakat felülteti a fára.)
Egyik Péter, másik Pál.
(Az óvónõ rámutat az egyik, majd a másik kismadárra.)
Szállj el Péter, szállj el Pál!
(Az óvõnõ az egyik, majd a másik madarat is elrejti a háta mögé.)
Gyere vissza Péter, gyere vissza Pál!
(Az óvónõ az egyik, majd a másik madarat is visszaülteti a fára.)

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 42

♥ Az óvónõ újból elmondja a verset, és ösztönzi a gyerekeket a munkába való bekapcsolódásra, pl. hogy a kezükkel hívó mozdulatokat végezzenek.

A nyelvi tapasztalatok megerõsítése

♥ Az óvónõ megmutatja a madármaszkokat vagy madárfejdíszeket, és azt kérdezi: *Ki szeretne Péter kismadár lenni? Ki szeretne Pál kismadár lenni?*, vagy kiszámoló segítségével választanak ki két gyereket.

♥ A „kismadarak" a kör közepén vannak. Az óvónõ és a gyerekek mondják a verset, és játékos mozdulatokkal eljátsszák a szöveget. A körben levõ „kismadarak" ülnek, elrepülnek, majd a körben álló gyerekek hívószavára és mozdulatára visszarepülnek a körbe.

A nyelvi tapasztalatok bõvítési lehetõségei

♥ Miután a gyerekek és az óvónõ kétszer vagy háromszor eljátszották a mondókát, az óvónõ így szól a gyerekekhez: *A madarak éhesek. Mit eszik a kismadár? Morzsát vagy diót?* Az óvónõ megmutatja a gyerekeknek a morzsát és a diót. *Etessük meg a madarakat!* A gyerekek az óvónõvel együtt szórhatnak morzsát a madaraknak az ablakpárkányra vagy a madáretetõbe. Ha erre nincs lehetõség, a gyerekek a síkbáb madarakat etetik, miközben az óvónõ folyamatosan beszélget a gyerekekkel: *Te mivel eteted a madarat, dióval vagy morzsával? Te a Péter kismadarat vagy a Pál kismadarat szeretnéd megetetni?*

Piros kendõ

Piros kendõ, pi, pi, pi,
Ezalatt van valami.
Egy kis egér, egy kis nyúl,
Kimehet az ifiúr.

A tevékenység lebonyolításához ajánlott kellékek:

- játékszerek: néhány kisegér, nyuszi, cica
- piros kendõ
- cica- és egérmaszk vagy cica- és egérfejdísz

A nyelvi tapasztalatok szerzése

♥ Az óvónõ megmutatja az egérkét és azt mondja: *Ki kéri a kisegeret? Fogd te a kisegeret! Húzd meg a farkát!* Stb. Az óvónõ megkéri a gyereket,

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 43

hogy adja át az egérkét egy másik gyereknek. Hasonló módon kiosztja a többi játékszert is, miközben folyamatosan beszélget a gyerekekkel, pl.: *Símogasd meg a cicát! Nézd, milyen hosszú füle van a nyuszinak!*, stb. Az óvónõ a beszédét mozdulatokkal kíséri.

♥ Öt-hat gyerek vagy minden gyerek tart a kezében egy játékot: egérkét, cicát vagy nyuszit. Az óvónõ felmutatja pl. a nyuszit, és azt mondja: *Akinek nyuszija van, az emelje fel (mutassa meg)! Akinek egérkéje van, az emelje fel!*, stb.

♥ Az óvónõ egyenként minden gyerektõl visszakéri a játékot, miközben azt mondja: *Hozd ide a nyuszit! Kérem a kisegeret!*, stb.

A nyelvi tapasztalatok alkalmazása

♥ Az óvónõ megmutatja az egérkét, és azt mondja: *Ki kéri a kisegeret?* Az óvónõ megmutatja a nyuszit, és azt mondja: *Ki kéri a nyuszit?* Az óvónõ megmutatja a cicát, és azt mondja: *Ki kéri a cicát?* Néhány gyereknek kiosztotja a játékot, majd egyenkén visszakéri õket.

♥ Az óvónõ minden játékszerbõl egy példányt maga elé tesz a szõnyegre, és azt mondja a gyerekeknek: *Most mindenki hunyja be a szemét!* Az óvónõ meg is mutatja, hogyan kell ezt csinálni. Ezután elrejt egy játékszert a piros kendõ alá. Felszólítására a gyerekek kinyitják a szemüket, és kitalálják, mit rejtett el az óvónõ a piros kendõ alá. Megkérdezi a gyerekektõl: *Mi hiányzik?* Vagy mozdulatokkal kísérve: *Mi nincs itt?*

♥ Az óvónõ elrejti a kisegeret és a nyuszit a piros kendõ alá, és újból elmondja a kiolvasót.

A nyelvi tapasztalatok megerõsítése és bõvítése

♥ Az óvónõ megkér egy gyereket, hogy hozza el az asztalról (játékpolcról) a kisegeret, majd megkérdezi a gyerekektõl: *Mit mond a kisegér?* Segít a gyerekeknek felelni: *Cin, cin, cin*. Aztán folytatja: *Mi is kisegerek vagyunk. Cincogjunk: cin, cin, cin!* Következik a kérdés: *Hogy szalad a kisegér?* A gyerekek szaladgálnak, azaz utánozzák az óvónõ mozgását, és így bekapcsolódnak a játékba.

♥ Az óvónõ és a gyerekek mondják a kiszámolót, és rendeltetésszerûen alkalmazzák, azaz egy már ismert énekes-mozgásos játékhoz szereplõt/szereplõket választanak, vagy egy új játékot játszanak, amelyben a cica kergeti az egeret, a körben álló gyerekek pedig buzdítják vagy a cicát: *Hajrá, cica!*, vagy a kisegeret: *Hajrá, kisegér!*

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 44

Hosszú lábú gólya

Hosszú lábú gólya
Álldogál a tóba.
Csõre ki se látszik,
Békát vacsorázik.
Hamm!

A foglalkozáshoz ajánlott idõszak a tavasz

Javasolt kellékek:

- a gyerekek számával azonos számú kártya, amelyek gólyát, békát, csigát és tücsköt ábrázolnak.
- kitûzõk, maszkok
- illusztráció a mondóka szövegére

A nyelvi tapasztalatok szerzése

♥ A gyerekek, lehetõség szerint, természetes körülmények között megfigyelik a gólyát, békát, tücsköt, csigát.

♥ Az óvónõ felmutatja a gólyás kártyát és azt mondja: *Ki kéri a gólyát?*, vagy: *Tessék, fogd a gólyát! Nézd, milyen hosszú csõre van, és milyen hosszú lába van!* Az óvónõ a beszédét gesztusokkal kíséri, majd megkér egy gyereket, hogy adja át a kártyát egy másik gyereknek. Hasonló módon kiosztja a gyerekeknek a békát, tücsköt, csigát ábrázoló kártyákat is, és közben a kontextusnak megfelelõen folyamatosan beszélget a gyerekekkel, s amit mond, szemlélteti mozgással, arcjátékkal, képekkel.

♥ 6-8 vagy minden gyerek tart a kezében egy-egy kártyát. Az óvónõ felmutatja a gólyát ábrázoló kártyát, és azt mondja: *Akinek gólyás kártyája van, emelje fel (mutassa meg), hogy mindenki lássa!* Hasonló módon jár el a békát, tücsköt, csigát ábrázoló kártyákkal is.

A nyelvi tapasztalatok alkalmazása

♥ Az óvónõ megmutatja a gólyamaszkot vagy a megfelelõ jelvényt, és megkérdezi: *Ki szeretne gólya lenni? Leszel te gólya?* Vagy: *Most te vagy a gólya.*, stb. Ezután így szól a gyerekekhez: *A gólyának hosszú lába van; sétál a gólya; mindannyian gólyák vagyunk. A gólya emelgeti a lábát. Most áll a gólya, egy lábon álldogál. Mit mond a gólya? Kelep-kelep. A gólya éhes. Mit eszik a gólya?* Az óvónõ megmutatja a békamaszkot vagy a megfelelõ kitûzõt, és azt mondja: *Békát. Legyél te a béka!* Az óvónõ folyamatosan

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 45

kommunikál a gyerekekkel, amit kérdez vagy mond, mozgással, arckifejezéssel szemlélteti, és ösztönzi a gyerekeket, hogy kapcsolódjanak be a tevékenységbe.

♥ Az óvónõ és a gyerekek körben ülnek vagy állnak; a kör közepén látható az illusztráció, amely segítségével az óvónõ bemutatja és elmondja a mondókát. Kép helyett használhat síkbábokat is.

♥ Az óvónõ ismét elmondja a mondókát (rögtönözhet dallamot is a mondóka szövegére), és biztatja a gyerekeket a játékba való bekapcsolódásra. Ezt háromszor is megismételheti.

A nyelvi tapasztalatok megerõsítése

♥ Az óvónõ kiosztotja a kártyákat, majd egyenként visszakéri minden gyerektõl: *Hozd ide a gólyát! Tedd ide a békát!* stb. Ezután minden kártyából egy példányt maga elé helyez a szõnyegre. Megkéri a gyerekeket, hogy hunyják be a szemüket, meg is mutatja, hogyan tegyék. Ezután elrejt egy kártyát, és felszólítja a gyerekeket, hogy nyissák ki a szemüket, és találják ki, mi hiányzik.

♥ Az óvónõ és a gyerekek egy-egy kiszámolóval választanak egy gólyát és egy békát. A szereplõk maszkot vagy kitûzõt viselnek. A körben álló gyerekek mondják (vagy éneklik) a mondókát, a gólya pedig keresi a békát, aki békaugrással igyekszik megszökni elõle. Változat: választanak 2-3 gólyát, a többi gyerek a béka, és békaugrással igyekezik elszökni a gólya elõl.

A nyelvi tapasztalatok lehetséges bõvítése

♥ Az óvónõ képet mutat a gyerekeknek, amelyen egy hegedülõ tücsök látható, majd elénekli a következõ dalt, és játékos mozgással el is játssza a szöveget:

Cini-cini muzsika,
Táncol a kis Zsuzsika,
Jobbra dõl meg balra dõl,
Tücsök koma hegedül.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 46

Erre kakas, erre tyúk

Erre kakas, erre tyúk
Erre van a gyalogút.
Taréja, haréja,
Ugorj a fazékba, zsupsz!

A foglalkozás lebonyolításához ajánlott kellékek:

- kakas-, tyúk- és kacsasíkbábok vagy megfelelõ kártyák
- maszkok vagy fejdíszek

A nyelvi tapasztalatok szerzése

♥ A gyerekek séta közben nyelvi tapasztalatokat szereznek a járda, (gyalogút) és úttest kifejezésekrõl.

♥ A csoportszobában az óvónõ és a gyerekek hosszabb-rövidebb papírcsíkokból vagy építõkockákból utat vagy járdát építenek. Közben az óvónõ a beszédhelyzethez alkalmazkodva folyamatosan kommunikál a gyerekekkel, és amit mond vagy kérdez, arra rámutat, megmutatja, szemlélteti mozgással, tárgyakkal stb.

♥ Az óvónõ mozgásos tevékenységet szervez a kiépített gyalogúton, pl. így szól a gyerekekhez: *Sétálunk, szaladunk, ugrunk egy nagyot!* stb. Beszédét megfelelõ mozdulatokkal kíséri, és cselekvésre ösztönzi a gyerekeket.

♥ Az óvónõ és a gyerekek elsétálnak, elugrálnak a játékpolcig, ahol megtalálható a kakas és a tyúk síkbáb vagy kártya.

♥ Az óvónõ felmutatja a kakas síkbábot/kártyát és azt mondja: *Ki kéri a kakast?* vagy: *Tessék, fogd a kakast, nézd milyen szép tarka a tolla, milyen nagy taréja van!* Azután megkéri a gyereket, hogy adja át a kakas síkbábot/kártyát egy másik gyereknek, majd hasonló módon lebonyolítja a játékos tevékenységet a tyúk és a kacsa síkbábokkal/kártyákkal is.

A nyelvi tapasztalatok alkalmazása

♥ Az óvónõ felmutatja a kakasmaszkot, és azt mondja: *Ki szeretne kakas lenni?* Vagy: *Legyél te kakas! Mit mond a kakas? Kukurikúú! Hogy jár a kakas?* Stb. Hang-és mozgásutánzó játék következik, miközben az óvónõ folyamatosan kommunikál a gyerekekkel, és amit mond, azt szemlélteti

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 47

mozgással, arcjátékkal, és ösztönzi a gyerekeket a tevékenységben való részvételre. A gyerekek és az óvónõ utánozzák a kakas, tyúk és kacsa mozgását, hangját.

♥ A gyerekek és az óvónõ körben állnak, és az óvónõ elmondja a mondókát.

♥ Az óvónõ még kétszer elmondja a mondókát, és folyamatosan a gyerekek is bekapcsolódnak a mondókázásba.

A nyelvi tapasztalatok megerõsítése

♥ Az óvónõ nem mutatja fel a kakassíkbábot/kártyát, hanem csak azt mondja: *Ki kéri a kakast? Tessék, fogd a kakast!* Hasonló módon az óvónõ lebonyolítja a tevékenységet a tyúk és a kacsasíkbábokkal/kártyákkal is.

♥ 8-10 gyerek vagy minden gyerek kakas, tyúk vagy kacsa kártyát/síkbábot tart a kezében. Az óvónõ felszólítja a gyerekeket, hogy rejtsék el a kártyát a hátuk mögé, majd így folytatja: *Akinek kakasa van, hozza ide nekem! Akinek tyúkja van, tegye le elém a szõnyegre! Akinek van kacsája, hozza el nekem!*

♥ Az óvónõ minden kártyából egy-egy példányt maga elé tesz a szõnyegre. A gyerekek behunyják a szemüket, az óvónõ elrejt egy kártyát, azután felszólítja a gyerekeket, hogy nyissák ki a szemüket, és találják ki, mi hiányzik.

♥ A gyerekek újból körben állnak, és az óvónõvel együtt kétszer vagy háromszor elmondják a mondókát.

A nyelvi tapasztalatok lehetséges bõvítése

♥ Az *Erre kakas, erre tyúk* kiolvasóként való alkalmazása

♥ Egy már elsajátított énekes-mozgásos körjáték eljátszása, pl.

Kiskacsa fürdik Palicsi-tóban,
Anyjához készül nagy vigasságban,
Sudri, sudri, sudri!
(A gyerekek repülést utánoznak.)

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 48

Baglyocska

Baglyocska hunyorog,
Fatönkön kuporog,
Nagy fejét forgatja;
Hol erre, hol arra,
Izeg-mozog toporog,
Tipi, topi, top, top, top!

Osváth Erzsébet verse

A foglalkozáshoz szükséges kellékek:

- erdei madarakat (bagoly, harkály, veréb, kakkuk, gerle stb.) ábrázoló képek, képeskönyvek
- erdei madarakat ábrázoló kártyák vagy síkbábok, néhány bagoly fejdísz (azért nem maszk, hogy látsszanak a szemek!).

A nyelvi tapasztalatok szerzése

♥ A természetben (utcán, parkban, erdõben) tett séták alkalmával az óvónõ/tanító irányításával a gyerekek megfigyelik a bagolyt, harkályt, verebet, gerlét stb. Ezt a megfigyelést az óvónõ csak akkor szervezi meg, ha a gyerekek már szerb nyelven tapasztalatokat, ismereteket szereztek az említett madarakról.

♥ Az óvónõ és a gyerekek a képeskönyvekben, képeken megkeresik a természetes környezetben megismert madarakat; eközben az óvónõ/tanító a kontextusnak megfelelõen beszélget a gyerekekkel, pl. *Keressük meg a könyvben/képen azokat a madarakat, amelyeket a parkban (utcán, erdõben) láttunk!* Vagy az óvónõ/tanító megkérdezi: *Melyik madarat láttuk a parkban? Ki szeretné megmutatni?* Ha senki sem vállalkozik, akkor az óvónõ megmutatja, például a verebet, s azt mondja: *Láttunk verebet. Hogy ugrál a veréb? Így ugrál* (páros lábbal szökdel). *Mindenki kisveréb. Ugráljunk!* A gyerekek ugrálnak, s közben az óvónõ/tanító énekel: *Ugráljunk mint a verebek, rajta , gyerekek!*

♥ Ezután az óvónõ megkérdezi: A verében kívül melyik madarat láttuk még? Ha a gyerekek nem válaszolnak, rámutat a bagolyra, s azt mondja: *Azon a nagy fán láttunk baglyot. Hogy ült a bagoly?* (Bemutatja: egyenes háttal guggoló helyzetben.) *Így ült, így kuporgott a bagoly. Mit mond a bagoly? Uhuuu - uhuuu. Mindannyian huhogjunk, mint a bagoly! Mit tud még a bagoly?*

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 49

Mit csinál még a bagoly? Ha a gyerekek nem felelnek a kérdésre, az óvónõ így szól, miközben a szemére mutat: *A bagoly hunyorog; így. Ti is hunyorogjatok!* Majd a fejére mutat, s azt mondja: *A bagoly nézelõdik, forgatja a fejét, erre-arra, erre-arra.* Az óvónõ mutatja is azt, amit mond, és ösztönzésére a gyerekek bekapcsolódnak a munkába.

♥ Hasonló módon a gyerekek nyelvi tapasztalatot szereznek a harkályról, kakukkról stb. Utánozzák a madár hangját, jellegzetes mozgását stb.

♥ Az óvónõ megmutat egy kártyát, például a bagoly képével (vagy bagolysíkbábot mutat), és megkérdezi: *Ki kéri a baglyot?* Vagy azt mondja: *Tessék, tiéd a bagoly.* Hasonló módon ad minden gyereknek (vagy csak néhánynak) harkályt, verebet stb. ábrázoló kártyát vagy síkbábot.

A nyelvi tapasztalatok alkalmazása

♥ Az óvónõ és a gyerekek körbeállnak, néhány vagy minden gyerek kártyát vagy síkbábot tart a kezében. Így szól a gyerekekhez: *Akinek harkálya van, mutassa meg, és kopogjon, mint a harkály! Akinek bagoly van a kezében, mutassa meg, és huhogjon, mint a bagoly!* Az óvónõ a továbbiakban ilyen vagy hasonló cselekvésre ösztönzi a gyerekeket a többi madár esetében is.

♥ Az óvónõ és a gyerekek körbeállnak. A kör közepén van egy kép, amelyen bagoly, harkály, veréb, stb. látható. Az óvónõ így szól a gyerekekhez: *Ki szeretné megmutatni a harkályt?* Vagy: *Mutasd meg a bagolyt!* Stb.

♥ Az óvónõ felteszi a bagolyfejdíszt, és azt mondja: *Most én vagyok a bagoly, elmondom és megmutatom, mit tudok.* Ezután megfelelõ mozdulatok kíséretében elmondja a verset.

♥ Az óvónõ újból elmondja a verset, és megfelelõ mozdulatokkal, arcjátékkal kíséri a szöveget. A gyerekek figyelik az óvónõ mozdulatait, és utánozzák.

♥ A gyerekek maguk között kiolvasóval kiválasztják az újabb bagolyszereplõt, a többi gyerek pedig mozdulatokkal utánozva bekapcsolódik a versmondásba. Az utolsó *top* szónál a bagoly-szereplõ választ maga helyett másik baglyocskát.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 50

A nyelvi tapasztalatok megerõsítése

♥ A *Kakukktojás* típusú játékos foglalkozáshoz az óvónõ/tanító és a gyerekek körbeülnek vagy körbeállnak. Az óvónõ kirakja a szõnyegre a gyerekek által már ismert dolgokat ábrázoló kártyákat vagy képeket, amelyek egy témakörhöz tartoznak, például gyümölcsöket, és egy madarat ábrázoló képet vagy kártyát, majd megkérdezi: *Mi az, ami nem tartozik ide?* Különbözõ pótkérdésekkel az óvónõ/tanító segít a gyerekeknek kitalálni a helyes megoldást, pl. *Az alma repül?*

A nyelvi tapasztalatok bõvítésének lehetõségei

♥ *Az eltévedt kisveréb* címû mese interaktív feldolgozása képsorozat segítségével.

♥ *A Madarak voltunk* c. kiolvasóhoz kapcsolódó tevékenységek alkalmazása.

Madarak voltunk

Madarak voltunk, földre szálltunk,
Búzaszemet szedegettünk.
Mondd meg nekem te,
Hányat mondasz te?

(Akire az utolsó te szó jut, az mond egy számot.
Akire a megadott szám jut, az lesz a kiválasztott.)

A foglalkozáshoz szükséges kellékek:

- madarakat (bagoly, harkály, veréb, kakkuk, gerle stb.) ábrázoló képek, képeskönyvek
- a gyerekek számával megegyezõ számú madaras kitûzõ
- kis edényben búza

A nyelvi tapasztalatok szerzése

♥ *A Baglyocska* c. vers feldolgozásnál alkalmazott tevékenységi formák itt is használhatók. Ezenkívül a gyerekek eléneklik a madarakról szóló, már ismert dalokat.

♥ Javasoljuk, hogy a *Madarak voltunk* feldolgozására csak akkor kerüljön sor, ha a gyerekek tudnak magyar nyelven számolni, ami a búzaszemek játék számolgatásával elérhetõ.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 51

♥ Az óvónõ megmutatja a gyerekeknek a búzát, és azt mondja: *Némelyik madár búzát eszik, a veréb, a varjú, a gerle stb*. Ezután kiszólít egy gyereket: *Gyere, szórj ide egy kis búzát! Mi pedig madarak leszünk, és felszedegetjük.* Az óvónõ és a gyerekek felszedegetik a búzaszemeket a szõnyegrõl, közben „röpködnek“, mint a gerle, ugrálnak, mint a veréb, utánozzák a veréb és a varjú hangját.

A nyelvi tapasztalatok alakalmazása

♥ Minden gyerek tart a kezében egy madarat ábrázoló kártyát. Az óvónõ így szól a gyerekekhez: *Rejtsétek el a kártyákat!* Azután azt mondja: *Akinek harkály van a kártyáján, mutassa meg!* Így jár el a többi kártya esetében is. Ha azok a gyerekek, akiknek a megnevezett madár van a kártyájukon, nem, vagy nem megfelelõen reagálnak, az óvónõ felmutatja a szóban forgó madár képét, és megismétli a feladatot.

♥ Miután a gyerekek minden kártyát megmutattak, az óvónõ azt mondja: *A harkály, a veréb, a bagoly madarak. Most legyünk mi is madarak, és repüljünk! Most leszállunk a földre, és felszedegetjük a búzaszemeket!*

♥ Az óvónõ megfelelõ mozdulatok kíséretében elmondja a kiolvasót. Ezután megismételi a kiolvasót, és cselekvésre biztatja a gyerekeket. A gyerekek képességeikhez mérten bekapcsolódnak a tevékenységbe, amelyet azután az óvónõ még kétszer megismétel a gyerekekkel együtt.

A nyelvi tapasztalatok megerõsítése

♥ Az óvónõ bemutatja egy-egy madár jellegzetes viselkedését, mozgását vagy hangját, a gyerekek pedig megmondják, melyik madárról van szó. Például: az óvónõ öklével ütögeti a padlót, majd megkérdezi: *Találjátok ki, ki vagyok?* Vagy páros lábbal szökdel és közben mondja *csip-csirip*, majd megkérdezi: *Találjátok ki, ki vagyok?,* stb. Ezt a játékos tevékenységet gyerek is vezetheti. A játékvezetõt a *Madarak voltunk* c. kiolvasóval választják ki.

♥ E kiolvasó alkalmazása ajánlatos más játékok esetében is.

A nyelvi tapasztalatok bõvítésének lehetõségei

♥ Repülõkkel, helikopterrel, rakétával, ûrhajóval kapcsolatos tevékenységek és rövid történetek.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 52

Kecske ment a kiskertbe

Kecske ment a kiskertbe,
A káposztát megette.
Siess, kecske, ugorj ki,
Jön a gazda megfogni.

A foglalkozáshoz szükséges kellékek:

- a mondóka tartalmát és hangulatát felidézõ illusztráció
- zöldségfélék (káposzta, répa, paradicsom, paprika) vagy zöldségféléket ábrázoló képek
- kecskemaszk vagy -fejdísz, kalap a gazdának
- kártyák, amelyek kecskét, tehenet, lovat, birkát és más háziállatot ábrázolnak

A nyelvi tapasztalatok szerzése

♥ E tevékenység leírásával bemutatjuk, hogy egyes nyelvi tapasztalatok megszerzése más nyelvi tapasztalatok megerõsítésével együtt is lebonyolítható. Jelen esetben a *káposzta, kecske* szavak, és esetleg még néhány zöldségfélét vagy háziállatot jelentõ szó használata a nyelvi tapasztalatok szerzésének funkciójában történik, míg a többi zöldségfélét és háziállatot jelentõ szó használata a nyelvi tapasztalatok megerõsítését szolgálja. Feltehetõ ugyanis, hogy korábban más játékos tevékenységek keretében vagy természetes körülmények között a gyerekeknek már volt alkalmuk a háziállatok és zöldségfélék témakörbe tartozó nyelvi tapasztalatokat szerezni.

♥ Az óvónõ elvezetheti a gyerekeket a piacra, ahol magyarul beszél a zöldségárusokkal, különbözõ termékekre mutatva. Közben sugallhatná a gyerekeknek, hogy figyeljék a vásárló és az árus közötti párbeszédet.

♥ A csoportszobában az asztalon zöldségfélék vannak. Ha a gyerekek elõzõleg voltak a piacon, akkor legyenek itt olyan zöldségfélék, amelyekkel a gyerekek a piacon találkoztak. A gyerekek az asztal köré állnak, az óvónõ a zöldségárus szerepét játssza: kínálgatja a friss terméseket, a piacon látottakhoz hasonlóan. Rámutatva arra, amit éppen kínál, azt mondja: *Lehet választani, ki mit szeretne. Nézd csak, itt ez a szép káposzta!*

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 53

Kéred a káposztát? Tessék! Ki kéri ezt a paradicsomot? Fogd meg, tapogasd meg, gömbölyû, mint a labda. És te mit kérsz, hagymát vagy répát? Stb.

♥ Az improvizált piaci vásárlást követõen az óvónõ így fordul a gyerekekhez: *Aki paradicsomot vett, tegye bele ebbe a kosárba! Aki káposztát vett, tegye ide az asztalra!* Stb.

♥ Az óvónõ és a gyerekek közösen megmossák, vagy szükség esetén megtisztítják a zöldségféléket, miközben az óvónõ folyamatosan beszélget a gyerekekkel, pl. *Te mosd meg a paradicsomot! Tisztítsd meg a hagymát! Tisztítsd meg a káposztát! Alaposan mosd meg a paprikát!* Stb. Ezután kóstolgatás is következhet. Például az óvónõ így szól a gyerekekhez: *Megkóstolom a paradicsomot. Finom. Ki szeretné megkóstolni a paradicsomot? Te mit kérsz, paradicsomot vagy káposztát?* Stb. Az óvónõ kijelentéseit, kérdéseit arcjátékkal, mozdulatokkal stb kíséri.

A nyelvi tapasztalatok alkalmazása

♥ Az óvónõ és a gyerekek körbeülnek, a kör közepén a mondóka tartalmát és hangulatát felidézõ illusztráció látható. Az óvónõ azt kérdezi: *Mit gondoltok, melyik állat szereti a káposztát?* Ha a gyerekek nem válaszolnak, az óvónõ felel a kérdésre, majd az illusztráció segítségével elmondja a mondókát.

♥ Az óvónõ megismételi a mondókát, és biztatja a gyerekeket a szöveg mondására.

♥ Ezután a példamondókánk segítségével kiszámolnak két szereplõt: egyik gyerek a gazda – õ kalapot kap, a másik gyerek a kecske – õ kecskemaszkot vagy -fejdíszt. A gazda kergeti a kecskét, miközben a gyerekek az óvónõvel együtt mondják a mondókát.

A nyelvi tapasztalatok megerõsítése

♥ A *Kecske ment a kiskertbe* c. mondóka kiszámolóként való használata.

A nyelvi tapasztalatok bõvítésének lehetõségei

♥ Az improvizált piacon a zöldségfélék mellett gyümölcs is kapható.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 54

Ziki-zaka

Ziki-zaka zakatol
ez a vonat valahol.
Én vagyok a vasutas,
Te meg legyél az utas.

A foglalkozáshoz javasolt kellékek:

- játékszer: vonat, autóbusz, repülõ, hajó stb.
- szárazföldi, vízi és légi közlekedési eszközöket ábrázoló képek és képeskönyvek
- a gyerekek számával megegyezõ számú kártya
- megfelelõ jelmez a vasutasnak
- bõrönd az utasnak
- a szituációs játékhoz: menetjegy, játékpénz

A nyelvi tapasztalatok szerzése

♥ Az óvónõ felmutat egy játékszert vagy kártyát, és így szól: *Ki kéri a vonatot? Fogd a vonatot!* Vagy megmutatja a gyerekeknek a repülõt és a hajót, és azt kérdezi: *Te melyiket kéred: a repülõt vagy a hajót?* A játékok (kártyák) kiosztása közben az óvónõ folyamatosan beszélget a gyerekekkel a kontextusnak megfelelõen. Például megkér két gyereket, hogy cseréljenek játékszert (kártyát), vagy felszólít egy gyereket, hogy adja át a játékot (kártyát) egy másik gyereknek, stb.

♥ Miután az óvónõ kiosztott minden játékot (kártyát), felmutatja pl. a hajót és így szól: *Akinek hajója van, az mutassa meg (emelje fel)!* Ezután felmutatja a vonatot, és azt mondja: *Akinek vonat van a kezében, az mutassa meg!* Stb.

♥ Az óvónõ egyenként minden gyerektõl visszakéri a játékot (kártyát): *Hozd ide a vonatot! Tedd ide a hajót!* Stb.

A nyelvi tapasztalatok alkalmazása

♥ A óvónõ néhány gyereknek a szokásos módon játékszereket (kártyákat) oszt ki, kérésére a gyerekek a hátuk mögé rejtik a kezükben levõ

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 55

játékot (kártyát). Ezután azokhoz a gyerekekhez szól, akik nem kaptak játékszert (kártyát): *Találjátok ki, kinek van hajója / repülõgépe / .....?*

♥ *A Mi hiányzik?* játék eljátszása.

♥ Az óvónõ egyenként megkér néhány gyereket, hogy ki-ki hozzon el a játékpolcról különbözõ játékokat. Miután a gyerekek kiválasztották a vonatot, az óvónõ így szól a gyerekekhez: *Hogy zakatol a vonat? Ziki-zaka, ziki-zaka.* Az óvónõ biztatja a gyerekeket, hogy utánozzák a vonat zakatolását, majd kezébe veszi a mellette levõ bõröndöt, sapkát tesz az egyik gyerek fejére, és azt mondja: *Én utas vagyok. Vonaton utazom. Te vasutas vagy. Gyertek ti is, gyerekek! Mindannyian utazunk. Mindenki utas. Hogyan zakatol a vonat? Ziki-zaka, ziki-zaka.* Az óvónõ újból arra biztatja a gyerekeket, hogy utánozzák a vonat zakatolását, majd elmondja a mondókát.

♥ Az óvónõ még kétszer-háromszor elmondja a mondókát, és ösztönzi a gyerekeket a szöveg elmondására.

A nyelvi tapasztalatok megerõsítése

♥ Az óvónõ játékvonatot vagy vonatot ábrázoló képet tart a kezében és azt mondja a gyerekeknek: *Mindannyian vonatra szállunk. Utasok leszük.* A gyerekek egymás után sorakozva és a mondóka ritmusát követve járnak, miközben mondják a mondókát.

♥ A mondóka kiolvasóként is alkalmazható.

A nyelvi tapasztalatok bõvítésének lehetõségei

♥ Szituációs játék: minden gyerek utas, az óvónõ pedig vagy a kiszámolóval kiválasztott gyerek a kalauz, aki ellenõrzi a jegyeket. Néhány gyereknek az óvónõ nem „vonatjegyet“ ad, hanem „pénzt“. Õk azok, akik majd vonatjegyet vesznek a vonatban a kalauztól. A játék elején és végén a gyerekek a mondókát mondják.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 56

Nyuszi fülét hegyezi

Nyuszi fülét hegyezi, hegyezi,
Nagy bajuszát pödöri, pödöri,
Nagyot ugrik, nagyot ugrik,
Hopp, hopp, hopp,
Répát eszik, répát eszik,
Ropp, ropp, ropp.

A foglalkozáshoz javasolt kellékek:

- képeskönyvek
- játékszer: néhány nyuszi, cica, kutya, mackó stb.
- nyuszit, kutyát, cicát, répát stb. ábrázoló kártyák
- mackót, nyuszit stb. jelképezõ fejdísz, maszk, kitûzõ, nyaklánc
- sárgarépa
- nagyobb kép, amely nyuszit, cicát, mackót stb. ábrázol

A nyelvi tapasztalatok szerzése

♥ Az óvónõ és a gyerekek a képeskönyvekben megkeresik a nyuszit, cicát, kutyát stb.

♥ A *Nyuszi ül a fûben* c. énekes körjáték feldolgozásában megtalálhatók a nyelvi tapasztalatok szerzéséhez javasolt tevékenységek.

♥ Az óvónõ felteszi a nyuszimaszkot vagy -fejdíszt, és megkérdezi: *Hogyan ugrál a nyuszi? Ki szeretné megmutatni, hogyan ugrál a nyuszi?* Ha a gyerekek nem vállalkoznak rá, az óvónõ megmutatja, és ugrálás közben azt mondja: *Így ugrál a nyuszi. Nagyot ugrik a nyuszi, hopp, hopp. Most mindannyian nyuszik vagyunk.* Az óvónõ minden gyereknek ad egy nyuszis nyakláncot, és mondja: *Ugráljunk, mint a nyuszi!* Miután a gyerekek egy kicsit ugrándoztak, az óvónõ megkérdezi: *Mit tud még a nyuszi? A nyuszi hegyezi a fülét.* Az óvónõ nyuszifület formál az ujjaiból és mozgatja õket közben arra biztatja a gyerekeket, hogy õk is tegyék ezt, majd folytatja: *A nyuszinak bajusza is van. A nyuszi pödöri a bajuszát. Kis nyuszik, ti is pödörjétek meg a bajuszotokat!* Az óvónõ a beszédét mozdulatokkal, arcjátékkal szemlélteti is.

♥ Az óvónõ sárgarépát tart a kezében, s megkérdezi: *Mit eszik a nyuszi?* A gyerekek reagálásától függetlenül az óvónõ így folytatja: *Most én vagyok a nyuszi, és eszem a sárgarépát. Nagyon finom a répa. Jól lehet ropogtatni, ropp, ropp, ropp! Kóstoljátok meg ti is a répát, kisnyuszik!* Az óvónõ minden gyereknek ad egy-egy szelet sárgarépát.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 57

A nyelvi tapasztalatok alkalmazása

♥ A gyerekek és az óvónõ körben ülnek, a kör közepén nyuszit, cicát, mackót ábrázoló kártyák vagy képek vannak. Az óvónõ egyenként megkér néhány vagy minden gyereket, hogy ki-ki vegyen el egy-egy kártyát vagy képet. Pl: *Gyere, vegyél egy nyuszit!* vagy: *Gyere, válaszd ki a répát!* Vagy pedig megkérdezi: *Te mit szeretnél, nyuszit vagy mackót?* Ha a gyerek válaszol a kérdésre, az óvónõ odaadja neki a kiválasztott képet vagy kártyát, ha nem felel, mutasson rá a képre vagy kártyára, amelyiket szeretné, és megkapja.

♥ A gyerekek egy-egy mackót, nyuszit vagy sárgarépát ábrázoló kártyát (vagy képet) tartanak a kezükben. Az óvónõ megkéri a gyerekeket, hogy rejtsék el a kártyát (a hátuk mögé vagy a blúzuk alá), majd felmutatja a mackós kártyát, és azt mondja: *Akinek mackója van, mutassa meg, és brummogjon úgy, mint a mackó!* Az óvónõ felmutatja a nyuszis kártyát, és azt mondja: *Akinek nyuszija van, mutassa meg, hogy mindenki lássa, azután pedig ugráljon, mint a nyuszi / pödörje a bajuszát úgy, mint a nyuszi /, hegyezze a fülét úgy, mint a nyuszi!* A óvónõ felmutatja a sárgarépát ábrázoló kártyát, és azt mondja: *Akinek sárgarépája van, mutassa meg, és azután adja oda a répát a nyuszinak, azaz annak a pajtásának, aki nyuszit ábrázoló kártyát tart a kezében!*

♥ Az óvónõ felteszi a nyuszifejdíszt vagy kitûzõt, és megkérdezi: *Ki vagyok én?* A gyerekek reagálásától függetlenül az óvónõ így folytatja: *Én vagyok a nyuszi,* majd megfelelõ mozdulatokkal kísérve elmondja a mondókát.

♥ Az óvónõ megfelelõ mozdulatok kíséretében megismételi a mondókát. A gyerekek figyelik és utánozzák az óvónõ mozdulatait.

♥ A már ismert kiszámolókkal kiválasztott 2-3 gyerek a kör közepén van, és játékos mozdulatokkal kísérik a mondókát. A körben álló gyerekek az óvónõvel együtt mondják a mondókát.

A nyelvi tapasztalatok megerõsítése

♥ Minden gyerek választ egy szerepet, aszerint, hogy cica, mackó, nyuszi vagy kutya szeretne lenni, majd ennek megfelelõ fejdíszt, nyakláncot vagy kitûzõt kap. Az óvónõ kijelöli a rajtvonalat és a célt, majd azt mondja: *Nyuszik, fussatok a célig!* Ezt a többi szereplõvel is megismétli.

♥ A *Mi hiányzik?* cimû játék eljátszása

A nyelvi tapasztalatok bõvítése

♥ A nyusziról szóló mese interaktív elmesélése
♥ A *Nyuszi ül a fûben* c. énekes körjáték feldolgozása

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 58

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 59

Énekes körjátékok

Útmutató az énekes körjátékok feldolgozásához

Mackó, mackó

Dombon törik a diót

Borsót fõztem

Bársony ibolyácska

Nyuszi ül a fûben

Bújj, bújj, zöld ág

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 60

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 61

Útmutató az énekes körjátékok feldolgozásához

♥ Az énekes körjáték fontos és hatékony eszköz a magyar környezetnyelvi kommunikációs készségek fejlesztésére. A szöveg, a dallam és a mozgás szoros egységébõl összetevõdõ játékon keresztül a szerb ajkú gyerekek könnyen, eredményesen és mintegy szórakozva sajátítják el a magyar nyelvet.

♥ Mielõtt az óvónõ/tanító sort kerítene az énekes körjáték bemutatására, lehetõséget nyújt a gyerekeknek, hogy magyar nyelven szerezzenek tapasztalatokat az énekes körjáték témájával kapcsolatban.

♥ Az énekes körjátékok feldolgozásához a következõ lépéseket javasoljuk:

Elsõ lépés: Az óvónõ/tanító és a gyerekek körbeállnak. Az óvónõ/tanító énekel, és kifejezõ mozdulatokkal, testtartással, arcjátékkal eljátssza a dal szövegét.

Második lépés: Az óvónõ/tanító énekel és kifejezõ mozdulatokkal követi a dal szövegét. Ösztönzésére a gyerekek utánozzák a mozdulatait, néhány gyerek bekapcsolódik az éneklésbe.

Harmadik lépés: Az óvõnõ/tanító és a gyerekek énekelnek, és kifejezõ mozdulatokkal kísérik a dal szövegét.

Negyedik lépés: Az óvónõ/tanító csak énekel, a gyerekek énekelnek is, és megfelelõ mozdulatokkal kísérik a dal szövegét.

Ötödik lépés: Az óvónõ/tanító nem énekel, de mozdulatokkal kíséri a dal szövegét. A gyerekek önállóan énekelnek, és mozdulatokkal kísérik a dal szövegét.

Hatodik lépés: Az óvónõ/tanító felszólítására a gyerekek bemutatják azokat a mozdulatokat, amelyekkel a dal szövegét kísérték (pl. *Szedjétek a szõlõt! Törjétek a diót!*).

Hetedik lépés: Egy-egy kiolvasó segítségével kiválasztott gyerek felszólítására a többiek bemutatják azokat a mozdulatokat, amelyekkel a dal szövegét kísérték.

Az elsõ lépéstõl az utolsóig fokozatosan lehet eljutni; ez több hetet is igénybe vehet, a gyerekek életkorától valamint attól függõen, hogy korábban milyen szintet értek el a magyar nyelv elsajátításában.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 62

Mackó, mackó
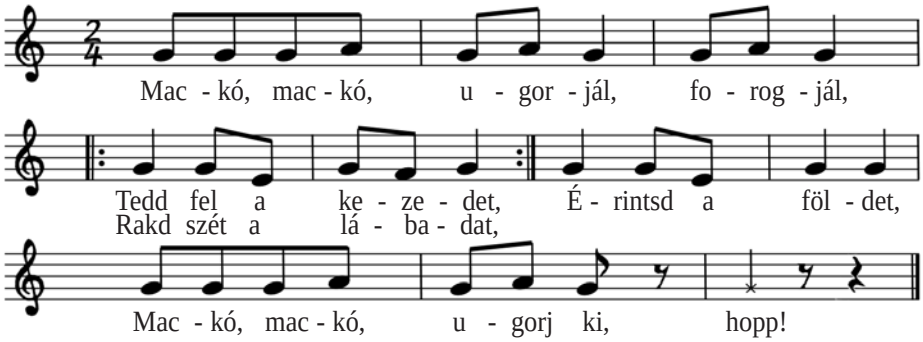
A foglalkozáshoz ajánlott kellékek:

- játékszer: mackó, nyuszi, baba
- néhány mackómaszk
- annyi mackó-kitûzõ, ahány gyerek van a csoportban
- annyi mackós, nyuszis, babás kártya, ahány gyerek van a csoportban

A nyelvi tapasztalatok szerzése

♥ Az óvónõ és a gyerekek körbeállnak. Az óvónõ felmutatja a mackót, és azt kérdezi: *Ki kéri a mackót?* Vagy pedig átnyújtja egy gyereknek, és azt mondja: *Tessék, fogd a mackót! Tapintsd meg, milyen puha bundája van a mackónak.* Az óvónõ gesztusokkal szemlélteti, amit mond. Ezután megkéri a gyereket, hogy adja át a mackót egy másik gyereknek. Hasonló módon, mint a mackóval, az óvónõ játékos tevékenységet szervez a másik két játékszerrel is.

A nyelvi tapasztalatok alkalmazása

♥ Az óvónõ egyenként minden gyerektõl visszakéri a játékokat: *Hozd ide a mackót! Add vissza a babát!* Stb.

♥ Amikor a játékszerek az óvónõ elõtt vannak a szõnyegen, az óvónõ azt mondja: *Hunyjátok be szemeteket!* Ha a gyerekek elsõ ízben játsszák ezt a játékot, az óvónõ is eltakarja a szemét a kezével. Amíg a gyerekek csukva tartják a szemüket, az óvónõ elrejt egy játékszert, majd szól a gyerekeknek, hogy kinyithatják a szemüket, s ekkor megkérdezi: *Mi hiányzik?* Ha a gyerekek elsõ ízben játsszák ezt a játékot, az óvónõ, miközben megfelelõ mozdulattal kíséri a mondanivalót, így is kérdezheti: *Mi nincs itt?*

♥ Az óvónõ mackómaszkot tesz fel, vagy mackókitûzõt tûz fel, és azt mondja: *Most én vagyok a mackó. Hogy mozog a mackó? Mit mond a mackó? Brumm, brumm.* Az óvónõ mozdulatokkal szemlélteti, amit mond, és a gyerekeket is biztatja a részvételre: *Mozogjunk úgy, mint a mackó! Brummogjunk úgy, mint a mackó! A mackó szalad, ugrani is tud, forogni is tud, tapsol is a mackó.* A mozgásos tevékenység közben az óvónõ folyamatosan kommunikál a gyerekekkel. A gyerekek is viselhetnek mackómaszkot vagy mackókitûzõt.

♥ Az óvõnõ így szól a gyerekekhez: *Most énekelek egy dalt a mackóról, és megmutatom, mit tesz a mackó.* Az óvónõ elénekeli a dalt, és a szöveget mozgással kíséri.

♥ A gyerekek mackómaszkot kapnak (vagy mackókitûzõt), az óvónõ énekel, megfelelõ mozdulatokat végez, a gyerekek utánozzák az óvónõ mozdulatait, és bekapcsolódnak az éneklésbe.

A nyelvi tapasztalatok megerõsítése

♥ A körben álló gyerekeknek az óvónõ mackókitûzõt ad, majd megkérdezi õket: *Ti most mik vagytok?* A gyerekek válaszától függetlenül az óvónõ így folytatja: *Most ti vagytok a mackók, és azt fogjátok csinálni, amit én mondok. Mackók, rakjátok szét a lábatokat! Mackók, emeljétek fel a kezeteket! Mackók, érintsétek meg a földet! Mackók, ugorjatok! Mackók, forogjatok!* Miután a „mackók“ mindezeket a mozgásokat végigcsinálták, az óvónõ a mondatok sorrendjét megvátoztvatva, megismétli a játékot.

♥ A fenti tevékenység játékos formában való eljátszásakor az óvónõ azokat a gyerekeket, akik nem megfelelõen vagy lassan reagálnak, leülteti, de nem zárja ki a körbõl. Azok a gyerekek a gyõztesek, akik állva maradnak.

A nyelvi tapasztalatok bõvítésének lehetõségei

♥ Az óvónõ és a gyerekek házat vagy barlangot készítenek a mackónak (pl. az asztal alatt vagy építõkockából). A tevékenység közben az óvónõ folyamatosan beszél a gyerekekkel a kontextusnak megfelelõen: *Tedd ide a kockát! Hozz egy másik kockát! Probáljuk meg, hogy befér-e a mackó ebbe a barlangba.* Az óvónõ gesztusokkal szemlélteti, amit mond.

♥ A gyerekek a mackók. Amikor az óvónõ azt mondja: *Mackók, szaladjatok a házba (barlangba)!*, a gyerekek helyet keresnek maguknak a „házak-

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 64

ban“ („barlangokban“). A teremben kijelölt körök (csapdák) vannak, amelyekbe a „mackóknak“ szaladás közben nem szabad belépniük. Aki belép egy ilyen körbe, ott kell maradnia, amíg az óvónõ nem mondja neki például: *Te beleestél a csapdába. Ha ki akarsz szabadulni, ugorj egyet!* Vagy: *Forogj!* Vagy: *Brummogj!*

Dombon törik a diót
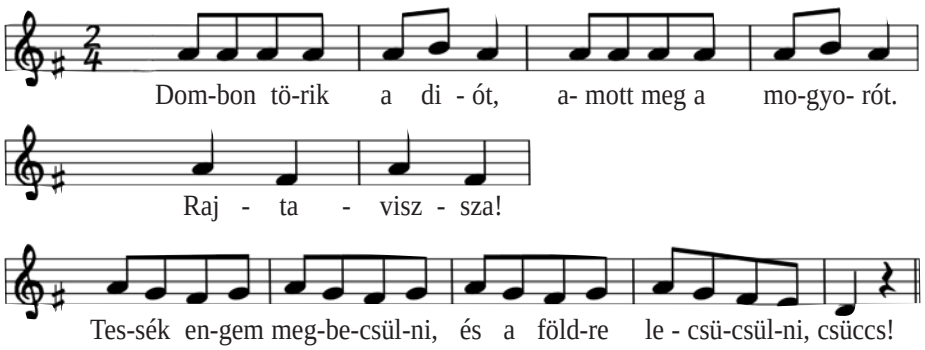
A foglalkozáshoz ajánlott idõszaka az õsz.

A foglalkozás megvalósításához javasolt kellékek:

- egy-egy kosárka dió és mogyoró
- diótörõ

A nyelvi tapasztalatok szerzése

♥ Az óvónõ és a gyerekek körben ülnek; az óvónõ a gyerekek elé teszi a dióval teli kosarat, és azt mondja: *Szedjük ki a diót a kosárból! Segítsetek nekem megtörni a diót! Mindjárt megmutatom, hogyan kell ezt csinálni.* Az óvónõ megmutatja a gyerekeknek, hogyan kell diót törni. A gyerekek és az óvónõ törik a diót, és beleteszik egy tányérba. Eközben az óvónõ a helyzetnek megfelelõen beszélget a gyerekekkel; pl. *Van még dió a kosárban, azt is vedd ki, és tedd ide elém! Te még nem vettél diót, vegyél a kosárból! Hány diót veszel: egyet vagy kettõt? Vigyázz az ujjadra; így fogd a diótörõt!*

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 65

Mindenki tört diót? Te még nem törtél diót, gyere, törjél te is! Ebbe a tányérba tegyétek a diót! Stb. Mondatait gesztusokkal, kellékekkel szemlélteti is.

♥ Amikor már elegendõ diót törtek, az óvónõ és a gyerekek eszik a diót. Elsõként az óvónõ kóstolja meg. Így szól a gyerekekhez: *Veszek egy szem diót, és megkóstolom. Nagyon finom. Ki szeretné megkóstolni?Vegyél te is! Finom? Ízlik?* Stb.

A nyelvi tapasztalatok alkalmazása

♥ Az óvónõ és a gyerekek körben ülnek vagy állnak. Az óvónõ a gyerekek elé teszi a dióval és mogyoróval teli kosarat, majd hol az egyik kosárra, hol a másik kosárra mutatva így szól: *Aki diót akar, vegyen ebbõl a kosárból! Aki mogyorót kér, vegye ki ebbõl a kosárból!*

♥ Minden gyerek kezében van dió vagy mogyoró. Az óvónõ és a gyerekek körbe járnak, énekelik a dalt, és ökölütögetéssel utánozzák a dió- és mogyorótörést. A *rajta – vissza* résznél megfordulnak és ellentétes irányba haladnak, és a dal végén leülnek a földre. Ezt háromszor megismétlik.

A nyelvi tapasztalatok megerõsítése

♥ Az óvónõ és a gyerekek körben állnak. Az óvónõ a gyerekek elé tesz egy kosarat, amelyben dió és mogyoró található, majd egyenként megkérdezi a gyerekeket: *Te mit kérsz, diót vagy mogyorót?* Miután a gyerek megmodja, mit kér, kiveheti a kosárból.

♥ Néhány gyereknek (vagy minden gyereknek) van a kezében dió vagy mogyoró. A gyerekek egyszer-kétszer eljátsszák az énekes-mozgásos játékot.

A nyelvi tapasztalatok további bõvítése

♥ Az óvónõ megfelelõ mozdulatokkal bemutatja az *Így törik a diót: kop, kop* kezdetû mondókát, majd ezt kiszámolóként elmondják a gyerekek.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 66

Borsót fõztem

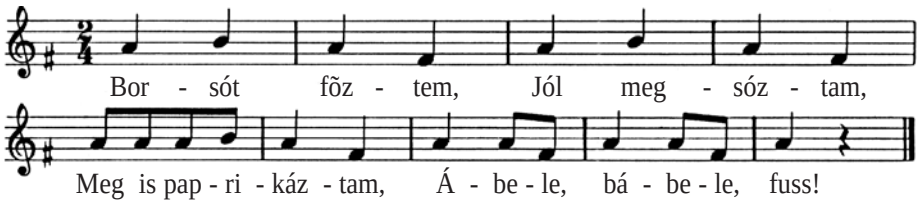

A foglalkozáshoz ajánlott kellékek:

- só, pirospaprika, borsó, kis tálak (játékszerek), lábas vagy fazék
- kötény
- illusztráció: egy gyerek (kötényben) a tûzhely mellett áll, kezében fakanál, a tûzhelyen egy fazék

A nyelvi tapasztalatok szerzése

♥ Az óvónõ hoz egy kosár hüvelyes borsót, és így szól a gyerekekhez: *A piacon voltam. Borsót vettem. Itt van a kosárban. Mit gondoltok, mit kell vele tenni? Ki kell fejteni a borsót. Mindjárt hozzálátok.* Az óvónõ megtisztít néhány hüvely borsót, majd megkérdezi a gyerekektõl: *Akartok nekem segíteni?* Azzal sorban szólítja a gyerekeket, mondja és mutatja nekik, hogyan kell fejteni a borsót, közben ad nekik belõle, hogy õk is fejthessék. A megtisztított borsót belerakják 4-5 kis tálkába.

♥ Az óvónõ megkérdezi a gyerekektõl: *Ki kér borsót?* Vagy a gyerekek kiszámolókkal kiválasztják azokat a pajtásokat, akik kapnak egy-egy tál borsót. Az óvónõ kiosztotja a tálakat, majd megkérdezi a gyerekektõl: *Kik kaptak borsót?* A gyerekek megnevezik azokat a pajtásokat, akik borsót kaptak, az óvónõ pedig egyenként megkéri õket, pl. *Jovica, add oda a borsót Igornak!* Stb. Az óvónõ elvárja a gyerekektõl, hogy használják az udvariasság nyelvi formáit: tessék – köszönöm.

♥ Az óvónõ egyenként megkéri a gyerekeket, hogy a kis tálakból öntsék át a borsót az edénybe.

♥ Másnap az óvónõ felmutatja a fõzést ábrázoló illusztrációt, és azt kérdezi: *Mit gondoltok, mit fõz ez a kis szakács (szakácsnõ)? Én azt gondolom, hogy borsót fõz*. Azután leteszi a képet, és elõhozza azt az edényt, amelybe

elõzõ nap rakták a borsót, és azt mondja: *Itt van a borsó, amit tegnap kifejtettünk. Ki is fejtette velem a borsót?* Itt egy kis szünetet tart, várja, hogy a gyerekek jelentkezzenek. *Fõzzünk mi is, mint ez a kis szakács!* Közben újra felmutatja az illusztrációt, majd folytatja: *Ha borsót akarunk fõzni, a borsót elõbb meg kell sózni, meg is kell paprikázni. Itt a só. Megsózom a borsót. Itt a paprika. Meg is paprikázom a borsót.* Azután a gyerekek is sóznak, paprikáznak, és megkóstolják a sót és a paprikát. Munka közben az óvónõ folyamatosan beszélget a gyerekekkel.

A nyelvi tapasztalatok alkalmazása

♥ Az óvónõ a gyerekek elé teszi az edényt, amelyben borsó van, és megkérdezi: *Fõzzünk borsót?* A gyerekek igenlõ válasza után, az óvónõ tovább kérdezi: *De elõbb mit csinálunk?* Ha a gyerekek nem felelnek, az óvónõ válaszol: *A borsót megsózzuk és megpaprikázzuk. Sózzuk meg és paprikázzuk meg!* Az óvónõ biztatja a gyerekeket, hogy mímeljék a sózást és paprikázást, majd elénekeli a dalt.

♥ Az óvónõ még kétszer-háromszor elénekeli a dalt, és arra ösztönzi a gyerekeket, hogy énekeljenek vele.

A nyelvi tapasztalatok megerõsítése

♥ Az óvónõ kötényben és fakanállal a kezében a gyerekekkel együtt énekli a dalt, miközben mindannyian a helyzetnek megfelelõen cselekednek.

A nyelvi tapasztalatok bõvítésének lehetõségei

♥ A gyerekek fõzõcskét játszanak.

♥ A gyerekek mákoskalácsot kóstolgatnak. Az óvónõ felhívja a gyerekek figyelmét a kalácsban levõ mákra, majd ütemes ökölütögetéssel bemutatja a *Töröm, töröm a mákot* c. mondókát, és biztatja a gyerekeket, hogy vele együtt mondják a mondókát. Azután a mondókával járó játékos tevékenységet is bemutatja.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 68

Bársony ibolyácska

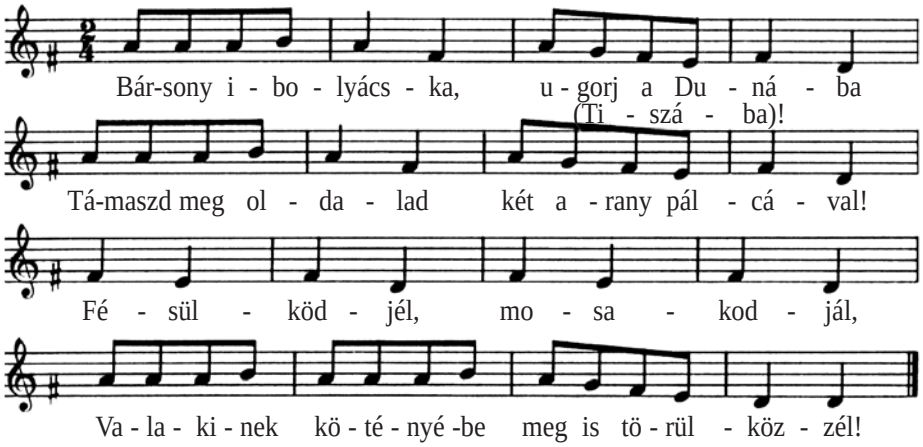

A tevékenységhez javasolt idõszak a tavasz.

A foglalkozáshoz javasolt kellékek:

- egy-egy csokor ibolya, nárcisz, jácint, egyéb tavaszi virág
- a gyerekek számával megegyezõ számú kártya, kép, amelyek ibolyát, nárciszt, jácintot vagy egyéb tavaszi virágot ábrázolnak
- nehány ibolyajelmez vagy -fejdísz
- babák, fésûk
- játékpénz

A nyelvi tapasztalatok szerzése

♥ A tavaszi séták alkalmával az óvónõ megmutatja a folyót.

♥ Az óvónõ néhány gyereknek babát és fésût oszt ki, közben azt mondja: *Ki kéri ezt a babát?*, vagy: *Fogd a babát, tessék! Nézd milyen kócos a baba, fésüld meg! Itt a fésû, fésüld meg a baba haját!* Ezután így szól: *Most mindannyian fésülködjünk meg!*

♥ Ha lehetõség van rá, az óvónõ a fürdõszobában szervezi a tevékenységet: a gyerekek megmossák a kezüket, az arcukat, majd megtörölköznek. Ha nincs rá lehetõség, akkor a gyerekek a babákat „mosdatják“, vagy pedig mímelik a mosdást, törölközést.

♥ Az óvónõ elõtt egy-egy csokor ibolya, nárcisz és jácint van. Megszagolja az ibolyacsokrot, és azt mondja: *Hm, kellemes illata van az ibolyának. Ki szeretné megszagolni az ibolyát?* Vagy: *Szagold meg! Jó illata*

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 69

van? Néhány gyerek (vagy minden gyerek) megszagolja az ibolyát, majd a nárciszt és a jácintot is.

♥ Az óvónõ néhány szál ibolyát, nárciszt és jácintot tart a kezében. Felmutat egy ibolyát, és megkérdezi: *Ki kéri az ibolyát?* Vagy azt mondja: *Tessék, tiéd ez a szép ibolya.* Ad néhány gyereknek ibolyát, majd hasonló módon elosztja a nárciszt és a jácintot is.

A nyelvi tapasztalatok alkalmazása

♥ 8-10 gyerek vagy minden gyerek tart a kezében egy szál virágot. Elõttük egy üres váza. Az óvónõ ezekkel a szavakkal fordul a gyerekekhez: *Akinek ibolya van a kezében, az mutassa fel!* Miután a gyerekek felmutták az ibolyát, az óvõnõ így szól: *Hozzátok ide az ibolyát, és tegyétek a vázába!* Hasonlóan jár el a nárcisz és a jácint esetében is.

♥ Az óvónõ kétszer-háromszor elénekli a dalt, és a helyzetnek megfelelõ mozdulatokkal kíséri az éneket, a gyerekeket pedig a mozdulatok utánzására, majd az éneklésre is biztatja.

A nyelvi tapasztalatok megerõsítése

♥ Minden gyerek kap egy virágot ábrázoló kártyát. Az óvónõ megkéri õket, hogy rejtsék el a hátuk mögé, majd így szól: *Akinek ibolyás kártyája van, mutassa meg! Akinek nárciszos kártyája van, mutassa meg! Akinek jácintos kártyája van, mutassa meg!* Ezután minden gyerek egyenként visszaadja a kártyáját az óvónõ kérésére: *Hozd ide a jácintot!* Vagy: *Tedd ide az ibolyát!* Stb. Ezután kiszámolóval választanak egy gyereket, aki vezeti a *Mi hiányzik?* elnevezésû játékot.

♥ Az óvõnõ egy kiszámolóval kiválasztott gyerek fejére tesz egy ibolyafejdíszt, és azt mondja: *Most õ az ibolya, azaz ibolyácska. Elénekeljük el neki a bársony ibolyácskáról szóló dalt!* Ezt az óvónõ többször is megismételheti más-más gyerekkel, vagy a kör közepébe állított 3-4 „ibolyácskával“, akik a dalt megfelelõ mozdulatokkal kísérik. Amikor az utolsó sorhoz érnek, a körben levõ gyerekek a törölközést utánozva kiválasztják a következõ „ibolyácskákat“.

A nyelvi tapasztalatok bõvítésének lehetõségei

♥ Játékos árusítási és vásárlási tevékenység a virágárusnál témára.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 70

Nyuszi ül a fûben
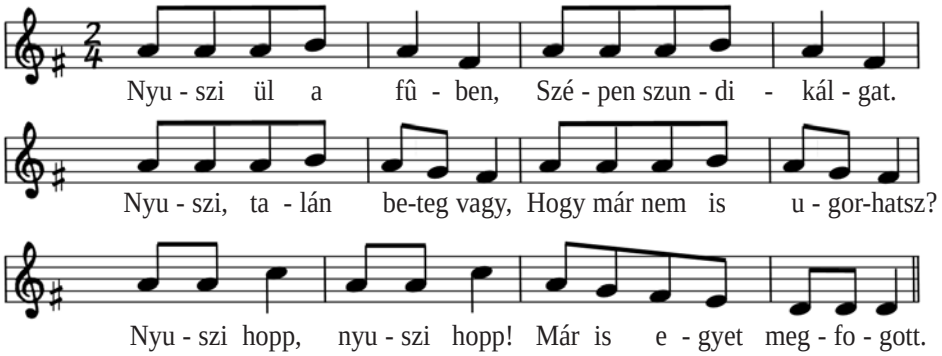
A foglalkozáshoz javasolt kellékek:

- erdei állatokat ábrázoló képek, kártyák, jelvények
- játékszerek: nyuszi, mackó
- nyusziálarc vagy -fejdísz
- jól látható helyen levõ szemléltetõ kép: nyuszi ül a fûben

A nyelvi tapasztalatok szerzése

♥ Az óvónõ felmutatja a mackót és azt kérdezi: *Ki kéri a mackót?* Ha senki se kéri a mackót, az óvónõ átnyútja egy gyereknek, s azt mondja neki: *Tessék, fogd a mackót, tapogasd meg, milyen jó puha bundája van.* Ezután megkéri a gyereket, hogy adja át a mackót a társának (akit az óvõnõ megnevez). Ha a gyerek nem érti, hogy mit kér tõle az óvónõ, segít neki. Hasonló játékos tevékenység következik a nyuszival és más, rendelkezésünkre álló erdei állatjátékokkal. Közben az óvónõ buzdítja a gyerekeket, hogy símogassák meg a nyuszit, a mackót, vagy húzzák meg a nyuszi fülét, stb.

♥ Az óvónõ kiszólít egy gyereket, aki mackót tart a kezében: *Gyere ide, hozd ide a mackót! Mutasd fel a mackót!* Ezután utasítja a gyerekeket, hogy brummogjanak és mozogjanak, mint a mackó. Ha a gyerekek már ismerik a *Mackó, mackó, ugorjál!* kezdetû énekes körjátékot, akkor az óvónõ biztatására eléneklik.

A nyelvi tapasztalatok alkalmazása

♥ 6-8 gyerek vagy minden gyerek mackó, nyuszi vagy más erdei állatjátékot (amelyek már szerepeltek a magyar nyelvû foglalkozásokon) vagy állatot ábrázoló kártyát tart a kezében, amelyet maguk választottak ki az óvónõ által felkinált játékokból vagy kártyák közül. Az óvónõ

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 71

egyenként azt kérdezi a gyerekektõl: *Te mit választottál?* Ha a gyerek nem tud rögtön válaszolni, az óvonõ úgy segíthet neki, hogy kérdését kibõvíti, például: *Te mit választottál, nyuszit vagy rókát?* Vagy: *Neked mi van a kezedben, nyuszi vagy medve?* Ha a gyerek az ilyen kérdésre sem felel, az óvónõ segítségül hív egy másik gyereket. Folytatásként az óvónõ kérésére és segítségével a gyerekek cserélgethetik a játékokat vagy kártyákat.

♥ Az óvónõ azt a gyereket szólítja ki, aki nyuszit tart a kezében : *Gyere ide, hozd ide a nyuszit! Mutasd fel a nyuszit!* Miután a gyerek felmutatta a nyuszit, az óvónõ ezekkel a szavakkal fordul a gyerekekhez: *Hogy ugrál a nyuszi?* Ha a gyerekek közül senki sem reagál, az óvónõ bemutatja a mozdulatot, majd azt mondja: *Most mindannyian nyuszik vagyunk, ugrálunk, mint a nyuszi. Most fussunk olyan gyorsan, mint a nyuszi! Elfáradt a nyuszi, üljünk le. Szundikál a nyuszi, csss, pszt, szundikál a nyuszi. Szundikáljunk mi is!* Amíg a gyerekek utánozzák a szundikálást, az óvónõ elénekli a *Nyuszi ül a fûben kezdetû dalt.*

♥ Az óvónõ felszólítja a gyerekeket, hogy ne szundikáljanak tovább, majd felölti a nyusziálarcot, vagy felteszi a fejdíszt, és azt kérdezi: *Tudjátok-e, ki vagyok én?* A gyerekek reagálásától függetlenül, az óvónõ így szól: *Én vagyok a nyuszi.* Ezután a kör közepére megy, énekli a *Nyuszi ül a fûben* c. dalt, és utánzó mozgással követi a dal szövegét. A dal végén megérint egy gyereket, és azt mondja neki: *Most te leszel a nyuszi.* A kiválasztott gyerek a kör közepén leguggol, és utánozza a szundikálást, közben a gyerekek az óvónõvel együtt kézenfogva körbejárnak, és megkísérlik az óvónõvel együtt énekelni a dalt. A kör közepén guggoló „nyuszi“ pedig egy új „nyuszit“ választ. A körjátékot kétszer-háromszor megismétlik.

A nyelvi tapasztalatok megerõsítése

♥ A gyerekek legalább háromszor-négyszer megismétlik a körjátékot.

♥ Az óvónõ és a gyerekek kijelölnek 2-3 házat a nyuszik részére. Kiszámolóval kiolvasnak egy gyereket, õ lesz a róka, a többi gyerek nyuszi. Amikor a róka elkiáltja magát: *Nyuszik, ki a házból!*, a nyuszik házat cserélnek, és igyekeznek, hogy a róka ne fogja meg õket. Akit a róka elkap, szintén róka lesz, s így egyre szaporodnak a rókák, illetve fogynak a nyuszik.

A nyelvi tapasztalatok bõvítésének lehetõségei

♥ Nyusziról szóló mese.

Bújj, bújj, zöld ág

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 72
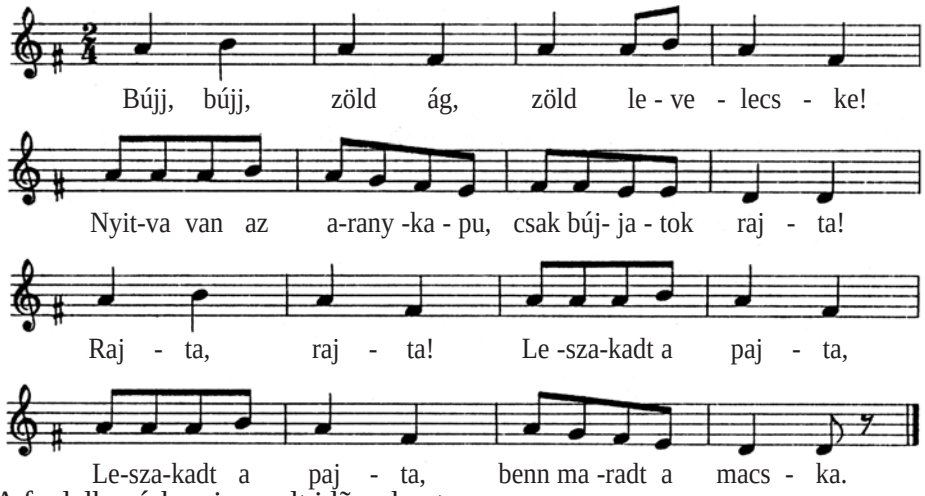
A foglalkozáshoz javasolt idõszak a tavasz

A foglalkozáshoz ajánlott kellékek:

- néhány leveles ág
- fejdíszek
- „az aranykapu“ illusztráció
- zöld színû papírból készült levélformák

A nyelvi tapasztalatok szerzése

♥ A tavaszi sétáknak szinte rendszeres velejárója az ébredõ és fokozatosan megújuló természet megfigyelése. Az óvoda udvarán, a parkban, a játszótéren az óvónõ irányításával a gyerekek figyelemmel kísérik az elsõ levelek megjelenését, majd a lombosodó fákat, bokrokat, a virágzó és zöldellõ természetet.

♥ Az óvoda környékén tett séták és a kinti tevékenységek megfelelõ alkalmat nyújtanak arra is, hogy az óvónõ – kihasználva a helyzet nyújtotta lehetõségeket – a gyerekekkel való párbeszédben nyelvi tapasztalatokhoz juttassa a gyerekeket a kapu rendeltetésérõl. Például a gyerekek és az óvónõ sétálni mennek; az óvónõ megkér egy gyereket: *Nyisd ki a kaput!* Vagy, miután mindenki elhagyta az épületet, az óvónõ megkér egy gyereket: *Csukd be a kaput!* Vagy az óvónõ azt mondja az udvaron: *Itt sorakozunk a kapu elõtt!*

♥ Ha nincs lehetõség rá, hogy a gyerekek a közvetlen környezetben magyar nyelven szerezzenek tapasztalatokat a kapuról és rendeltetésérõl, akkor képek, illusztrációk segítségével tehetik meg.

♥ A gyerekek körbeülnek, a kör közepén néhány hosszabb leveles ág. Az óvónõ elvesz egy ágat, és így szól: *Nézzétek, milyen sok szép zöld levél van ezen az ágon! Megmutatom, mit lehet készíteni ezekbõl a zöld ágakból. Kört lehet készíteni. Szeretnétek kipróbálni ti is? Ki kér zöld ágat? Tessék, vedd el az ágat, készíts kört úgy,*

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 73

ahogyan én. Mit készíthetünk még? A zöld ágból készíthetünk kaput is. Megmutatom, hogyan. Az óvónõ felszólít egy gyereket, aki megfogja az ág egyik végét, a másik végét tartja az óvónõ, majd meghajlítja az ágat. Az óvónõ azt mondja: *Íme, itt a kapu. Ki szeretne kaput tartani a zöld ágból?* Az óvónõ kiszólít két gyereket, most õk tartják a kaput. Az óvónõ biztatja a gyerekeket: *Gyertek, bújjunk át a kapun!*

♥ A gyerekek körbeülnek, az óvónõ egy arany kaput ábrázoló képet tesz a kör közepére. Egy kosárkában zöld színû kartonból készített levelek vannak. Az óvónõ így szól a gyerekekhez, miközben a képre és a levelekre mutat: *Segítsetek nekem feldíszíteni zöld levelekkel ezt az aranykaput! Ki szeretne segíteni? Ki kér zöld levelet? Tessék, fogd a zöld levelet, és tedd a kapuhoz, ide!* Ezután az óvónõ egyenként megszólít néhány gyereket, például: *Milica, te is kérsz zöld levelet? Itt van, vedd el, és tedd Igor levele mellé! Nikola, te hány levelet kérsz – egyet vagy kettõt? Vedd el, és tedd Milica levele mellé!*

A nyelvi tapasztalatok alkalmazása

♥ A gyerekek párosan szembe állnak egymással, és karjukat felemelve kaput csinálnak. Az óvónõ vezényszavára hol „kinyítják", hol „becsukják" a kaput, azaz felemelik vagy leengedik karjukat. Ezt a tevékenységet figyelemösszpontosító játékként is lehet játszani, mégpedig úgy, hogy azok a gyerekek, akik lassabban vagy nem megfelelõen reagálnak az óvónõ vezényszavára, kiesnek a játékból.

♥ Az egyik pár kaput tart – például az, aki leggyorsabban mozdul az óvónõ vezényszavára, vagy akit kiszámolóval választottak ki – a többi gyerek pedig átbújik alatta. Az óvónõ énekli a dalt és biztatja a gyerekeket, hogy õk is énekeljenek. A dal végén a gyerekek leengedik a kezüket, s az óvónõ azt mondja: *Most zárva van a kapu.* Annak a gyereknek, aki „be van zárva", csinálnia vagy mondania kell valamit, hogy „kiszabaduljon", azaz teljesítenie kell az óvónõ által kitûzött feladatot.

A nyelvi tapasztalatok megerõsítése

♥ A *Bújj, bújj, zöld ág* c. énekes körjáték gyakori alkalmazása. Ez az énekes körjáték alkalmat nyújt az óvónõnek, hogy megtudja, melyik gyerek milyen szintet ért el a magyar nyelvû kommunikációs készségek elsajátításában, illetve arra is, hogy az óvónõ személyre szabott feladatokat adjon a gyerekeknek. Például az a gyerek, aki a magyar nyelvû kommunikációs készségek elsajátításának kezdeti fokán áll, olyan feladatot kapjon, amelyben mozgással kell valamit megmutatnia (ugrálni, tapsolni stb); az a gyerek pedig, aki e készségek elsajátításában már elõbbre jutott, mondhat egy versikét, vagy felelhet az óvónõ kérdésére.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 74

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 75

Mesék

Útmutató a mese interaktív meséléséhez

A mókusok és a farkas

Mese az eltévedt kisverébrõl

Janika a világûrben

Rosszcsont Gyuszi nyuszi

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 76

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 77

Útmutató az interaktív meséléshez

♥ Interaktív mesélésre az óvónõ/tanító olyan mesét válasszon, amelynek a tartalma nem túl bonyolult, de ugyanakkor érdekes és kissé izgalmas is, felkelti a gyerekek érdeklõdését, ébren tartja figyelmüket. A mesélés hat képbõl álló képsorozat segítségével történik. A képeknek esztétikusaknak és a gyerekek számára érhetõeknek kell lenniük.

♥ Az óvónõ/tanító a nyelvi tapasztalatok szerzésére és alkalmazására irányuló tevékenységek során felkészíti a gyerekeket az interaktív mesélésre. Mielõtt sor kerülne rá, az óvónõ/tanító és a gyerekek eljátszanak egy vagy több énekes körjátékot, vagy elmondanak néhány olyan mondókát, amelyek tematikailag összefüggnek a mesével.

♥ A meséléshez az óvónõ/tanító és a gyerekek körbeülnek. Az óvónõ/tanító úgy helyezi el a képet a kör közepén, hogy minden gyerek jól láthassa. Amikor megmutat egy képet, kérdéseket tesz fel a képen látható személyekkel, állatokkal, jelenségekkel stb. kapcsolatban. Ezekre a gyerekek válaszolhatnak. A magyar nyelvi kommunikációs készségek elsajátításában kezdeti fokon álló gyerekeknek alkalmuk nyílik arra, hogy nem verbális formában közöljék válaszaikat, azaz mutathatnak valamit a képen, vagy mozdulatokkal, hangutánzással válaszolhatnak. Azok a gyerekek, akik a magyar nyelv elsajátításában már elõbbre jutottak, szóban is válaszolhatnak az óvónõ/tanító kérdésére.

♥ A mesélés során az óvónõ/tanító, miután megmutatta a képet, emlékeztetheti a gyerekeket azokra a már ismert mondókákra, dalokra, énekes körjátékokra, amelyek összefüggnek a képen látható jelenettel, vagy elvárja, hogy a gyerekek maguktól kezdjenek el énekelni.

♥ Az óvónõ/tanító nem követeli meg a gyerekektõl, hogy megismételjék azt, amit õ mond.

♥ A mese bemutatását követõ két-három napon a gyerekek újból aktívan részt vesznek a mese feldolgozásában. Az óvónõ/tanító belátása szerint és a gyerekek érdeklõdésétõl függõen a következõ hetekben az interaktív mesélés megismételhetõ.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 78

A mókusok és a farkas

A foglalkozáshoz ajánlott kellékek:

- 6 képbõl álló sorozat
- kártyák vagy síkbábok, amelyek erdei és háziállatokat ábrázolnak: mókust, rókát, medvét, nyuszit, farkast, kutyát, macskát, lovat stb.
- egy kosár dió és mogyoró
- képeskönyv állatokról
- mókusmaszk

Bevezetõ tevékenységek: új nyelvi tapasztalatok szerzése és a már megszerzett tapasztalatok alkalmazása és megerõsítése

♥ A gyerekek már korábban megismertek néhány erdei és háziállatot, ismernek már egy-egy róluk szóló énekes-mozgásos körjátékot, mondókát, pl. *Mókuska, mókuska felmászott a fára*. Ugyancsak ismerik a mogyorót és a diót, valamint a velük kapcsolatos énekes-mozgásos körjátékokat, kiszámolókat, pl. *Dombon törik a diót, Így törik a diót*. Az erdei állatok közül azonban még nem ismerik a farkast. Az óvónõ olyan játékos foglalkozásokat szervez, amelyek valami módon fûzõdnek a mesében elõforduló helyzetekhez, szereplõkhöz.

♥ A gyerekek az óvónõ segítségével megkeresik a már ismert állatokat. Az óvónõ megkérdezheti a gyerekeket: *Ki szeretné megkeresni a medvét?* Vagy azt mondja: *Keresd meg a rókát!* Az állatos képeskönyv nézegetése közben sor kerül a farkasra is, amellyel a gyerekek az eddigi magyar nyelvû tevékenységek során még nem találkoztak. Ezért az óvónõ így szól a gyerekekhez, miközben a farkas képére mutat: *Nézzétek, itt a farkas! A farkas mérges tud lenni, a farkas vicsorog. Most legyünk mindannyian farkasok! Legyünk mérges farkasok, vicsorogjunk! Most szaladjunk gyorsan mint a farkasok! Szaladjunk gyorsan, még gyorsabban! Nagyon fáradtak vagyunk, kimerültünk. Hû, de fáradtak a farkasok. Pihenjünk!* Az óvónõ folyamatosan kommunikál a gyerekekkel, amit mond, azt mozgással, mozdulatokkal, arcjátékkal szemlélteti, és ösztönzi a gyerekeket a játékos tevékenységben való részvételre.

♥ Az óvónõ és a gyerekek körbeülnek vagy -állnak, a kör közepén az óvónõ elõtt erdei állatokat ábrázoló kártyák vannak. Az óvónõ szétosztja a kártyákat, miközben folyamatosan beszélget a gyerekekkel, pl. *Ki szeretne mókust? Tessék, fogd meg a mókust! Ki kéri a farkast? Fogd a rókát!*

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 79

♥ Miután minden gyerek vett egy kártyát, az óvónõ így szól: *Most mindenki tegye a kártyát a háta mögé!* Ezután az óvónõ felmutatja a farkast, és azt mondja: *Akinek farkas van a kártyáján, az mutassa meg!* Így folytatódik tovább a játék mindegyik kártyával.

♥ Az óvónõ megmutatja a gyerekeknek a mókusmaszkot és azt mondja: *Számoljuk ki, ki lesz a mókus!* Egy már ismert mondókával vagy kiszámolóval a gyerekek kiválasztják a mókust, aki a kör közepére megy. A gyerekek eléneklik a már ismert dalt (*Mókuska, mókuska, felszaladt a fára*). Akit a mókus kiválaszt, az lesz az új mókus.

♥ Az óvónõ és a gyerekek körbeülnek, az óvónõ/tanító a dióval és mogyoróval teli kosarat az egyik gyerek felé nyújtva azt mondja: *Vegyél két szem diót vagy mogyorót, aztán add tovább a kosarat a melletted ülõ gyereknek!* Amíg a gyerekek körbe adják a kosarat, és kiveszik a diót vagy mogyorót, az óvónõ folyamatosan beszélget a gyerekekkel, pl. *Te mit veszel ki a kosárból, diót vagy mogyorót?* Mivel a gyerekeknek már korábban is volt alkalmuk a dióval és mogyoróval használatos magyar nyelvi tapasztalatok szerzésére, el lehet tõlük várni, hogy magyarul válaszoljanak a kérdésre. Ha a gyerek nem felel, vagy szerb nyelven válaszol, az óvónõ megmondja, mit vegyen ki kosárból. Amikor már minden gyerek tart a kezében diót vagy mogyorót, az óvónõ így szól a gyerekekhez: *Álljunk fel, és énekeljük az Erre csörög a dió, arra meg a mogyoró címû dalt (vagy a Dombon törik a diót címû dalt).* A gyerekek énekelnek, körbejárnak, közben ritmikusan egymáshoz ütögetik a diót vagy mogyorót.

A mese interaktív elmesélése: a nyelvi tapasztalatok alkalmazása

♥ Az óvónõ és a gyerekek körbeülnek, az óvónõ egy mogyorót tart a kezében, és azt kérdezi: *Mit gondoltok, melyik állat szereti a mogyorót?* Ha a gyerekek nem válaszolnak, megmutatja a mókus képét, és azt mondja: *A mókus szereti a mogyorót. Nézzük, mit történt a mókusokkal mogyorószedés közben!*

♥ Az óvónõ megmutatja a gyerekeknek az ***elsõ képet***, amelyen a következõ látható:

① Egyszerû, de hangulatosan berendezett ebédlõ, nagy ablakkal, amelyen besüt a nap. Mókus anyuka kosarat tart a kezében, mellette áll a kismókus.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 80

❶ Az óvónõ elkezd mesélni: *Szép, napos idõ van. A kismókus azt mondja az anyukájának: Anyu, éhes vagyok!* Az óvónõ így szól a gyerekekhez: *Ti is éhesek vagytok? Én éhes vagyok. Mit csinálunk, amikor éhesek vagyunk?* Ha a gyerekek nem felelnek, az óvónõ mozdulatokkal mutatja az evést, és azt mondja: *Együnk.* Az óvónõ biztatja a gyerekeket, õk is mutassák meg hogyan esznek, és aztán folytatja a mesét: *Mókus anyuka így szól a kismókushoz: Ha éhes vagy, menjünk, szedjünk mogyorót!*

♥ Az óvónõ megmutatja a gyerekeknek a ***második képet***, amelyen a következõ látható:

② Erdõ, az elõtérben nagy mogyorófa. A fa alatt mókus anyuka kosárral a kezében, mellette a kismókus.

❷ Az óvónõ a mókus anyukára, majd a kismókusra mutatva így szól a gyerekekhez: *Kik ezek?* Ha a gyerekek nem felelnek, vagy szerbül válaszolnak az óvónõ azt mondja: *A mókus anyuka és a kis mókus.* Majd folytatja: *Hol vannak a mókusok?* Ha a gyerekek nem felelnek, vagy szerbül válaszolnak, az óvónõ mondja: *Az erdõben. A mókusok az erdõben vannak.* Majd folytatja a mesét: *Mókus anyuka kosarat tart a kezében., ebbe szedik majd a mogyorót. A kismókus a nagy mogyorófára mutat és azt mondja: „Nézd, anyu, milyen sok mogyoró van ezen a mogyorófán!“ Mókus anyuka azt mondja: „Ez nagyszerû! Rajta! Mássz fel a fára!“* Az óvónõ így szól a gyerekekehez: *Együnk mi is kismókusok, és másszunk fel a fára! Magas a fa, másszunk, másszunk!* Az óvónõ és a gyerekek utánozzák a fáramászás mozdulatait, és eléneklik a *Mókuska, mókuska, felszaladt a fára* címû dalt.

♥ Az óvónõ megmutatja a gyerekeknek a ***harmadik képet***, amelyen a következõ látható:

③ A kismókus fenn van a mogyorófán, dobálja a földre a mogyorót. Mókus anyuka a fa alatt kosárba gyûjti a lehullott mogyorót. Nem messze, egy fa mögül leselkedik a farkas.

❸ Az óvónõ a következõ kérdésekkel fordul a gyerekekhez: *Hol van a kismókus? Mit csinál a kismókus?* Ha a gyerekek nem, vagy pedig szerbül felelnek, akkor az óvónõ válaszol, majd folytatja: *A kismókus nagyon örül a sok mogyorónak, örömében énekel.* Az óvónõ biztatja a gyerekeket, hogy õk is énekeljenek örömükben, pl. *Ha boldog vagy*

címû dalt (lehet anyanyelvi vagy angol nyelvû változatban is). Aztán újabb kérdésekkel fordul az óvónõ a gyerekekhez: *Hol van mókus anyuka? Mit csinál mókus anyuka?* Ha a gyerekek nem, vagy csak szerbül felelnek, az óvónõ mondja a választ, majd folytatja: *Nézzétek! Egyszer csak megjelenik a farkas. Egy fa mögül figyeli a mókusokat. A fakas éhes.* Az óvónõ megkérdezi a gyerekeket: *Mit csinálunk, amikor éhesek vagyunk?* Ha a gyerekek nem felelnek, az óvónõ mozdulatokkal mutatja az evést, és azt mondja: *Eszünk*. Az óvónõ biztatja a gyerekeket, hogy õk is mutassák, hogyan esznek, és aztán folytatja a mesét: *Az éhes farkas meg akarja enni a mókusokat.*

♥ Az óvónõ megmutatja a gyerekeknek a ***negyedik képet***, amelyen a következõ látható:

④ A farkas kergeti a mókusokat.

❹ Az óvónõ a következõ kérdésekkel fordul a gyerekekhez: *Mit csinál a farkas? Mit csinálnak a mókusok?* Ha a gyerekek nem felelnek, vagy szerbül felelnek, az óvónõ válaszol, majd folytatja: *A mókusok nagyon gyorsan szaladnak. Mit gondoltok, megfogta a farkas a mókusokat?* Néhány pillatig az óvónõ várja a gyerekek válaszát, és rögtön utána a soron következõ képet mutatja a gyerekeknek.

♥ Az óvónõ megmutatja a gyerekeknek az ***ötödik képet***, amelyen a következõ látható:

⑤ A mókusok kergetésétõl kifáradt farkas megáll. A mókusok jóval a farkas elõtt futnak.

❺ Az óvónõ folytatja a mesét: *Nézzétek a farkast! A farkas elfáradt. Azt mondja: „Hû, de fáradt vagyok. Ezek a mókusok olyan gyorsan szaladnak, hogy nem sikerült megfognom õket.“*

♥ Az óvónõ megmutatja a gyerekeknek a ***hatodik képet***, amelyen a következõ látható:

⑥ A farkas elesett a kimerültségtõl. Valamivel messzebb a mókusok nevetnek.

❻ Az óvónõ kérdezi a gyerekektõl: *Megfogta-e a farkas a mókusokat?* Miután a gyerekek nemmel feleltek, az óvónõ azt kérdezi: *Miért nem sikerült a farkasnak megfognia a mókusokat?* Ha a gyerekek nem felelnek

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 82

vagy szerbül válaszolnak, az óvónõ felel, majd folytatja: *A mókusok nagyon örülnek és nevetnek, ha, ha, ha! Nevessünk mi is!*

A nyelvi tapasztalatok megerõsítése

♥ A gyerekek két csapatot alkotnak, és ezért két körben ülnek. Az egyik kör közepére az óvónõ egy erdõt ábrázoló képet helyez, a másik kör közepére pedig olyan képet, amelyen udvar látható. Kezében erdei és háziállatokat ábrázoló kártyákat tart. Az óvónõ hol az egyik, hol a másik csapathoz tartozó gyerekekhez szól: *Te mit kérsz?* Ha az erdõt ábrázoló kép körül ülõ gyerek a mókust választja, akkor ezt a képet az erdõt ábrázoló képre teszi, ha pedig a kutyát választja, akkor ezt képet az óvónõ a másik csapatnak adja, hogy az udvart ábrázoló képre tegyék. Gyõztes az a csapat, amelyiknek több állata van.

♥ Az óvónõ vagy pedig egy kiszámoló segítségével kiválasztott gyerek mondja meg, hogy mit csináljanak a többiek, pl. *Szaladjatok, feküdjetek le, másszatok fel a fára, egyetek, szedjetek diót!,* stb.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:42 PM Page 83

Mese az eltévedt kisverébrõl

A foglalkozáshoz szükséges kellékek:

- 6 képbõl álló sorozat
- kártyák vagy síkbábok, amelyek madarakat és háziállatokat ábrázolnak: verebet, baglyot, harkályt, kakast, tyúkot, kacsát stb.
- fejdíszek vagy maszkok (bagoly, kecske, veréb)
- képeskönyvek madarakról, háziállatokról

Bevezetõ tevékenységek: a már megszerzett nyelvi tapasztalatok felelevenítése, alkalmazása, megerõsítése

♥ A gyerekek már korábban találkoztak néhány madárral (bagoly, veréb, harkály), háziállattal (kakas, tyúk, kacsa). Ismernek már néhány énekes körjátékot, mondókát ezekrõl az állatokról. Pl. *Baglyocska hunyorog, Kis kacsa fürdik, Erre kakas, erre tyúk.*

♥ Az óvónõ olyan játékos tevékenységeket szervez, amelyek valami módon fûzõdnek a mesében elõforduló helyzetekhez, szereplõkhöz.

♥ Az óvónõ és a gyerekek körben ülnek, és madarakat ábrázoló képeskönyveket vagy nagyobb képet (plakátot) nézegetnek. Az óvónõ segítségével megkeresik a már ismert madarakat. Az óvónõ megkérdezi a gyerekektõl: *Ki szeretné megkeresni a baglyot?* Vagy: *Keresd meg a verebet (harkályt)!* Ezután megkérdezi: *Mit mond a bagoly? Uhúú-hu, uhúú-hu. Most mindenki bagoly, huhogjunk úgy, mint a bagoly! Hogyan ül, hogyan kuporog a bagoly? Mutassuk meg, kuporogjunk úgy, mint a bagoly és hunyorogjunk!* Az óvónõ felteszi a verébmaszkot vagy fejdíszt, páros lábbal szökdel, és közben utánozza a veréb hangját, majd megkérdezi: *Ki vagyok én?* Ha a gyerekek nem válaszolnak, az óvónõ elkezdi énekelni a már ismert dalt, biztatja a gyerekeket, hogy õk is énekeljenek, és amikor befejezi a dalt, újból megkérdezi: *Ki vagyok én? Most legyen mindenki veréb! Ugráljunk és csiripeljünk, mint a verebek!* Ezután énekelni kezdenek egy már ismert dalt, miközben tovább szökdécselnek.

♥ Az óvónõ így szól a gyerekekhez, és mozdulatokkal vagy hangutánzással szemlélteti amit mond): *Kisverebek! Fúj a szél, nagyon fúj a szél, esik az esõ, szakad az esõ, hideg van, brrr! Kisverebek, keressetek búvóhelyet! Gyorsan bújjatok el az esõ és szél elõl!* A gyerekek elbújnak az asztalok, padok, székek alá.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 84

♥ Az óvónõ átnyújtja egy gyereknek a madaras képeket tartalmazó kosarat, és azt kérdezi: *Te melyik madarat kéred? A verebet vagy a baglyot?* Ha a gyerek nem válaszol, az óvónõ megmutatja a két madaras kártyát, és újból felteszi a kérdést. Miután a gyerek választott, és elvette a kártyát, átadja a kosarat a mellette ülõ/álló gyereknek. Az óvónõ több, vagy minden gyerektõl megkérdezi: *Te melyik madarat választod, a verebet, a harkályt vagy a baglyot?*

♥ Miutánr minden gyerek választott kártyát, az óvónõ azt mondja: *Akinek harkály kártyája van, kopogjon mint a harkály!* Ezután így folytatja: *Akinek veréb kártyája van, szökdeljen páros lábbal és csiripeljen! Akinek bagoly kártyája van, jöjjön ide a kör közepére!* Ezután megfelelõ mozdulatok kíséretében elmondják a *Baglyocska hunyorog* kezdetû verset.

♥ Az óvónõ és a gyerekek körben ülnek, a kör közepén az óvónõ elõtt kártyák vannak, amelyeken kakas, tyúk, kacsa látható. Az óvónõ szétosztja a gyerekeknek a kártyákat, miközben folyamatosan beszélget velük. Pl. *Ki kéri a kakast? Ki szeretne kacsát? Tessék, fogd a tyúkot!*

♥ Amikor már minden gyerek vett egy kártyát, az óvónõ azt mondja: *Most mindenki rejtse el a háta mögé a kártyát!* Majd így folytatja, anélkül, hogy megmutatná a keresett kártya párját: *Akinek kakas van a kártyáján, mutassa meg!* Ha a gyerekek nem megfelelõen reagálnak, az óvónõ felmutatja a kakast ábrázoló kártyát, és megismétli: *Akinek kakas van a kártyáján, az mutassa meg!* Így folytatódik a játékos tevékenység mindegyik kártyával.

♥ A tevékenység esetleges folytatása során az óvónõ megkérdezheti a gyerekektõl például: *Ki tudja megmondani, hogy milyen kártyát tart kezében Szonya? Ki szeretné kitalálni, milyen kártyája van Borisznak?* Ha a gyerekek nem reagálnak, az óvónõ által említett gyerekek felmutatják a kártyát.

♥ A tevékenység esetleges folytatásának egy másik változatában az óvónõ így szól a gyerekekhez: *Akinek kacsa van a kártyáján, jöjjön ide, a kör közepére!* A kör közepén levõ gyerekek kacsafejdíszt kapnak, kiszámolóval pedig választanak egy libapásztort, és eljátsszák a *Kis kacsa fürdik* kezdetû énekes körjátékot.

A mese interaktív elmesélése

♥ Az óvónõ és a gyerekek körben ülnek. A szemléltetõ táblán (vagy falon) egy fa látható üres fészekkel. Az óvónõ mutat a gyerekeknek 3-4 síkbábot, melyek közül egyik a verébmama, a többi pedig a kisveréb. Az

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 85

óvónõ így szól a gyerekekhez: *Nézzétek, verébmamának három* (vagy több) *verébfiókája van. Ki kéri a verébmamát? Tessék, vedd el! Hogy repül a veréb? Mutasd meg!* A gyerek (az óvónõ segíthet neki) mozgatja a síkbábot. *Ki kéri a kisverebet?* Néhány gyerek átveszi a kisveréb síkbábot. Az óvónõ így szól: *Hogyan csiripel a kisveréb? Csip-csirip. Csiripeljünk mindannyian! Tud-e repülni a kisveréb?* Ha a gyerekek nem reagálnak, az óvónõ folytatja: *A kisveréb még nem tud repülni, ül, és azt mondja csip-csirip. Mit gondoltok, hol lakik a verébmama és a három kisveréb?* Ha a gyerekek nem reagálnak, az óvónõ rámutat a szemléltetõ táblán látható fára, és azt mondja: *Ezen a fán van a fészkük. Itt laknak.* Ezután megkéri a gyerekeket, hogy a kezükben levõ síkbábot tegyék a fészekbe. Pl. *Vidd a verébmamát a fészekbe! Vidd a kisverebet a fészekbe!* Miután a gyerekek a képre rögzítették a síkbábokat, az óvónõ így szól hozzájuk: *Az egyik kisveréb egyszer eltévedt. Elmesélem nektek, hogyan történt ez.*

♥ Az óvónõ megmutatja a gyerekeknek az ***elsõ képet***, melyen a következõ látható:

① Fa, a faágon madárfészek néhány verébfiókával és a verébmamával. A kisverebek nyitogatják a csõrüket, a verébmama kukacot tart a csõrében.

❶ Az óvónõ elkezd mesélni: *Ebben a fészekben laknak a kisverebek az anyukájukkal. A kisverebek nyitogatják csõrük, mert nagyon éhesek. Most mi is legyünk kisverebek és nyitogassuk a csõrünket, tátogjunk! A kisverebek éhesek, és azt mondják a verébanyukának: „Anyu, anyu, éhesek vagyunk, enni akarunk!“ Segítsünk a kisverebeknek, hívjuk mi is a verébanyukát: „Anyu, anyu, éhesek vagyuk, enni akarunk!“ Verébanyuka meghallotta, hogy a kisverebek éhesek, és már repül is a fészekbe, ennivalót hoz a kisverebeknek. Mit hoz a verébanyuka a csõrében?* Ha a gyerekek nem felelnek, az óvónõ megmondja: *Kukacot. Emlékeztek-e, hogyan kezdõdik a dalocska a verébrõl?* Ha a gyerekek nem válaszolnak, az óvónõ belekezd a dalba, és biztatja a gyerekeket, hogy õk is énekeljenek.

♥ Az óvónõ megmutatja a gyerekeknek a ***második képet***, melyen a következõ látható:

② A távolban a verébmama repül a kisverebekkel. Egy kisveréb áll a földön; szárnyai lecsüngenek, sír.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 86

❷ Az óvónõ megkérdezi: *Mit gondoltok, mi történt?* Rámutat a verébfiókákat tanító verébanyukára és a kisverebekre, majd folytatja: *Verébanyuka tanítja repülni a kisverebeket. Muttasuk meg, hogyan repülnek! Repüljünk mi is!* Ezután az óvónõ rámutat a földön álló kisverébre, és síró hangon mondja: *Szegény kisveréb. Ez a kisveréb még nem tud repülni. Itt maradt a földön és sír, hullanak a könnyei. Hogyan sír a kisveréb? Mutassuk meg!* Miután a gyerekek egy kicsit sírdogáltak, az óvónõ folytatja: A *kisveréb hívja az anyukáját: „Anyu, anyu, gyere!“ Segítsünk a kisverébnek! Hívjuk mi is az anyukát, hangosan, nagyon hangosan!* Miután a gyerekek segítettek a kisverébnek, az óvónõ megkérdezi: *Mit gondoltok, hallja-e a verébanyuka, hogy a kisveréb hívja õt?* Ha a gyerekek nem felelnek, az óvónõ azt mondja: *Nem hallja, mert messze van.* Közben a távolban látható verébanyukára mutat. Ezután így folytatja: *A kisveréb elindul anyukája keresésére.*

♥ Az óvónõ megmutatja a gyerekeknek a ***harmadik képet***, melyen a következõ látható:

③ Tó, nádas; a kisveréb találkozik a vadkacsával, aki a fészkén ül.

❸ Az óvónõ megkérdezi: *Kivel találkozott a kisveréb? Mit gondoltok, ez a kisveréb anyukája?* Ha a gyerekek nem, vagy pedig szerbül válaszolnak, az óvónõ így folytataja a mesélést: *Ez nem a kisveréb anyukája. A kisveréb találkozott a kacsával. Mit mond a kacsa?* Ha a gyerekek nem felelnek, az óvónõ így folytatja: *Háp, háp, háp. Hápogjunk mi is, mint a kacsa!* Miután a gyerekek néhány másodpercig hápogtak, az óvónõ megkérdezi: *Mit mond a kisveréb?* Ha a gyerekek nem reagálnak, az óvónõ így folytatja: *Csip-csirip, csip-csirip. Csiripeljünk mi is!* Miután a gyerekek néhány másodpercig csiripeltek, az óvónõ a vadkacsára mutatva, megkérdezi: *Ki fürdik a tóban?* A gyerekek válasza után az óvónõ biztatja a gyerekeket: *Énekeljük el azt a dalt, amelyik a kiskacsáról szól.* Amikor a gyerekek elénekelték a *Kis kacsa fürdik* kezdetû dalt, az óvónõ így folytatja: *A kisveréb így szólt a kacsához: „Szia! Befogadsz a fészkedbe? Megmelegítesz a szárnyad alatt? Nagyon fázom, brr, brr, brr, nagyon fázom.“ Mutassuk mi is, hogyan fázik a kisveréb, brr, brr!* Miután a gyerekek néhány másodpercig utánozzák a didergést, az óvónõ így folytatja: *A kacsa azt mondta: „Befogadlak a fészkembe, megmelegítelek a szárnyam alatt, de mondjad, hogy háp, háp, háp.“ „De én nem tudok hápogni“ –*

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 87

modta a kisveréb – „én csak csiripelni tudok, csip-csirip.“ Mit gondoltok, befogadta a kacsa a kisverebet? A gyerekek válaszától függetlenül, az óvónõ így folytatja: *A kacsa nem fogadta be a kisverebet a fészkébe, nem melegítte meg szárnya alatt, mert a kisveréb nem tudta azt mondani, hogy háp, háp, háp, csak annyit mondott, hogy csip-csirip, csip-csirip. A kisveréb szomorúan továbbment.*

♥ Az óvónõ megmutatja a gyerekeknek a ***negyedik képet***, melyen a következõ látható:

④ A kisveréb találkozik a bagollyal. A bagoly egeret tart a csõrében.

❹ Az óvónõ a bagolyra mutatva a gyerekekhez fordul: *Kivel találkozott a kisveréb?* Ha a gyerekek nem reagálnak, az óvónõ válaszol: *A bagollyal. A kisveréb ugrándozott, ugrándozott, és találkozott a bagollyal. Emlékeztek-e, hogyan kezdõdik a versike a bagolyról?* Ha a gyerekek nem válaszolnak, az óvónõ elkezdi mondani a *Baglyocska hunyorog* kezdetû verset, és biztatja a gyerekeket, hogy õk is mondják megfelelõ mozdulatok kíséretében. Ezután az óvónõ néhány kérdést tesz fel a bagolyról, pl.: *Mit mond a bagoly? Hogyan pislog a bagoly? Mit tart a csõrében a bagoly?*, majd így folytatja a mesélést: *A kisveréb azt mondta a bagolynak: „Szia! Éhes vagyok. Adjál nekem enni! Nagyon éhes vagyok.“* Közben megfelelõ mozdulatokkal és arcjátékkal mutatja az éhségérzetet, és biztatja a gyerekeket, hogy õk is ezt tegyék. Folytatódik a mese: „*Szia – válaszolt a bagoly – adok neked enni, uhúúú-hu, uhúúú-hu. Csak mondjad szépen uhúúú-hu.“ Mondjuk mi is uhúúú-hu, uhúúú-hu!* Miután a gyerekek néhány másodpercig huhogtak, az óvónõ így folytatja: *De a kis veréb nem tudott huhogni, tovább is csak azt mondta csip-csirip, csip-csirip. Mit gondoltok, kapott-e ennivalót a kisveréb a bagolytól?* A gyerekek reagálásától függetlenül, az óvónõ így folytatja: *Nem kapott enni. A kisveréb éhesen, szomorúan ment tovább, kereste az anyukáját. Majd meglátjuk, hogy megtalálta-e az anyukáját.*

♥ Az óvónõ megmutatja a gyerekeknek az ***ötödik képet***, melyen a következõ látható:

⑤ Este van. Esik az esõ, fúj a szél, a fák hajladoznak. A kisveréb sír, csapzott a tolla, lecsüngnek a szárnyai. A kép alján a verébmama egyenõre letakarva (rejtett kép).

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 88

❺ Az óvónõ a következõ kérdéssel fordul a gyerekekhez: *Mit csinál a kisveréb?* Ha a gyerekek nem, vagy szerb nyelven válaszolnak, az óvónõ így folytatja: *A kisveréb sír, fázik és fél, mert sötét van, esik az esõ, fúj a szél, hajladoznak a fák a szélben.* Az óvónõ biztatására a gyerekek mozdulatokkal és arcjátékkal utánozzák a kisveréb sírását, megfelelõ mozgással pedig a fák hajladozását a szélben. A mese folytatódik: *A kisveréb nagyon szomorú, sír, és hívja az anyukáját: „Anyu, anyu, gyere!" Segítsünk a kisverébnek, hívjuk mi is a kisveréb anyukáját!* Miután a gyerekek segítettek a kisverébnek, az óvónõ így folytatja: *Mit gondoltok, meghallotta-e a verébanyuka a kisveréb hangját? Hallotta-e, hogy a kisveréb keresi õt?* A gyerekek reagálásától függetlenül, az óvónõ megmutatja a gyerekeknek a verébanyuka eddig letakart képét, és azt mondja: *A verébanyuka meghallotta, hogy a kisveréb azt kiabálja: „Anyu, anyu, gyere!" – és elindult, hogy megkeresse a kisverebet.*

♥ Az óvónõ megmutatja a gyerekeknek a ***hatodik képet***, melyen a következõ látható:

⑥ Fa, a faágon a fészekben kisverebek. Az eltévedt kisveréb alszik a verébmama szárnya alatt. A verébmama eteti a fészekben levõ kisverebeket.

❻ Az óvónõ megkérdezi a gyerekektõl: *Hol van a kisveréb? Mit csinál a kisveréb?* A gyerekek reagálásától függetlenül, az óvónõ így fejezi be a mesét: *A kisveréb alszik az anyukája szárnya alatt. Énekeljünk neki egy altatódalt!*

A nyelvi tapasztalatok megerõsítéséhez ajánlott játékos tevékenység

♥ Az óvónõ és a gyerekek körben ülnek. A kör közepén bagolyt, verebet, síró kisverebet, kacsát, kukacot ábrázoló kártyák, valamint nádast fészekkel, faágat és baglyot a fészekben, zivataros idõt megjelenítõ képek vannak. Különbözõ mondókák segítségével kiválasztják azokat a gyerekeket, akik kártyát kapnak. Az óvónõ rámutat pl. arra a képre, amely egy nádast és benne egy fészket ábrázol, és megkérdezi: *Ki lakik ebben a fészekben?* A gyerekeknek válaszolniuk kell *„a kacsa"*. Ezután az óvónõ megkérdezi: *Kinek van kacsa a kártyáján?* Az a gyerek, akinek kacsás kártyája van, azt mondja: *Nekem*, és odahelyezi a kártyáját a képhez. Hasonló módon folytatódik a játék a többi kártya illetve kép esetében is.

♥ Egy másik alkalommal ezt a játékos foglalkozást kétnyelvû gyerek is vezetheti.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 89

Janika a világûrben

Feltehetõ, hogy a gyerekek a rajzfilmekben már találkoztak a bolygók és a világûr fogalmával, és korábban a szerb nyelvû tevékenységek során is szó eshetett róluk. A magyar nyelvû tevékenységekben is alkalmuk volt nyelvi tapasztalatokat szerezni a bolygókról és a világûrrõl, a színekrõl, valamint bizonyos állatokról (béka, csibe, kakas).

A mese interaktív feldolgozása

♥ Az óvónõ megmutatja a gyerekeknek az ***elsõ képet***, melyen a következõ látható:

① Egy fiú (továbbiakban: Janika) szemben ül a tévé képernyõvel, amelyen egy felszálló ûrhajó látható. Janika anyukája a kisfiú mögött áll.

❶ Az óvónõ így szól a gyerekekhez: *Nézzétek csak! Mit csinál ez a fiú?* Ha a gyerekek nem válaszolnak, az óvónõ felel: *A fiú nézi a televíziót. Tudjátok-e, hogy hívják ezt a gyereket? Mit gondoltok?* Az óvónõ hagyja, esetleg segít is a gyerekeknek, hogy találgassanak, majd így folytatja a mesélést: *Én ismerem ezt a fiút, Janikának hívják. Mit lát Janika a képernyõn?* A gyerekek reagálásától függetlenül, az óvónõ így folytatja: *Ûrhajót lát. Nézzetek csak! Janika mögött áll valaki. Mit gondoltok, ki lehet ez?* Ha az óvónõ rövidebb szünet után sem kap választ, így folytatja: *Ez itt Janika anyukája. Anyuka azt mondja: „Janika, ideje lefeküdnöd, menj az ágyba aludni!“*

♥ Az óvónõ megmutatja a gyerekeknek a ***második képet***, melyen a következõ látható:

② Janika alszik az ágyban; feje fölött álomkép, amely a tévében látott felszálló ûrhajót ábrázolja.

❷ Az óvónõ megkérdezi a gyerekektõl: *Mit csinál Janika?* A gyerekek reagálásától függetlenül az óvónõ így szól: *Janika alszik. Aludjunk mi is egy kicsit!* Néhány másodpercig a gyerekek az óvónõvel együtt alvást tetettnek, majd az óvónõ azt mondja: *Mi jól kipihentük magunkat, eleget aludtunk. Ébredjen fel mindenki! Nézzétek csak! Janika még mindig alszik és álmodik. Nézzük meg, mit álmodik Janika! Janika álmában az ûrbe utazik.*

♥ Az óvónõ megmutatja a gyerekeknek a ***harmadik képet***, melyen a következõ látható:

③ Janika kiszáll az ûrhajóból egy zöld bolygóra, amelynek a képen csak egy kis rész látható.

❸ Az óvónõ megkérdezi a gyerekektõl: *Hová érkezett Janika?*, majd a gyerekek válaszától függetlenül így folytatja: *Janika a zöld bolygóra érkezett. Mit gondoltok, kik élnek a zöld bolygón? Mely zöld állatkák élnek a zöld bolygón?* Az óvónõ alkalmat ad, hogy a gyerekek magyar vagy szerb nyelven találgassanak, majd azt mondja: *Zöld békák élnek a zöld bolygón. Hogy brekeg a béka? Brekegjünk mi is! Brekeke, brekeke!* Ezután következik egy mondóka vagy dal, amelyben béka is szerepel.

♥ Az óvónõ megmutatja a gyerekeknek a ***negyedik képet***, melyen a következõ látható:

④ Janika a zöld bolygón, sok-sok zöld békával körülvéve. Janika arca félelmet, ijedtséget tükröz.

❹ Az óvónõ a következõ kérdésekkel fordul a gyerekekhez: *Mit gondoltok, jól érzi magát Janika? Igen vagy nem? Örül a kisfiú? Vagy megijedt? Mit gondoltok, mitõl ijedt meg Janika?* Az óvónõ a gyerekek válaszai után így folytatja: *Janika megijedt a sok zöld békától, és beszáll az ûrhajóba. Lássuk, hová megy!*

♥ Az óvónõ megmutatja a gyerekeknek az ***ötödik képet***, melyen a következõ látható:

⑤ A sárga bolygón Janika a sárga kiscsibék között guggol. Egyik kezében egy kiscsibét tart, a másikkal simogatja. A háttérben egy nagy mérges kakas látható, amint Janika felé lépked.

❺ Az óvónõ megkérdezi a gyerekektõl: *Hová érkezett Janika?*, majd a gyerekek válaszától függetlenül így folytatja: *Janika a sárga bolygóra érkezett. Kik élnek a sárga bolygón?* Az óvónõ a gyerekek magyar vagy szerb nyelvû válaszai után azt mondja: *A sárga bolygón sárga kiscsibék élnek. Hogy csipognak a sárga kiscsibék? Csip-csip-csip. Csipogjunk mi is!* Az óvónõ és a gyerekek utánozzák a csibék hangját, majd elmondanak egy mondókát, vagy elénekelnek egy dalt a kiscsibérõl. Az óvónõ folytatja a mesélést: *Nézzétek, mi történt Janikával a sárga bolygón! Ki száll Janika felé? Egy nagy mérges kakas száll Janika felé. Mit gondoltok, megijedt Janika a mérges kakastól? Igen vagy nem, mit gondoltok?* A gyerekek

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 91

válaszait követõen az óvónõ azt mondja: *Janika megijedt a mérges kakastól és kiabálni kezdett: „Anyu, anyu, segíts! A kakas meg akar támadni!“ Kiabáljatok ti is Janikával együtt: „Anyu, anyu, segíts!“*

♥ Az óvónõ megmutatja a gyerekeknek a ***hatodik képet***, melyen a következõ látható:

⑥ Janika ébren fekszik a földön az ágya mellett. Mellette áll anyukája.

❻ Az óvónõ folytatja a mesélést: *Janika anyukája meghallotta, hogy Janika kiabál és segítségül hívja õt. Megkérdezte tõle: „Janika, mit csinálsz itt a lent, a padlón?“ Janika azt válaszolta: „Épp most értem vissza a földre.“ Anyuka megkérdezte Janikától: „Hol jártál, kisfiam?“* Az óvónõ ezzel befejezi a mesélést, és megkérdezi a gyerekektõl: *Mit gondoltok, mit mondott Janika az anyukájának? Mit mesélt Janika az anyukájának?*

♥ Az óvónõ ismét megmutatja azokat a képeket, amelyek Janika ûrbeli látogatását ábrázolják (azaz a harmadik, negyedik, ötödik és hatodik képet), és azokat a gyerekeket, akik már valamelyest járatosak a magyar nyelvben, bekapcsolja a mesemondásba. Ily módon az óvónõ lehetõvé teszi, hogy ezek a gyerekek kifejezésre juttassák a magyar nyelvben szerzett tapasztalataikat és ismereteiket.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 92

Rosszcsont Gyuszi nyuszi

A mese tartalma

Élt egyszer egy nyuszi anyuka. Ennek a nyuszi anyukának volt négy kisnyuszija: Ugri, Tapsi, Hopszi és Gyuszi. Egy nap nyuszi anyuka azt mondta a gyerekeinek:

– Kisnyuszik, jók legyetek, nehogy bemenjetek Karcsi bácsi kertjébe!

Ugri, Tapsi és Hopszi szófogadó, engedelmes nyuszik voltak, és nem mentek be a szomszéd bácsi kertjébe. Gyuszi azonban rosszcsont volt, nem fogadott szót anyukájának. Bement Karcsi bácsi kertjébe, és annyi káposztát megevett, hogy majd kipukkadt a hasa.

Karcsi bácsi észrevette Gyuszit, és nagyon mérges lett. Üldözõbe vette:

– Na megállj, te rosszcsont, most megfoglak!

Gyuszi futva menekült. Olyan gyorsan szaladt, hogy Karcsi bácsi nem érte utol. Egyszer csak mi történt? Futás közben Gyuszi kabátja beleakadt a kerítésbe, Gyuszi elkezdett sírni, sírt, sírt keservesen. Meglátta õt Vili, a kisveréb. Leszállt a síró nyuszihoz, és azt mondta neki:

– Gyuszi, ne sírj! Inkább vesd le a kabátodat, és fuss tovább!

Gyuszi meghallgatta Vili veréb tanácsát: levetette a kabátját, és otthagyta a kerítésen. Karcsi bácsi megtalálta Gyuszi kabátját, és ráadta a madárijesztõre.

Este lett, mire Gyuszi hazaért. Testvérei Ugri, Tapsi és Hopszi az asztal körül ültek, és málnát vacsoráztak. Gyuszi rosszul érezte magát, nagyon fájt a hasa a sok káposztától. Még vacsorázni se bírt. Nyuszi anyuka ágyba dugta Gyuszt, és gyógyszert adott neki.

Képsorozat

Elsõ kép

① Négy kisnyuszi (gyereknek öltözve) játszik az udvaron. Távolabb látható a szomszéd kertje sok káposztával (vagy sárgarépával). Nyuszi anyuka (anyukának öltözve) a kisnyuszik mellett áll, és mutatóujjával a kert felé mutat.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 93

Második kép

② Három kisnyuszi játszik az udvaron, egy kisnyuszi a szomszéd kertjében a sok káposzta (vagy sárgarépa) között ül, és eszik. A pocakja pukkadásig dagadt.

Harmadik kép

③ A szomszéd kertje a megritkult káposzta vagy sárgarépa -ágyásokkal. A szomszéd égnek emelt karral, mérgesen szalad a menekülõ kisnyúl mögött.

Negyedik kép

④ A kertet övezõ drótháló kerítés. Gyuszi kabátja megakadt a kerítésben. A nyulacska sír. Mellette a kisveréb látható.

Ötödik kép

⑤ A szomszéd bácsi a kertben áll. Mellette a madárijesztõ, Gyuszi kabátja van rajta.

Hatodik kép

⑥ Szoba ablakkal, amelyen át a csillagos ég látható. Ugri, Tapsi és Hopszi ülnek az asztalnál, és málnát esznek. Gyuszi fájdalmat tükrözõ arckifejezéssel fekszik az ágyban. Mellette áll nyuszi anyuka. Egyik kezében gyógyszeresüveg, a másikban kiskanál, amelyet Gyuszi szájához emel.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 94

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 95

JÁTÉKOK

Hol van?

Kinél van?

Mi hiányzik?

Krokodil

Békás-tó

Koszorúcska

Hány óra van, farkas koma?

Mókus, mókus miért fut?

A gazda és a kecske

Itt a kosár, mi van benne?

Bingó

Kati kéri

A játékboltban

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 96

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 97

Hol van?

E játék segítségével a gyerekek megérthetik és megismerhetik a térbeli viszonyokat jelölõ nyelvi elemeket. Mivel különbözõ színû dobozokkal vagy edényekkel bonyolítjuk le a játékot, a játék alkalmas a színekrõl szerzett nyelvi tapasztalatok megerõsítésére is.

Kellékek: három-négy különbözõ színû doboz vagy mûanyag edényke és egy kisméretû tárgy, ami belefér a dobozba vagy az edénykébe.

A játék menete

A kellékek a körben ülõ gyerekek elõtt vannak. Az óvónõ egy gyereknek odaadja a kisméretû tárgyat, pl. egy kis labdát, és azt mondja neki: *Tedd a labdát a piros dobozba!* Ezután egy másik gyereknek azt mondja, hogy vegye ki a labdát a piros dobozból, és tegye a sárga dobozba, majd megismétli a mûveletet még két-három gyerekkel. E bemutató mûveletek után az óvónõ megkéri a gyerekeket, hogy hunyják be a szemüket. Amíg a gyerekek csukva tartják a szemüket, az óvónõ beleteszi a kis labdát az egyik dobozba (edénykébe). A gyerekek az óvónõ felszólítására kinyitják a szemüket, az óvónõ pedig ezzel a kérdéssel fordul hozzájuk: *Melyik dobozban (edénykében) van a labda?* Az óvónõ egyenként felszólítja a gyerekeket, hogy találják ki, hol van a labda. Ha a gyerek téves választ ad, azaz nem találja ki, hol van a labda, egy másik gyerek kap esélyt a válaszadásra. A játék folytatásában az a gyerek rejti el a labdát, aki kitalálja, hol van a labda.

A magyar környezetnyelv elsajátításának kezdeti fázisában elegendõ, ha a gyerek csak rámutat arra a dobozra, amelyben az elrejtett tárgy van. A nyelvelsajátítás késõbbi szakaszában már elvárhatjuk, hogy a gyerek megmondja, hol van az elrejtett tárgy.

A *mögé (mögött)* és *alá (alatt)* térbeli viszonyok jelölésének megismerési módját a következõ példával szemléltetjük:

A gyerekek behúnyják a szemüket. Egy gyerek a paraván mögé bújik. Az óvónõ megkérdezi a gyerekektõl: *Ki rejtõzik a paraván mögött?/Ki bújt a paraván mögé?* Egy gyerek az asztal alá bújik. Az óvónõ megkérdezi a gyerekektõl: *Ki bújt az asztal alá?/Ki rejtõzik az asztal alatt?* Amikor a gyerekek a magyar nyelvben már szert tettek bizonyos fokú jártasságra, az óvónõ így is kérdezhet: *Hol van ....?*

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 98

Kinél van?

Ezzel a játékkal a gyerekek nyelvi tapasztalatokat szerezhetnek azokról a tárgyakról, személyekrõl, állatokról és növényekrõl, amelyek kulcsszavakként szerepelnek az elkövetkezõ idõszakban feldolgozásra kerülõ mondókában, énekes körjátékban, mesében.

Kellékek: játékszerek, tárgyak, illetve állatokat, növényeket, személyeket vagy különbözõ tárgyakat ábrázoló képek, kártyák.

A játék menete

Az óvónõ 5-6 játékot, tárgyat vagy képet tesz maga elé. Kezébe veszi például a mackót, és így szól a gyerekekhez: *Itt a mackó. Ki kéri a mackót?* Amikor a gyereknek adja a játékszert, azt mondja: *Tessék, vedd el a mackót! Simogasd meg a mackót!*

Miután az óvónõ ily módon szétosztja a játékokat, tárgyakat vagy képeket (a továbbiakban játékok), megkéri a gyerekeket, hogy rejtsék el a kezükben levõ játékot, és közben mutatja is, hogyan kell ezt csinálni. Azután az óvónõ így szól a gyerekekhez.: *Kinél van a mackó? Akinek mackója van, emelje föl (*vagy *mutassa meg)!* Ha a gyerekek nem válaszolnak az óvónõ kérdésére vagy felszólítására, az óvónõ megmutatja a mackót, és ismét így szól a gyerekekhez: *Kinél van a mackó? Akinek mackója van, emelje föl!* Miután kiderült, hogy kinél van a mackó, az óvónõ így folytatja: *Milicánál van a mackó. Milica, add oda a mackót Igornak, és mond neki: „Tessék!“ Igor, te, mondd Milicának: „Köszönöm“*. Az óvónõ így vagy hasonló módon lebonyolítja a tevékenységet mindegyik játékkal.

A játékok gazdát cserélnek a játék során. Az óvónõ ismét felszólítja a gyerekeket, hogy rejtsék el a kezükben levõ játékot, ezután így folytatja pl.: *Találjátok ki, kinél van a mackó!* Az a gyerek, akinél a mackó van, csak akkor mutatja meg a mackót, amikor már a többi gyerek helyesen válaszolt. Az óvónõ visszakéri a mackót a gyerektõl, és azt mondja: *Köszönöm.* Az óvónõ minden játékkal lebonyolítja ezt a tevékenységet – így vagy hasonló módon.

Ez a foglalkozás bevezetõje lehet a *Mi hiányzik?* címû játéknak.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 99

Mi hiányzik?

Ez a játék megfelelõ a nyelvi tapasztalatok alkalmazására és megerõsítésére.

Kellékek: játékszerek, tárgyak, illetve állatokat, növényeket, személyeket vagy különbözõ tárgyakat ábrázoló kártyák, képek (továbbiakban játékok).

A játék menete

Az óvónõ 5-6 játékot (nyuszit, mackót, farkast, cicát stb.) tesz ki egy jól látható helyre, majd anélkül, hogy rámutatna a játékra, így szól a gyerekekhez pl.: *Ki kéri a nyuszit? Igor, vedd el a nyuszit!* Vagy: *Ki kéri a mókust? Tamara, vedd le a polcról a mókust, és tartsd a kezedben!* Vagy: *Jovan, te melyik játékszert kéred, a cicát vagy a kutyát?* Ha a gyerek nem tud magyarul válaszolni, elég, ha csak rámutat az általa választott játékra, az óvónõ pedig így folytatja: *Te a cicát kéred. Vedd el a cicát!*

Miután minden játékszer gazdára talált, az óvónõ egyenként minden gyerektõl visszakéri a játékszert, pl.: *Tamara, hozd ide a farkast!* Amikor minden játékszer visszakerült az óvónõhöz, az óvónõ megkéri a gyerekeket, hogy hunyják be szemüket (közben mutatja is). Ezután elrejti az egyik játékot, majd így szól a gyerekekhez: *Nyissátok ki a szemeteket!* Miután a gyerekek ezt megtették, megkérdezi: *Mi hiányzik? Találjátok ki, mi hiányzik!* Amikor a gyerekek kitalálták, hogy melyik játék hiányzik, az óvónõ megmutatja és megnevezi. A játék folyamán minden játékot egyszer vagy többször elrejt az óvónõ.

Ezt a foglalkozást gyerek is vezetheti, pl. az, aki elõször kitalálja, hogy mi hiányzik.

Krokodil

Ezt a játékot a színekrõl szerzett nyelvi ismeretek megerõsítésére javasoljuk.

A játék menete

Különbözõ kiszámolókkal a gyerekek nagyjából két egyenlõ csoportra oszlanak, és egymástól kb. 3 méter távolságra helyezkednek el. A közöttük húzódó sáv a folyó, amelyet az óvónõ kék szalaggal jelöl.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 100

Az óvónõ rámutat az egyik csoportra, és azt mondja: *Fogjátok meg egymás kezét! Most ti vagytok a krokodil*. Ezután a másik csoporthoz fordul: *Ti vagytok a gyerekek, akik át akarnak kelni a folyón,* s közben a kék szalagra mutat.

A folyó tulsó partján levõ gyerekek megkérdezik: *Krokodil, krokodil, átkelhetünk a folyón?* A krokodilt megszemélyesítõ gyerekek pedig így válaszolnak: *Csak akkor, ha van rajtatok piros /sárga /zöld / kék / fehér / fekete szín.* Akinek valamelyik ruhadarabján a mondott szín van, azok átmennek a folyón, és a krokodil mögé állnak. A játék akkor ér véget, amikor minden gyerek vagy a csoport nagyobb része átkelt a folyón.

Békás-tó

Egy nagyobb kört rajzolunk a földre, ez lesz a békás-tó, amelyben egy, mondókával kijelölt gyerek, a gólya sétál. A többiek a békák. Õk a körön kivül állnak, és ingerkedve mondják:

Gólya, gólya, brekeke,
Kell-e békapecsenye?

Majd óvatosan belépnek a körbe, és ott így folytatják a mondókát:

Itt van már, tessék hát,
Fogj magadnak egy békát!

A gólya csak a körön belül mozoghat, csak ott foghat meg valakit. Hirtelen mozdulattal kell a békák után kapnia, hogy azokat váratlanul érje a támadás. Az érintés megfogásnak számít. Ellene a körbõl való kilépéssel lehet védekezni.

Koszorúcska

Ez a játék a nyelvi tapasztalatok megerõsítesét szolgálja. A gyerekek körbe helyezkednek el, és az óvónõ kérdésére hangosan megmondják a maguknak választott virág nevét, amelynek a képét vagy jelvényét az óvónõ elõzõleg odaadta nekik.

Egy kijelölt gyerek ekkor a kör közepére áll, és elkiáltja magát: *Koszorút fonok!* Az óvónõ megkérdezi: *Melyik virág kell?* A gyerek mond egy virágnevet, pl. *rózsa.* Erre a „rózsa“ odalép a kör közepén álló gyerekhez, megfogja kezét, és most õ kiáltja el magát: *Koszorút fonok!*. Az óvõnõ ismét megkérdezi: *Melyik virág kell?* Így folytatódik a játék, amíg létre nem jön egy „koszorú“.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 101

Hány óra van, farkas koma?

Ez a játék udvaron vagy tágas csoportszobában egyaránt megszervezhetõ olyan mese elmondása elõtt vagy után, amelyben farkas is szerepel (pl. A mókusok és a farkas).

A játék menete

A játszóterületen az óvónõ és a gyerekek kijelölik a házat, és bizonyos távolságra a farkasvermet. Kiszámolóval kiválasztják a farkast, aki elfoglalja helyét a farkasveremben. A gyerekek a házban vannak.

Elõjön a farkas a veremböl, és a gyerekeknek hátat fordítva sétálgat. A gyerekek is kijönnek a házból, és incselkedve kérdezgetik a farkast: *Hány óra van, farkas koma?* A farkas mond egy tetszõleges idõt, pl. *egy óra van,* vagy *három óra van*. A gyerekek annyiszor lépnek, ahány órát mondott a farkas, közben hangosan számolják a lépéseket.

Amikor a farkas már jó messzire elcsalogatta a gyerekeket a háztól, hirtelen megáll, és elkiáltja magát: *Ebédidõ!* Ezután megfordul, és akit megérint, az a farkasverembe megy, és ott marad a játék végéig. Azok a gyõztesek, akik nem kerültek a farkasverembe.

Ötlet a játék befejezéséhez: Akik nem kerültek a farkasverembe, kergetik a farkast, amíg meg nem fogják. Ezután õk mondogatják neki, mit csináljon, pl: *Ugrálj! Ülj le! Számolj tízig!* Vagy: *Tapsolj!* Miután a farkas mindezt megtette, a gyerekek szabadon engedik.

Mókus, mókus, miért fut?

Ez a játék egyaránt alkalmas a nyelvi tapasztalat szerzésére és alkalmazásra. Az óvónõ kiosztja a gyerekeknek a mókust, a nyuszit, a rókát és a farkast ábrázoló játékokat vagy síkbábokat. Egy gyerek vadászkalapot és „puskát“ kap, õ a vadász, aki a körön kívül áll. Ha a játékot a nyelvi tapasztalatok szerzésének funkciójában bonyolítja le, az óvónõ kérdezéskor felmutatja a játékot.

Az óvónõ azt kérdezi: *Mókus, mókus, miért fut?* Az a gyerek, akinek mókusa van, elszalad a szoba egyik sarkába, a többi gyerek pedig azt feleli: *Mert fél a rókától.*

Az óvónõ azt kérdezi: *Nyuszi, nyuszi, miért fut?* Az a gyerek, akinek nyuszija van, elszalad a szoba egyik sarkába, a többi gyerek pedig azt feleli: *Mert fél a farkastól.*

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 102

Az óvónõ azt mondja: *Jön a vadász!* Erre a „vadász“ belép a körbe. Az óvónõ és a gyerekek így kiáltanak: *Róka, farkas, fussatok!* Az a gyerek, akinek farkasa vagy rókája van, elszalad, a vadász pedig fut utánuk.

A gyerekek és az óvónõ kiáltják: *Fut a róka, fut a farkas. Mókus, nyuszi, gyertek vissza!*

A gazda és a kecske

A gyerekek kiolvasóval kijelölik a „gazdát“ és a „kecskét“. A többiek megfogják egymás kezét, és körbe állnak. A kecske a kör közepén áll, a gazda a körön kívül, jön és kérdezi a körülállóktól:

Nem láttátok a kecskémet?
Mindegyik azt mondja: *Nem. Nem láttuk*
Néhányan megszólalnak: *Itt van egy a szõlõben.*
Gazda: *Kecske! Kecske! Mit csinálsz a szõlõben?*
Kecske: *Szõlõt ennék, ha volna.*
Gazda: *Kapáltad-e?*
Kecske: *Most kapálom*. (A sarkával kaparja a földet.)
Gazda: *Gyomláltad-e?*
Kecske: *Most gyomlálom.* (Úgy tesz a kezével, mintha húzná a gyomot.)
Gazda: *Öntözted-e?*
Kecske: *Most öntözöm*. (Öntözõkupából „locsolja“.)
Gazda: *Nem félsz, hogy megfoglak?*

Erre a kecske elkezd szaladni a körön belül, a gazda pedig a körön kívülrõl igyekszik bemenni az összefogódzott gyerekek között. Amikor a kecske látja, hogy sikerül a gazdának bejönni, akkor õ próbál átbújni a „kerítésen“. Ha a gazda megfogta a kecskét, akkor választhat új gazdát, aki szintén választ magának új kecskét.

Itt a kosár, mi van benne?

A gyerekek kört alkotnak, kézrõl kézre adogatják a kosarat. Akinél a mondóka végére marad a kosár, az fizeti az árát, vagyis kimarad a játékból. A gyõztes az, aki utolsónak bennmarad.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 103

Itt a kosár. Mi van benne?
Piros alma, sárga körte.
Add tovább! Add tovább!
Te fizesd meg az árát.

Bingó

Ez a játék a nyelvi tapasztalatok megerõsítését szolgálja. Általa az óvónõ visszajelzést kap arról, hogy a gyerekek mennyire sajátították el a fõneveket, azaz a kiszámolók, mondókák, énekes körjátékok, mesék kulcsszavait.

A játékhoz szükséges kellékek:

♥ 2-5 tábla; egy-egy táblán hat különbözõ kép látható három oszlopban és két sorban. A képek egy vagy több már ismert kiszámoló, mondóka, dal stb. kulcsszavait ábrázolják.

♥ 30 kártya, melyek azonosak a táblán lévõ képekkel.

A játék menete

A gyerekek kisebb csoportokat alakítanak kiszámolók segítségével. Az óvónõ minden csoportnak ad egy táblát; kezében tartja pl. a mókusos kártyát maga felé fordítva, és megkérdezi a gyerekektõl: *Kinek van mókusa?* Azok a gyerekek, akik tábláján van mókus, válaszolnak: *nekünk,* vagy *nekünk van*. Miután a gyerekek válaszoltak, az óvónõ átadja a mókust ábrázoló kártyát, amellyel a gyerekek letakarják a saját táblájukon látható mókust. Ha a gyerekek nem válaszolnak, vagy nem megfelelõen reagálnak az óvónõ kérdésére, az óvónõ a gyerekek felé fordítja a kártyát, és azt mondja: *Látjátok, ez a mókus. Nos, kinek van mókusa?*, majd átadja a kártyát annak a csoportnak, amelynek a tábláján mókus van. Az a csoport a gyõztes, amelyik elsõként letakar minden képet a táblán.

Ha a gyerekek nem válaszolnak, vagy nem megfelelõen reagálnak a kérdésre, az jelzés az óvónõ számára, hogy a gyerekek bizonyos szavakat

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 104

nem ismernek kellõképpen. Ezen úgy lehet változtatni, hogy az óvónõ olyan foglalkozásokat, játékokat szervez, amelyekben szerepelnek azok a szavak, amelyekre a gyerekek nem megfelelõen reágáltak.

Kati kéri

Ez a játék a nyelvi tapasztalatok megerõsítését szolgálja, és ugyanakkor arra is alkalmas, hogy az óvónõ visszajelzést kapjon, mennyire sajátították el a gyerekek a cselekvést kifejezõ szavakat (igéket), ezért a versenyjátékokra jellemzõ kiesés helyett a gyerekek mindvégig a játékban maradnak, és ülve figyelik, követik a játék menetét.

A játék menete

A gyerekek körbeállnak. Az óvónõ bemegy a kör közepére, és így szól: *Kati vagyok. Kati kéri, tapsoljatok!* Vagy: *Kati kéri, ugráljatok!* Vagy: *Kati kéri, érintsétek meg a földet!* Stb. A gyerekeknek az a feladata, hogy eleget tegyenek Kati kérésének. Az a gyerek, aki nem teljesíti Kati kérését, továbbra is a körben marad, leül a szõnyegre, és ülve marad a játék végéig. Azok a gyerekek a gyõztesek, akik a játék végéig állva maradnak.

A játékboltban

E szituációs játék közben a gyerekek olyan kifejezéseket sajátíthatnak el, amelyekre nap mint nap szükségük lehet. A boltos játék egyben alkalmas azoknak a magyar nyelvi tapasztalatoknak a megerõsítésére is, amelyeket a gyerekek már megszereztek, és alkalmaztak a korábbi tevékenységek során. A kiolvasókkal kiválasztott „elárúsítók“ és „vásárlók“ közötti párbeszédek terjedelme a gyerekeknek a magyar nyelvben szerzett kommunikatív jártasságától függ.

Kellékek: játékok, képeskönyvek, rajzeszközök, játékpénz.

A játék menete

Az óvónõ és a gyerekek közösen berendezik az improvizált játékboltot. Eközben az óvónõ a helyzetnek megfelelõen beszélget a gyerekekkel, és megemlíti az árucikkek elnevezését, amelyeket a játék során árulni illetve eladni szeretnének. Kezdetben az óvónõ játssza az eladó szerepét, késõbb már elvállalhatják a gyerekek is. Javasoljuk, hogy egyszerre több gyerek játssza az elárusító és a vásárló szerepét, mégpedig azért, hogy minél több

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 105

gyerek bekapcsolódhasson a játékba. Ha a gyerekek a magyar nyelv elsajátításának még csak a kezdén vannak, az óvónõ csatlakozik a vásárló szerepét játszó gyerekekhez, és emlélkezteti õket rá, hogyan illik üdvözölni az elárusítót, amikor belépünk a boltba, segít nekik, hogyan közöljék az eladóval mit szeretnének vásárolni, hogyan kérdezzék meg, mennyit kell fizetni, stb. Amikor viszont a boltoshoz csatlakozik, azoknak a gyerekeknek segít abban, hogyan kell viszonyulni a vásárlókhoz, hogyan kínálják az árut, stb.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 106

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 107

VÁLOGATÁS A GYERMEKIRODALOMBÓL

Mondókák,versek

Kiolvasók

Dalok

Énekes körjátékok

Mesék

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 108

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 109

Mondókák, versek

Dirmeg, dörmög a medve,
Nincsen neki jókedve.
Alhatnék, mert hideg van,
Jó lesz benn a barlangban.

Nyuszi, nyuszi, nyulacskám,
Ne félj tõlem, nincs puskám.
Van énnekem egyebem,
Friss káposzta levelem.

Mókuskának négy a lába,
Ötödik a farkincája.
Ha elfárad, leül rája.

Mókuska, mókuska,
Felmászott a fára.
Leesett, leesett,
Kitörött a lába.
Doktor bácsi,
Ne gyógyítsa meg!
Huncut mókus
Újra fára megy.

Mi kopog? Mi kopog?
Harkály vagyok, kopogok,
Nem is tudom mióta
Vár rám ez a diófa.

Ha én cica volnék,
Száz egeret fognék,
De én cica nem vagyok,
Egeret se foghatok.

Cammog, cammog barna medve,
Ballag haza dideregve.
Meleg barlang várja õt,
Ott tölti a télidõt.

Bújj, bújj, bújj elõ
Bogár, tarka lepke,
Ugráljon az õzike,
Táncoljon a medve.

Virágéknál ég a világ,
Sütik már a rántott békát,
Zimezum, zimezum,
Recefice, bum, bum, bum.

Villásfarkú kisfecske,
Kell-e apró legyecske?
„Megérett a cseresznye,
Nem kell nekem legyecske.“

Hosszú lábú gólyanéni,
Mit akar ma ebédelni?
Békahúst brekeke,
Tessék enni belõle!

Lepke, lepke, szállj le!
Szállj le a kezemre!
Mézem is van, cukrom is,
Válogathatsz benne.

Katicabogárka,
Nyisd ki szárnyacskádat,
Mutasd meg pettyes
Ruhácskádat!

Piros alma csüng a fán,
Szakítsd le, te barna lány!
„Leszakítom, megeszem,
Mert az almát szeretem.“

Kicsi vagyok, székre állok,
Onnét egy nagyot kiáltok,
Hogy mindnyájan meghalljátok:
Boldog újévet kívánok!

Fut a vonat,
Megy a vonat,
Za-ka-tol, za-ka-tol,
Ta-ka, ta-ka, ta-ka, ta-ka,
Za-ka-tol, za-ka-tol.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 110

Mentünk, mentünk, mendegéltünk,
Míg sûrû erdõbe értünk.
A fák között mókus ugrált,
Az árokban nyuszi bújkált.

Kendermagos tyúkanyó
Kapirgál a kertben.
„Sárga pelyhes kiscsibéim,
Erre, erre gyertek!“

Van nekem egy kiskutyám,
Aki mindig fázik.
Vettem neki nadrágot,
Térdig érõ kabátot.

Egyszer volt, hol nem volt,
Volt egyszer egy játékbolt,
Abban volt egy játékpolc,
Rajta sok kiscica volt.
A legelsõ miákolt,
A második nyivákolt,
A harmadik dorombolt,
A negyedik már horkolt,
Az ötödik heverészett,
A hatodik egerészett,
A többi meg szétfutott.

Kávé, kávé, itt a kávé!
Kanaladdal keverd, Tádé!
Kiflit kérsz vagy kenyeret,
Mákos buktát, perecet,
Vagy még kávét keveset?
Egyél, igyál eleget!

Zöld erdõbe mentem,
Mogyoróra leltem.
Ettem is, szedtem is,
Megtömtem a zsebem is.
Ami pedig ott maradt,
Mókusoknak hagytam azt.

Rigó, rigó, szépszavú,
Miért vagy te szomorú?
Adok neked házat,
Adjál nekem szárnyat!

Betemetett a nagy hó
Erdõt, mezõt, rétet,
Minden, mint a nagyanyó
Haja hófehér lett.

Minden mint a nagyapó
Bajsza hófehér lett,
Csak a feketerigó
Maradt feketének.

Varjú károg, fúj a szél,
Esik a hó, itt a tél.

Megérett a cseresznye,
Piroslik az ágon,
Ezer piros csengettyû
Csilingel a fákon.

Énekeljünk – haja ha!
Bömbölõdjünk – böm-böm-böm!
Susogjunk, hogy sususu!
Üss egyet a hátamba!

Baktat, kocog a csacsi,
Diceg-döcög a kocsi.

Volt egyszer egy dinnyeföld,
Dinnyeföldön dinnye nõtt,
Egy szem piros, egy szem zöld,
Csupa sárga volt a föld.

Esik esõ jaj-jaj-jaj,
Mindjárt itt a zivatar.
Tüzes villám cikázik,
Aki nem fut, megázik.

Ha-ha-ha, havazik,
He-he-he, hetekig,
Hu-hu-hu, hull a hó,
Ho-ho-ho, jaj, de jó!

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 111

Aranygyûrûm elvesztettem,
Eddig hiába kerestem.
Szóljon, aki megtalálta,
Cukrot nyomok a markába.

Barna dombon zöld berek,
Kószál benne két gyerek.
Egyik neve Pannika,
Másiké meg Janika.
Málnát szednek, zöld diót,
Sose láttak ennyi jót.

Tik-tak, tik-tak, szól az óra,
Zsebóra és falióra,
Karóra és toronyóra,
Körbe jár, körbe jár,
Körbe jár a mutatója.

Piros léggömb,
Sárga léggömb,
Rózsaszínû,
Égszínkék.
Szállnak,
Szállnak a magasba,
Csupa léggömb már az ég.

Azt fityüli a rigó,
Megérett már a dió,
Le kell verni mind a fáról.
Öregapó diót zsákol.

Éj-mélybõl fölzengõ
– csing-ling-ling – száncsengõ.
Száncsengõ – csing-ling-ling –
tél csendjén halkan ring.
Földobban két nagy ló,
– kop-kop-kop – nyolc patkó.
Nyolc patkó – kop-kop-kop –
csönd-zsákból hangot lop.

Fut, siet a kicsi csacsi,
Vele fut a kicsi kocsi,
Kicsi kocsin bácsi, néni,
Meg a pici Piri s Béni,
Ki a finom kiflit kéri.

Tapsifüles nyuszi vagyok,
A zöldségért élek-halok.
Karalábé, káposzta,
Mind meg van már hámozva.
Hej, ropogós répa,
Ugorj a fazékba!
Kavarom, keverem,
Készen van a levesem.

Perecet vegyenek!
Frissek még, melegek,
Ropogósak, sósak,
Szépen mosolygósak.
Egy dinár az ára,
Jó lesz uzsonnára.

Nagy pelyhekben hull a hó,
A szobában ó, de jó!
Duruzsol a cserépkályha.
Mosolyog az állólámpa.
A téli szél hegedül,
Fotel mélyén macska ül.

Csinnadratta, hopp, hopp, hopp,
Megpergetjük a dobot.
Jobbra át és balra át!
Megfújjuk a trombitát.
Hogyha nincsen hangszered,
Üsd össze a tenyered!

Megy a hajó a Dunán (Tiszán),
Lemaradt a kapitány,
Kiabál, trombitál,
De a hajó meg sem áll.
Licsi-locsi, licsi-loccs,
Licsi-locsi, licsi-loccs.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 112

Kiolvasók

Én most kimegyek,
Ha bejövök, bent leszek.
Kiválasztom, ki a párom:
Egy, kettõ, három.

Egy boszorka van,
Három fia van,
Iskolába jár az egy,
Másik bocskort varrni megy,
A harmadik kint a padon
A dudáját fújja nagyon.
De szép hangja van
Dana, dana, dan.

Tuli-tuli tulipán,
Tuli-tuli tarka.
Kezdõdik már a játék,
Ez a fogó, rajta!

Cica fogott egeret,
Játszott vele eleget.
A játékot megunta,
Az egeret bekapta.
Hamm!

Éhes volt a róka,
Bement a tyúkólba.
Megadták az árát,
Eltörték a lábát.

Gyertek, gyertek, gyerekek,
A kiscsibék kikeltek,
Kilenc sárga, kilenc tarka,
Egyiknek sincs füle, farka.

Három fiú diót szed,
Egyik veszi, másik eszi,
A harmadik nézegeti,
Feldobja, elkapja,
Tele már a kalapja.

Macska eszik egeret,
Gyerek eszik perecet.
Egy, kettõ, három,
Te leszel a párom.

Sári néni, mit kínál?
Cukrot, kávét, kenyeret.
Fogd meg a kis egeret!

Egyedem-begyedem, keszkenõbe,
Mikor mentem az erdõbe,
Fütyült a rigó,
Te vagy a fogó!

Görögdinnye, török tök,
Szerda után csütörtök.
Török, börög, hömbörög,
Egy zsák diót megtörök.
Csörgõ, börgõ mogyoró,
Te vagy a fogó!

Jár az óra tik-tak,
Kergetõzni hívlak,
Tiki-taki, tikk-takk, takk.

Kert alatt,
Rét alatt,
Bundás kutya
Elszaladt.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 113

Szedtem virágot,
Sárga tulipánt,
Piros tulipánt.
Valakinek odaadom,
De elõbb még megszámolom.
Ha neked jut a három,
te leszel a párom.

Esik a hó, térdig ér,
A hóember mégsem fél.
Miért félne? Nem fázik.
Kalapja van, nem ázik.
Kipi-kopi-hopp!

Tarka sál kiabál:
„Torkodra köss,
Majd nem fáj“!

Egy kis kecske mek-mek-mek,
Árok szélén legelget.
Szól a kecske: „Mek-mek-mek,
Kóró komám, megeszlek!“

Van két piros almánk,
Négyet hozzáteszünk,
Aztán hatan eszünk.
Mind meg fogjuk enni,
És nem marad semmi.

Macska, macska, csacska macska,
Fürge, mint a kishalacska.
Ide fut, oda fut,
Megpihenni sose tud.
Peti, Kati, hû, de nézi,
Fusson, aki utoléri!

Hátamon a zsákom,
Zsákomban a mákom,
Mákomban a rákom,
Kirágta a zsákom.
Kihullott a mákom,
Elveszett a rákom.
Aki szánja károm,
Szedje fel a mákom!

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 114

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 115

Dalok

Körbe, körbe járunk
Pál, Kata, Péter, jó reggelt
De jó a dió
Aki nem lép egyszerre
Báránykának csengettyû cseng a nyakán
Tekereg a szél
Nagy a hó igazán
Országúton nagy a hó
Télapó itt van
Hóember, hóember
Ezüst fenyõ, szép sudár
Hull a pelyhes fehér hó
Suttog a fenyves
Kiskarácsony, nagykarácsony
Itt a farsang
Tavaszi szél vizet áraszt
Kinyílott a rózsa
Hol jártál báránykám?
Hová mégy, te kis nyulacska?
Kövön ült két vörös begy
Csizmám kopogó, táncom dobogó
Süss fel, nap!
Kacsa-úsztató

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 116

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 117

Körbe, körbe járunk

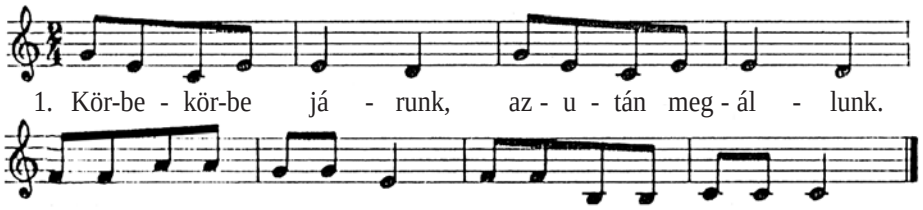

2. Körbe-körbe járunk, azután megállunk.
   Jobbra, balra forduljunk, jókedvûen tapsoljunk!

Pál, Kata, Péter, jó reggelt

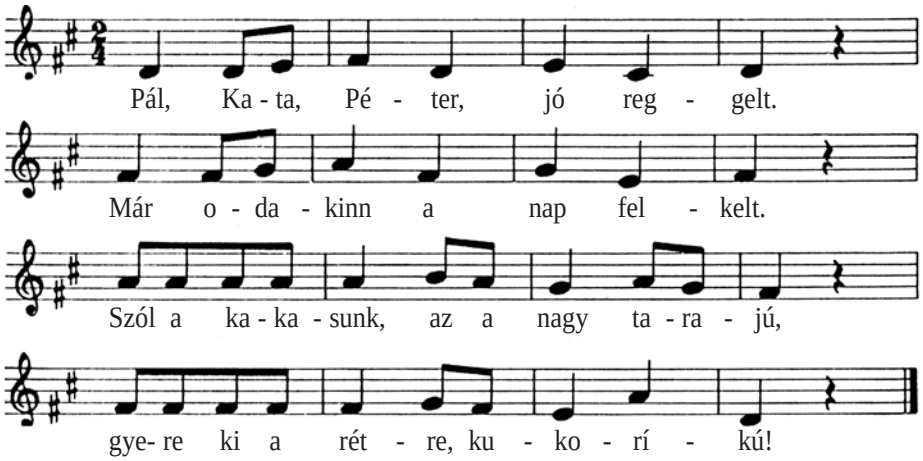

De jó a dió
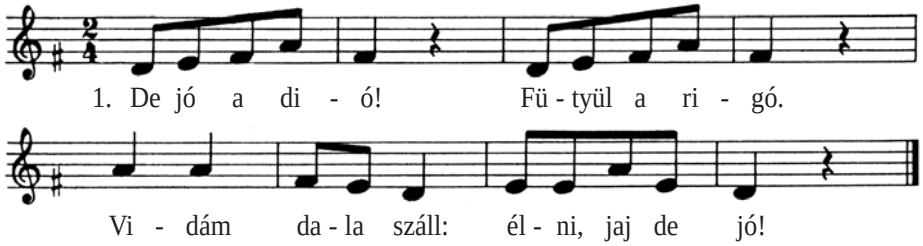
2. Gyere, te rigó, itt van a dió:
   héja ropogó, bele csudajó.

Aki nem lép egyszerre
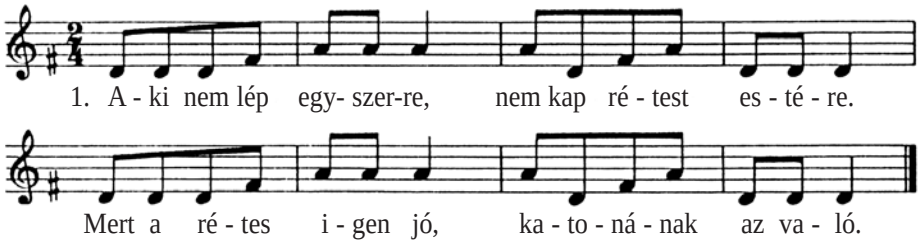
2. Nem megyünk mi messzire, csak a világ végire.
Ott se leszünk sokáig, csak tizenkét óráig.

Báránykának csengettyû cseng a nyakán
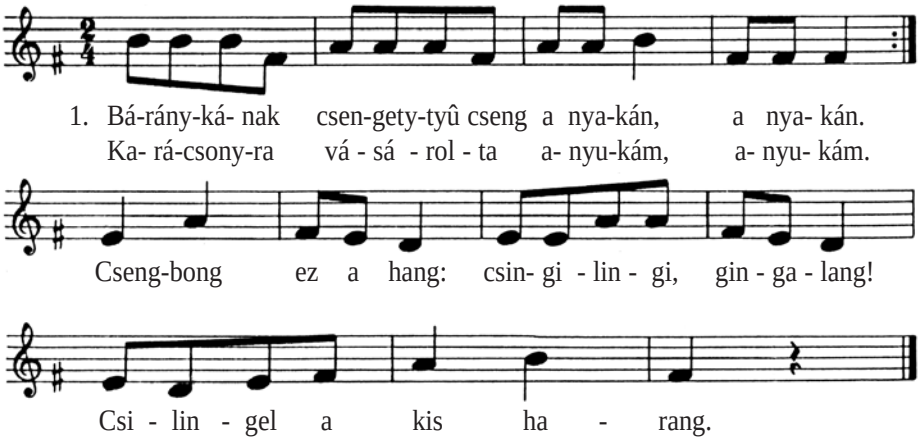
2. Bégeti a bari-bárány be-e-e, be-e-e,
Hideg ellen itt a jászol, gyere be, gyere be!
Nézd csak, hol lakom, kukkants be az ablakon,
sósperec az abrakom!

Tekereg a szél
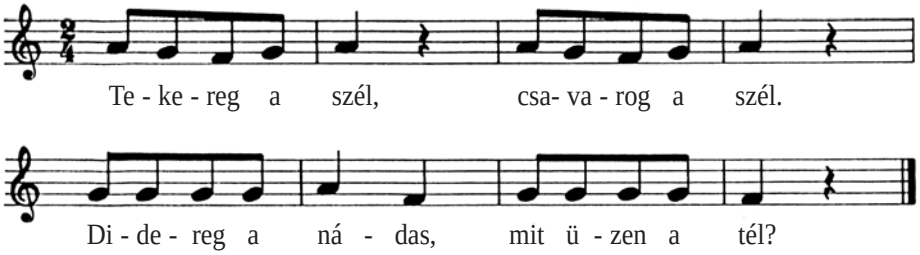
JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 119

Nagy a hó igazán
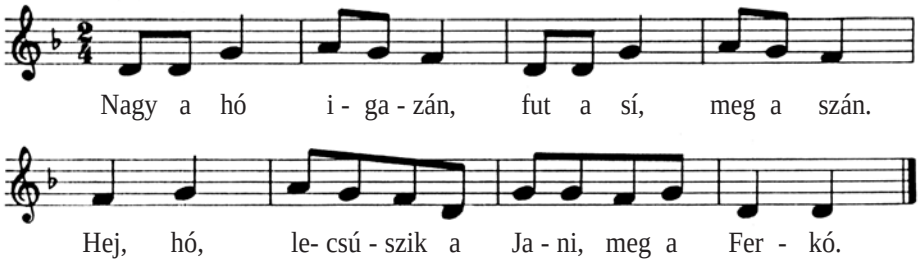
Országúton nagy a hó
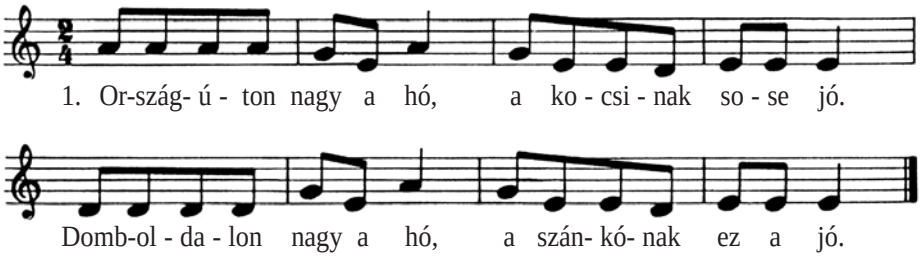
2. Domboldalon fut a szán, ez az öröm igazán.
   Ha felborul az a szán, hóba gurul fiú, lány.

Télapó itt van
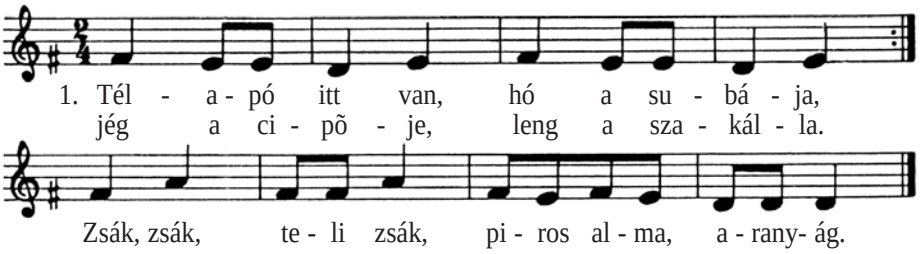
2. Két szarvas húzta, szán repítette,
   gömbölyû zsákját százfele vitte,
   Zsák, zsák, teli zsák, piros alma, aranyág.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 120

Hóember, hóember

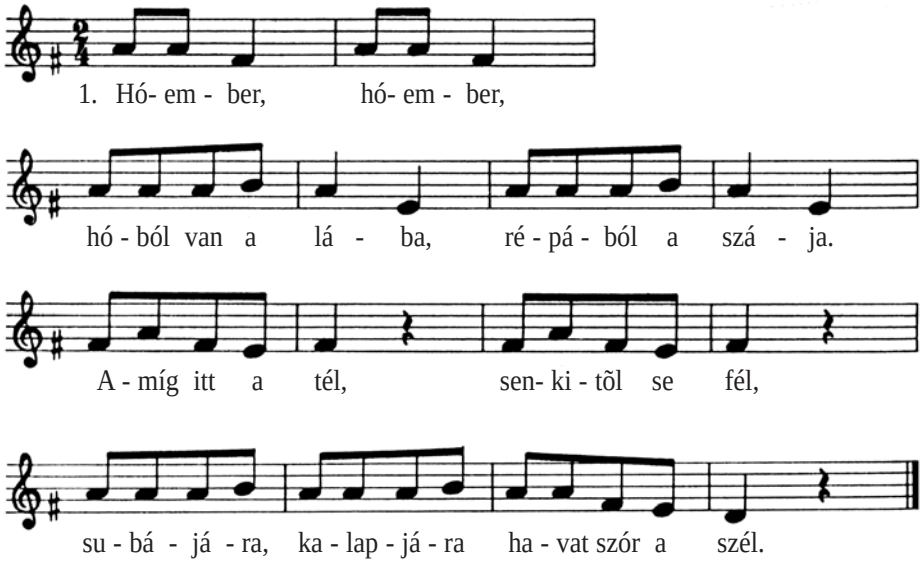

2. Hóember, hóember, itt áll az útszélen,
hízik egész télen.
Ha meleget ad a tavaszi nap,
ide-oda düledezik, csöpög mint a csap.

Ezüst fenyõ, szép sudár
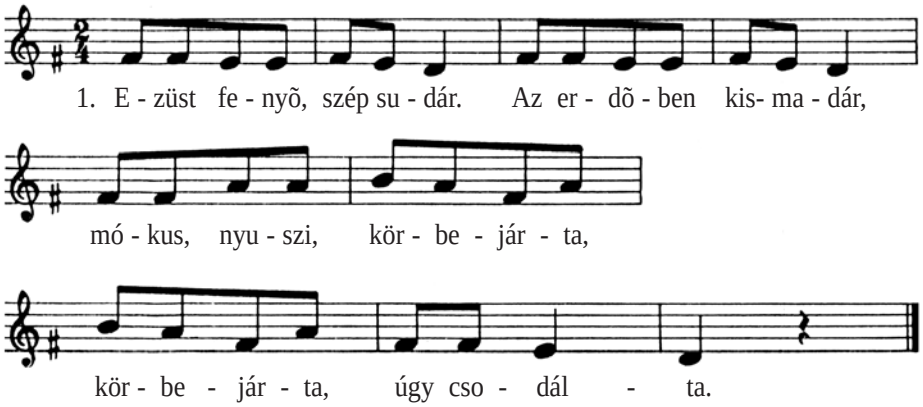
2. Ezüstfenyõ, szép sudár,
karácsonyi díszben áll.
Szaloncukor tarkabarka,
csillog a sok gyertya rajta.

3. Karácsonyfa, szép sudár.
Erdõbéli kismadár,
mókus, nyuszi hogyha látná,
igazán csak most csodálná.

Hull a pelyhes fehér hó
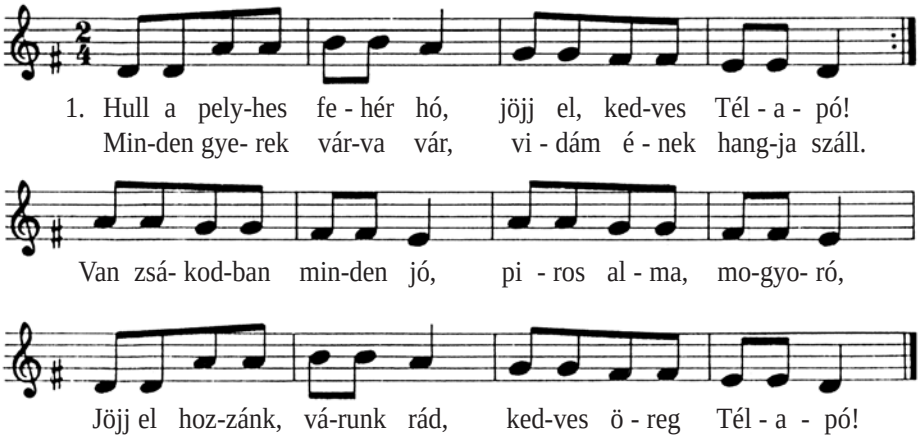
2. Nagyszakállú Télapó, jó gyermek barátja.
Cukrot, diót, mogyorót rejteget a zsákja.
Amerre jár reggelig, kis cipõcske megtelik.
Megtölti a Télapó, ha üresen látja.

Suttog a fenyves

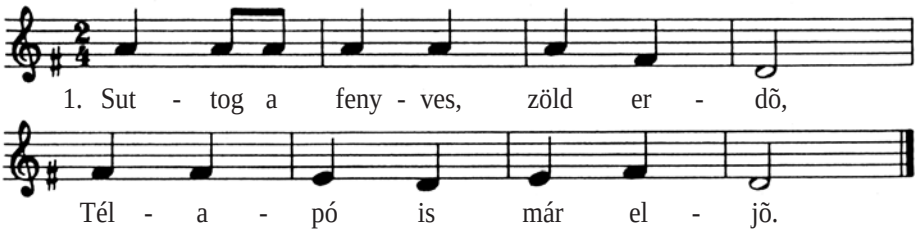

2. Tél szele hóval, faggyal jõ,
elkel most a nagykendõ.

3. Libben a tarka nagykendõ,
cseng a fürge száncsengõ.

4. Csendül a fürge száncsengõ,
véget ér az esztendõ.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:43 PM Page 122

Kiskarácsony, nagykarácsony
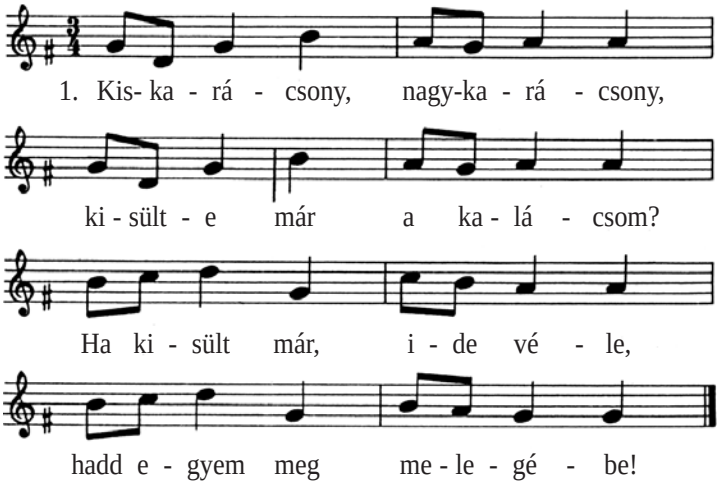
2. Jaj, de szép a karácsonyfa!
   Ragyog rajta a sok gyertya.
   Itt egy szép könyv, ott egy labda.
   Jaj, de szép a karácsonyfa!

Itt a farsang
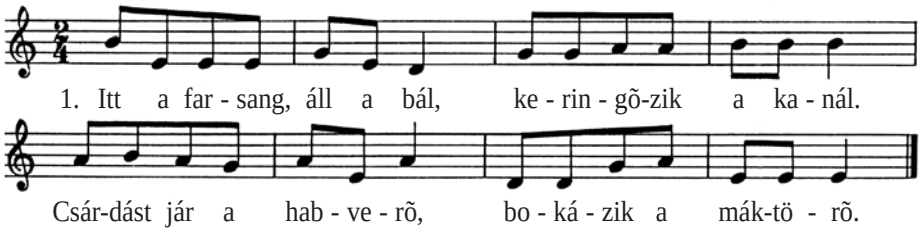
2. Dirreg-durrog a mozsár, táncosra vár a mozsár,
   A kávészem int neki, míg az õrlõ pergeti.

3. Heje-huja, vigalom! Habos fánk a jutalom.
   Mákos patkó, babkávé, értük van a parádé.

Tavaszi szél vizet áraszt
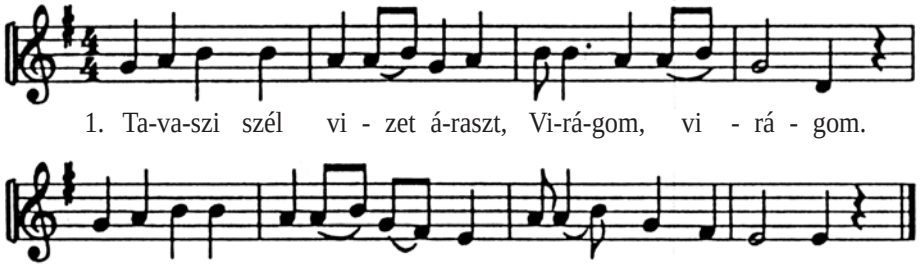
2. Hát én immár kit válasszak, Virágom, virágom.
   Minden madár társat választ, Virágom, virágom.
   Te engemet, én tégedet, Virágom, virágom.

Kinyílott a rózsa
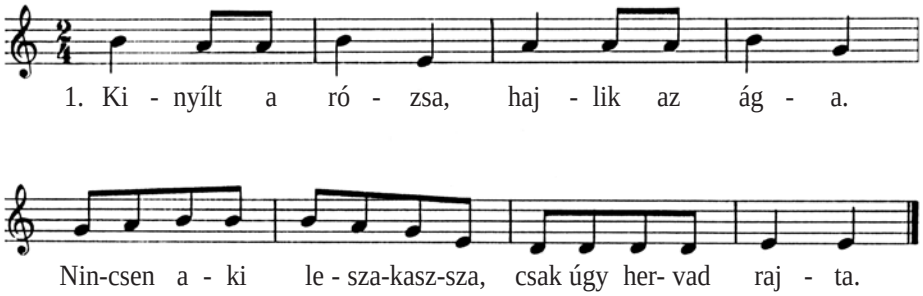
2. Egyik ága hajlik
   ..... vállára.
   Másik ága reáhajlott
   ..... vállára.

3. Szakítsd le, ...
   Kösd bokrétába!
   Hadd fûzze a ....
   Csárdás kalapjára.

..... *egyszer lány név, egyszer fiú név.*

Hol jártál, báránykám?

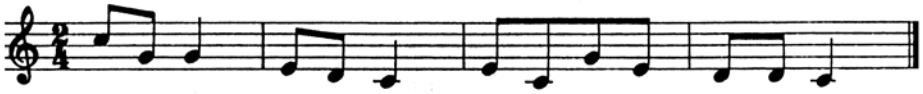

Hol jártál, báránykám? – Zöld mezõben, asszonykám.
Mit ettél, báránykám? – Édes füvet, asszonykám.
Mit ittál, báránykám? – Forrásvizet, asszonykám.
Ki vert meg, báránykám? – Szomszéd legény, asszonykám.
Mivel vert, báránykám? – Fütykösbottal, asszonykám.
Sírtál-e, báránykám? – Sírtam biz' én, asszonykám.
Hogy sírtál, báránykám? – Ehem-behem, asszonykám.

Hová mégy, te kis nyulacska?
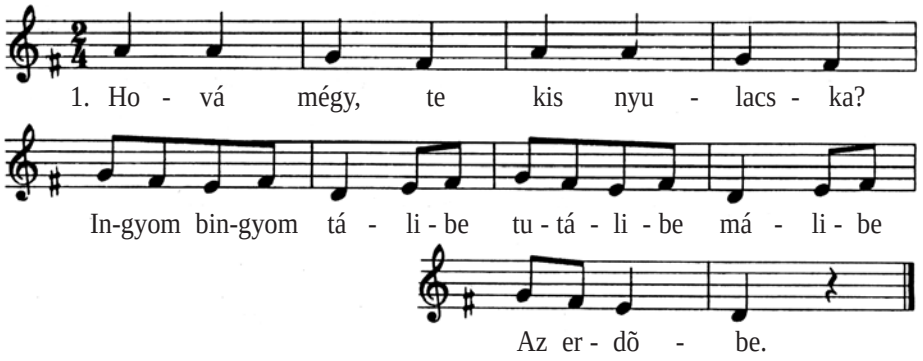
2. Minek mégy te az erdõbe?
   – Ingyom, bingyom, tálibe, tutálibe, málibe,
   vesszõcskéért!
3. Minek néked az a vesszõ?
   – Ingyom, bingyom, tálibe, tutálibe, málibe,
   kertecskének.
4. Minek néked az a kis kert?
   – Ingyom, bingyom, tálibe, tutálibe, málibe,
   virágoknak!

Kövön ült két vörösbegy
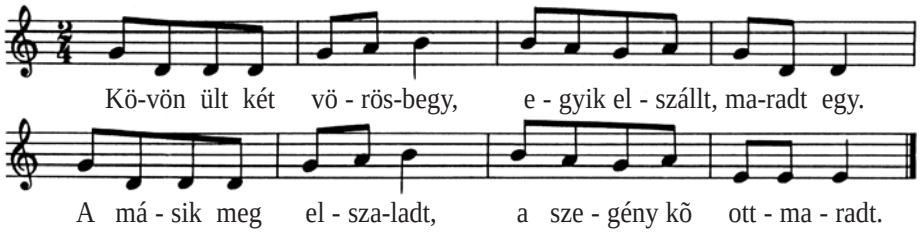
JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:44 PM Page 125

Csizmám kopogó, táncom dobogó

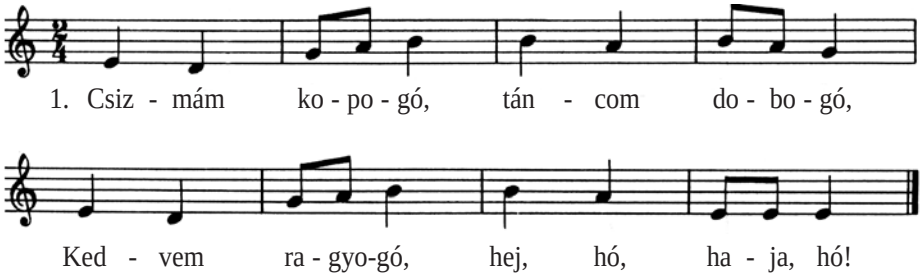

2. Kendõm libegõ, lábam tipegõ,
   Arcom nevetõ, pajtás gyer' elõ!

Süss fel nap!
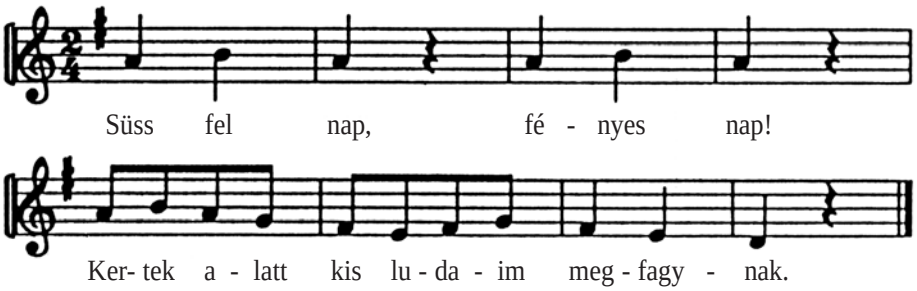
Kacsa-úsztató

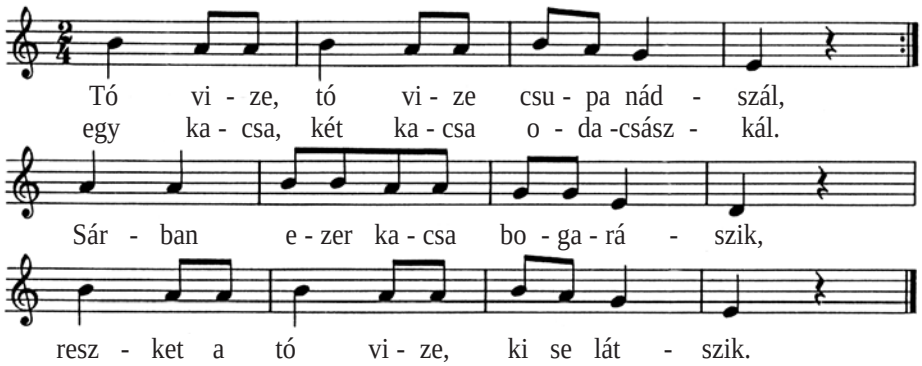

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:44 PM Page 126

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:44 PM Page 127

Énekes körjátékok

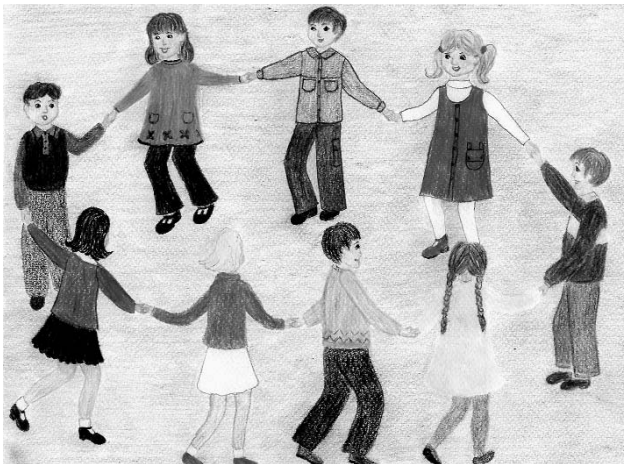

Kis kacsa fürdik
Ugráljunk, mint a verebek
Kicsi vagyok én
Kis kertben kinn a kocsi
Ki-be bárány
Süssünk, süssünk valamit!
Lánc, lánc, hosszú lánc
Kis Kati fõzi
Én elmentem a vásárba
Csigabiga, told ki szarvadat!
A zentai piacon
Elvesztettem zsebkendõmet
Sánta róka
Elaludt az álmos cica
Zöld fû
Bújj, bújj, medve!
Én kis kertet
Csön-csön gyûrû

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:44 PM Page 128

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:44 PM Page 129

Kis kacsa fürdik
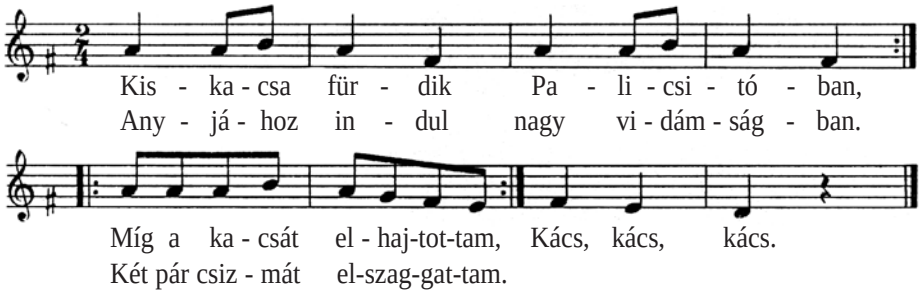
A gyerekek sétáló lépéssel körbejárnak, mindkét kezüket (szárnyukat) oldalt kinyújtják, és a dal ritmusára lengetik le és fel (repdesnek). Egy gyerek a kör közepén guggol, õ a kis kacsa, és „repdes“, mint a többi gyerek. Egy másik gyerek a libapásztor, a körön belül a körrel ellenkezõ irányban halad sétáló lépéssel, a kezében vesszõvel, maga elõtt hajtja a kis kacsát.

Ugráljunk, mint a verebek

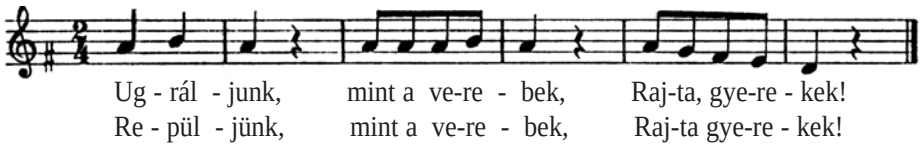

A gyerekek körben állva énekelnek, egy „nagyveréb“ gyerek a közepén aprókat szökdel páros lábbal. A dal végén mindenki szökdel addig, amíg a „nagyveréb“ meg nem áll.

Kicsi vagyok én
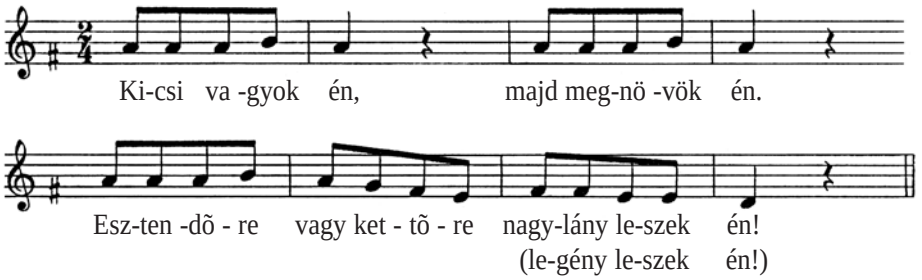
A gyerekek körben állva eljátsszák a szöveget: leguggolnak, lassan felállnak, majd karjukat magasba tartva nyújtóznak, amilyen magasra csak tudnak.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:44 PM Page 130

Kis kertben kinn a kocsi
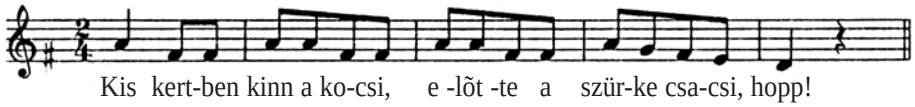
Kis kert-ben kinn a ko-csi, e -lõt -te a szür-ke csa-csi, hopp!
Kis kert-ben kinn a ko-csi, húz-zad, húz-zad, szür-ke csa-csi, hopp!

A gyerekek párosával keresztfogással járnak. „Hopp“-ra egyet ugornak, utána ellenkezõ irányban folytatják a járást. „Húzzad, húzzad“-ra minden gyerek a párját magához húzza.

Ki-be bárány

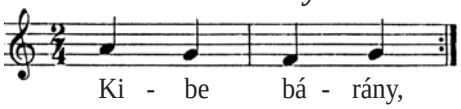

Ki - be bá - rány,
benn a far - kas,
A - mott sza - lad
a nagy tal - pas.

A gyerekek körben állnak , egymás kezét fogják és kaput tartanak. Egy gyerek a farkas és egy a bárány. A kaput tetszés szerint felnyitják és becsukják, amíg a farkas meg nem fogja a bárányt.

Süssünk, süssünk valamit!
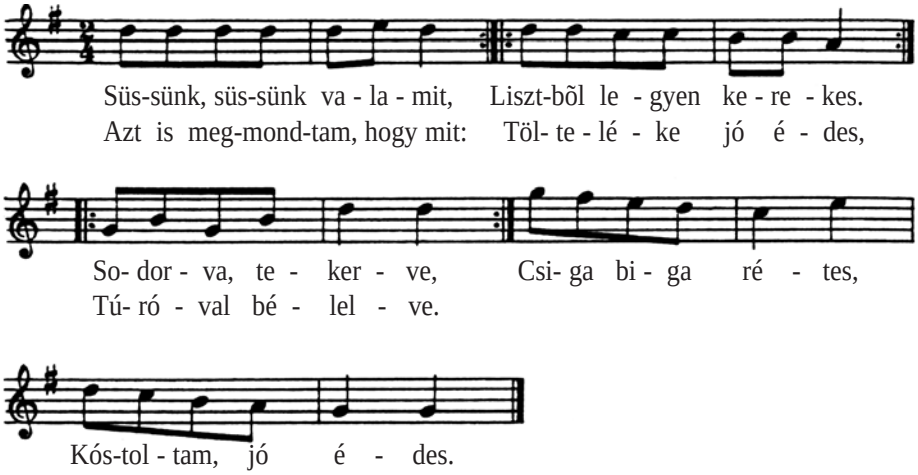
Süs-sünk, süs-sünk va - la - mit, Liszt-bõl le - gyen ke - re - kes.
Azt is meg-mond-tam, hogy mit: Töl- te - lé - ke jó é - des,

So- dor - va, te - ker - ve, Csi- ga bi - ga ré - tes,
Tú- ró - val bé - lel - ve.

Kós-tol - tam, jó é - des.

A gyerekek körbeállnak, megfogják egymás kezét, és énekelve körbejárnak. A dal utolsó soránál megállnak, utánozzák a kóstolgatást, és boldog arckifejezéssel elmondják (vagy eléneklik) az utolsó sort.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:44 PM Page 131

Lánc, lánc, hosszú lánc
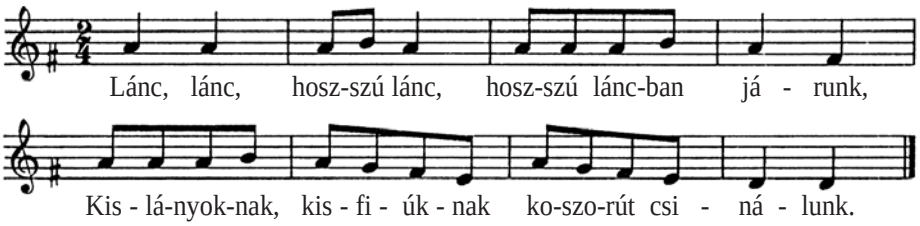
A gyerekek körbejárnak és énekelnek. Egy gyerek (vagy az óvónõ) a körön kívül énekelve ellentétes irányban sétál, és akit megérint, az csatlakozik hozzá. Így kezdõdik és folytatódik a koszorú készítése. Az a gyerek, aki az óvónõhöz csatlakozott megérint egy másik gyereket, és így megy a körjáték, amíg a „koszorú“ el nem készül.

Kis Kati fõzi
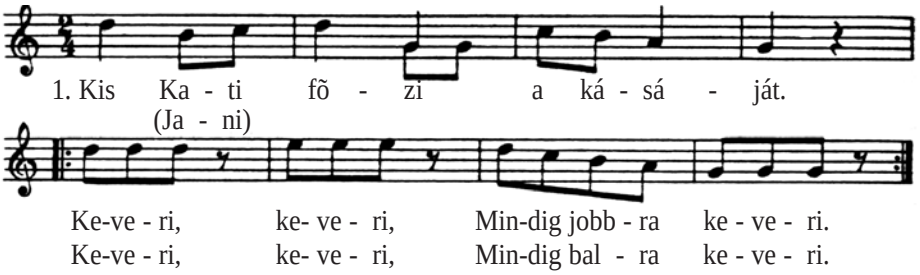
2. Aztán a kis Kati /Jani táncra perdül.
   Ide lép, oda lép,
   Aztán perdül egyet még.
   Ide lép, oda lép,
   Aztán perdül egyet még.

Az elsõ versszak éneklésekor a gyerekek a keverést utánozzák. A második verszak alatt a szöveg ütemére lépkednek.

Én elmentem a vásárba...

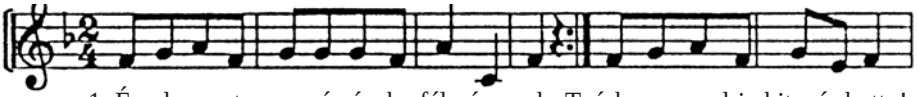

1. Én el-men-tem a vá-sár- ba fél pénz-zel Tyú-kom mond-ja kit- rá- kotty!
Tyú-kot vet-tem a vá-sár-ban fél pénz-zel.
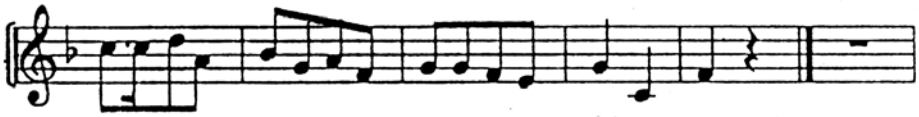
Ká-ri-kity-tyom é-des tyú-kom mé-gis ma-radt egy pén - zem.

2. Én elmentem a vásárba fél pénzzel
   Csirkét vettem a vásárban fél pénzzel
   Csirkém mondja: csip, csip, csip, tyúkom mondja...
3. Kakas mondja: bokréta, csirkém mondja....
4. Pulykám mondja: dandarú, kakas mondja ....
5. Ludam mondja: gigágá, pulykám mondja ....
6. Disznóm mondja: röf, röf, röf, ludam mondja....
7. Birkám mondja: behehe, disznóm mondja....
8. Kecském mondja: mek, mek, mek, birkám mondja....
9. Csikóm mondja: nyihaha, kecském mondja....
   Utoljára elfogyott az egy pénzem.

Azok a gyerekek, akik az állatok szerepét elvállalták, egy csoportot alakítanak, a többi gyerek pedig a vásárló. A játékot párbeszédes, felelgetõs énekléssel kísérik. A sor egyre hosszabb lesz, és minden refrénben a „vásárlók“ végigsorolják a megvásárolt állatokat, a „megvásárolt állatok“ pedig hangutánzással felelnek.

Csiga biga, told ki szarvadat!
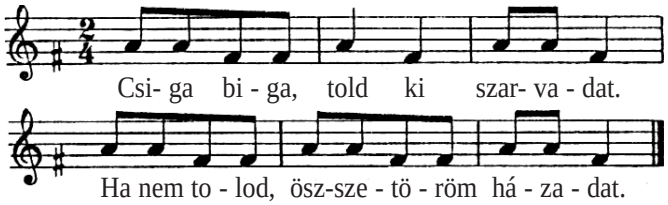
Csi- ga bi - ga, told ki szar- va - dat.
Ha nem to - lod, ösz-sze - tö - röm há - za - dat.

A gyerekek körbeállnak arccal befelé, kezükkel szarvat utánoznak, egy gyerek, a „csiga“ a kör közepén guggol. A „told ki“ szavakra karjukat felfelé nyújtják, még mutatóujjukat is kinyújtják. Az „összetöröm“ szótól kezdve váltott lábbal dobbantanak.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:44 PM Page 133

A zentai piacon
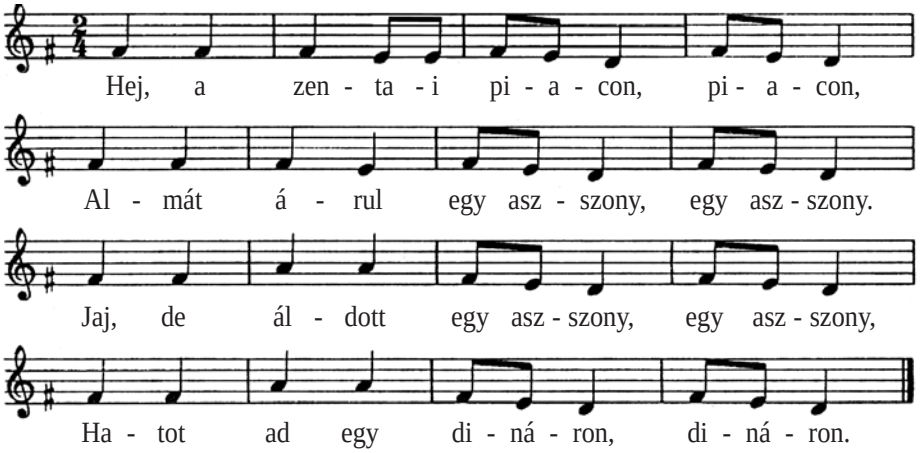
A kör közepén egy gyerek guggol, õ az alma. Elõtte áll az almaárus, aki a dal végén egy gyereket odaint az „alma“ háta mögé. Ez a gyerek, a vevõ, megkérdezi az almaárust: *Hogy az alma?* Az almaárus megmondja. Ezután a vevõ megkérdezi az almát: *Ki vesz meg?* Az alma megmondja a vevõ nevét anélkül, hogy látná (csak a hangjáról ismeri fel). Ha az alma nem találja ki, hogy ki a vevõ, alma marad, ha kitalálja, õ lesz a vevõ a következõ játékban.

Elvesztettem zsebkendõmet
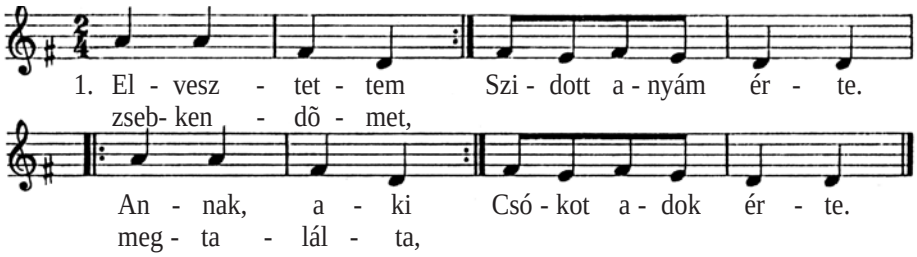
2. Szabad péntek, szabad szombat
Szabad szappanozni,
Szabad az én galambomnak
Egypár csókot adni.

A gyerekek körben állva énekelnek. Egy közülük a körön belül járkál, a dal közepén a kendõjét valaki elõtt leejti, az felveszi és utána viszi. A második versszak éneklésekor a zsebkendõt közepén fogva, ketten forognak a kör közepén, a többi gyerek tapsol. Az marad benn a körben, aki a kendõt kapta.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:44 PM Page 134

Sánta róka
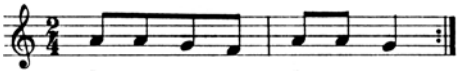
A szobában egy sarkot vagy szõnyeget kinevezünk rókavárnak. Egy gyereket kiszámolunk, õ lesz a róka, és beáll a kör közepébe. A többiek a kört körülállva énekelve hívogatják a rókát A róka igyekszik megfogni õket. A körön kívül azonban csak féllábon ugrálhat. Ha a lábát leteszi, vissza kell mennie a rókavárba. Ha valakit megfog, vagy valaki belép a körbe, az lesz a róka.

Elaludt az álmos cica
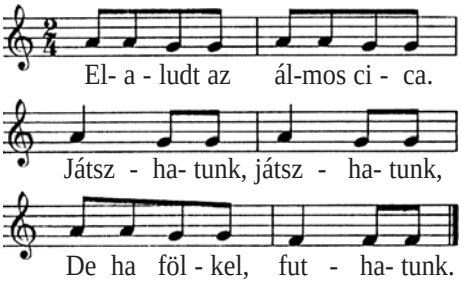
A „cica“ a kör közepén alszik, a többi gyerek körbejár. A dal végén a gyerekek szertefutnak, a „cica“ egyet megfog, az lesz az új „cica“.

Zöld fû

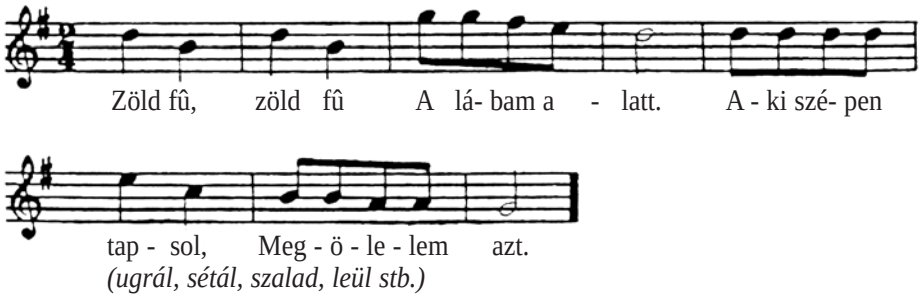

Az óvónõ áll a kör közepén, késõbb pedig egy vagy több gyerek, akit kiolvasóval kiválasztanak. Õk énekelve mondják, hogy a többi gyerek mit csináljon: tapsoljon, ugráljon, üljön stb., a dal végén pedig megölelik azokat a gyerekeket, akik majd a kör közepébe lépnek.

Bújj, bújj, medve!
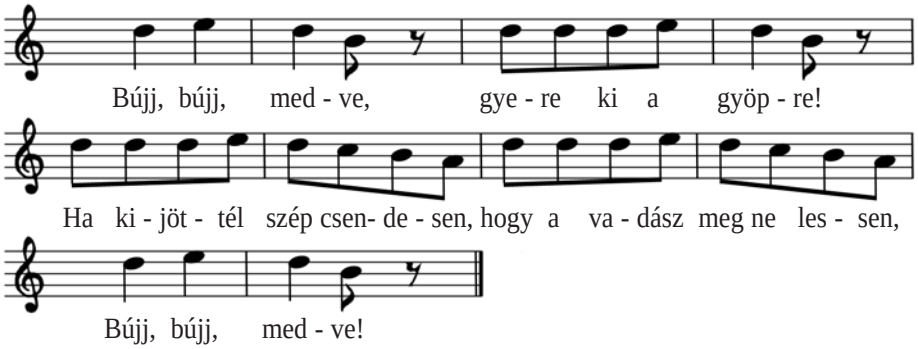
A játszók párosával állnak, egymás felé fordulnak, feltartott kezükkel hidat képeznek. A mindenkori hátulsó, a „medve“ az alatt bújik át, aztán õ is oda áll hidat tartani, ha a párja is átbújt a híd alatt.

Én kis kertet

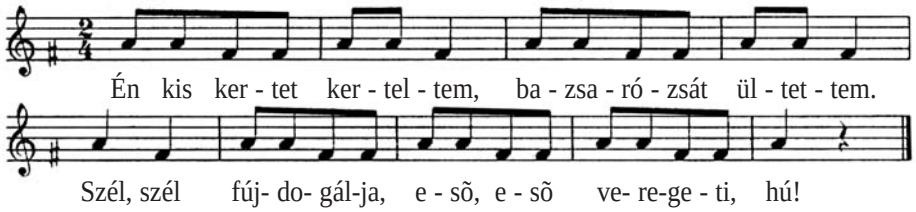

Kiolvasóval kiválasztunk egy gyereket, õ lesz a kertész, aki a körbe megy, ahol élõ vagy papírbol készült virágok fekszenek. Mindenki énekel és megfelelõ mozdulatokkal követi a szöveget A dal végén a „kertész“ egy szál bazsarózsát nyújt annak a gyereknek, aki a következõ fordulóban kertész lesz.

Csön, csön gyûrû
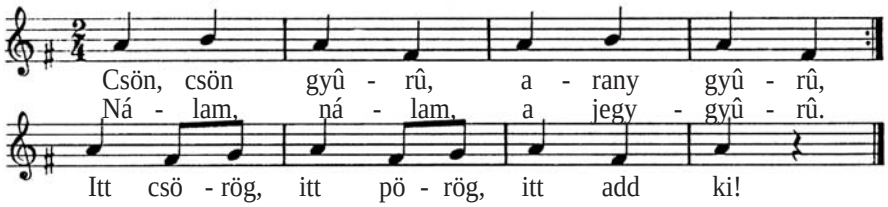
JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:44 PM Page 136

Az óvónõ a kör közepére teszi a dobozt az ékszerekkel, és megkér egy gyereket, hogy keresse meg az ezüst gyûrût, és adja oda az óvónõnek. A gyerekek összetett kézzel körben ülnek, és éneklik a dalt, miközben az óvónõ „osztja“ a gyûrût, azaz minden gyerek kezét megérinti, az egyik gyerek kezébe pedig titokban (hogy a többiek ne lássák) beleteszi a gyûrût. Amikor a gyerekek a dal végére érnek, az óvónõ megkérdezi: *Találjátok ki, kinél van a gyûrû?* Aki kitalálja, az fogja „osztani“ a gyûrût a következõ fordulóban.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:44 PM Page 137

Recenziók

Újra tapasztalható igény

A magyar nyelv környezetnyelvként való tanulásának jelentõs hagyománya van térségünkben. Sajnos, ez a hagyomány több mint egy évtizedig teljesen háttérbe szorult az országban uralkodó társadalmi viszonyok és közhangulat miatt. A legutóbbi években változás történt, de közben a Vajdaság nemzetiségi összetétel is módosult. Ám a szándékosan elnyomott igény újra megjelent. A nemzetiségek egymás mellett csak úgy tudnak toleráns viszonyok között megmaradni, ha megértik egymást, s ehhez sokban hozzájárul a nyelvi akadályok ledöntése is. Ha megértjük, megismerjük egymást, jobban tudjuk értékelni egymást.

Mikes Melánia és Bálizs Jutka elméleti megalapozást ad, de ugyanakkor gyakorlati útmutatót is nyújt az óvónõknek, tanítóknak: miért és hogyan járjanak el a magyar mint környezetnyelv tanítása során az óvodában és az általános iskola elsõ osztályaiban. Megfogalmazzák a környezetnyelv elsajátításának céljait és feladatait a hangsúlyt a nevelési célokra helyezve (egymás tisztelete, toleráns kapcsolat kialakítása, a magyar kultúra iránti nyitottság megalapozása). Azt is megjegyzik azonban, hogy a programot a konkrét etnikai-nyelvi környezet függvényében kell alkalmazni.

A könyv szerzõi a kommunikatív-tapasztalati módszer alkalmazását tartják a legcélszerûbbnek a magyar nyelv tanítására, mert a nyelvelsajátítást kreatív folyamatként szemléli. Szerintük óvodás és kisiskolás korban a legfontosabb a szöveg megértetése és a motiváltság serkentése. A szavak és szabályok tanítása helyett a gyermek tapasztalatszerzés útján sajátítja el az új szavakat, jelentésüket, s ezekhez kreatív módon viszonyulva, de az utánzást sem teljesen mellõzve, próbálja újraalkotni nyelvi megnyilatkozásait. Jelentõs, hogy a szerzõpáros felhívja a figyelmet az anyanyelv és a környezetnyelv elsajátítási módja közötti különbségek tiszteletben tartására is.

A kommunikatív-tapasztalati módszer fázisait mutatja be a könyv elõször elméleti szinten, majd konkrét példákon is szemléltetve. Az elsõ lépés tehát a gazdag kontextusban való tapasztalatszerzés (itt az érzékszervek maximális bekapcsolására van szükség, de ez szellemi erõfeszítést is igényel a tanulóktól), ami kizárja a fordítást, mert a fordítás által az új jelentés rövidebb ideig marad meg az emlékezetben, mint a tapasztalat útján való jelentés megfejtése során. A második fázis a meg-

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:44 PM Page 138

szerzett tapasztalatok alkalmazása, a harmadik azok megerõsítése, a negyedik pedig a tapasztalatok lehetséges bõvítése, ami új nyelvi tapasztalatok megszerzésére is módot ad.

A szavak jelentésének elsajátíttatására irányuló módszer hatékonyságának illusztrálására a szerzõk egy többszörös ösztönzésen alapuló teszt segítésével lebonyolított kutatásról számolnak be. Részletesen bemutatják a teszt lebonyolításának folyamatát, amely négy lépésbol áll, azokat viszont mozzanatokra osztották. A kutatás leírását minden mozzanat külön értékelése követi.

A következõ fejezet *A magyar környezetnyelvi tevékenységek* címet viseli. Nagyon alapos és részletes tudnivalókat és útmutatót nyújt a gyakorló pedagógusoknak, külön kitérve a nyelvi tapasztalatszerzésre, a tapasztalatok alkalmazására, megerõsítésére és bõvítésére ajánlott tevékenységekre. A javasolt eljárások mellett hangsúlyozza a kerülendõeket is, érintve olyan részleteket is, mint az óvónõ viselkedése a tevékenység során, arcjátéka, hangszíne stb.

Az elméleti megalapozáson túl a könyv értékét a gyakorlati alkalmazhatóságában látom. A szerzõk ugyanis konkrétan kidolgozták a mondókák, versek, kiolvasók, énekes körjátékok, mesék, játékok feldolgozásának módját a foglalkozások során, éspedig olyan részletességgel, amely tartalmazza még a tevékenységek lebonyolításához szükséges kellékeket is, néhány helyen még a javasolt idõszakot is (az évszakokhoz kötõdés), a bevezetõ tevékenységeket, majd a feldolgozásukat lépésekben.

A részletes alapossággal kidolgozott foglalkozásokon kívül a könyv végén gazdag válogatást találunk a magyar gyermekirodalomból. Olyan mondókákat, verseket, kiolvasókat, dalokat és körjátékokat, amelyeket az oktató a fent bemutatott minta alapján önállóan is fel tud dolgozni. A dalok esetében kottát is találunk a szöveg mellett.

A könyv hiánypótló mû, mert ilyen módszerrel, ilyen részletességgel feldolgozott téma térségünkön a legkisebb korosztályú nem magyar ajkú, a magyart környezetnyelvként tanuló gyerekek számára nem készült. Sokévi tapasztalat bújik meg az oldalak között, az érvelés meggyozõ és a részletes utasításoknak köszönhetõen könnyen használható, ezért gyakorlati alkalmazásában látom a könyv legfõbb értékét.

Dr. Andric Edit
egyetemi tanár

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:44 PM Page 139

Elméleti és gyakorlati útmutató

A többnemzetiségû, többnyelvû, multikultúrájú társadalom követelménye, nagy kihívása - a többnyelvûség.

Többkultúrájú környezetben a gyermekek olyan kommunikációs formákat sajátíthatnak el, amilyenekre egynyelvû közösségben nincs lehetõség. A többnemzetiségû környezetben lehetõvé kell tenni, hogy a gyermek nyelvi készségei ne csak anyanyelvi szinten fejlõdjenek, hanem a másik nyelv viszonylatában is. Ebben fontos szerep jut a pedagógusnak - óvónõnek, tanítónak, tanárnak. Rendkívül fontos tehát a környezetnyelv tanítását vállaló pedagógusok folyamatos szakképzése. Ennek szerves velejárója a megfelelõ elméleti ismeretek és a színvonalas szakirodalom. Ezt nyújtja a *Bálizs Jutka - Mikes Melánia: Játsszunk, énekeljünk magyarul!* címu kézikönyve, melyet éppen ezért örömmel üdvözölhetünk.

A könyv elméleti ismertetõt nyújt a kommunikatív-tapasztalati módszer alkalmazásáról, s olyan elveket bont le gyakorlati útmutatókra, melyekre a gyakorló pedagógus építeni tud.

A szerzõk a környezetnyelv elsajátításának négy alapvetõ szakaszán végigvezetve mutatják be egy-egy téma lehetséges feldolgozását. A témafeldolgozások óvónõk közremuködésével, mûhelymunkák során készültek. Ez a módszer eleve biztosítja, hogy a könyv szerkezete, a témák felbontása, a gyakorlati ajánlások és nem utolsósorban a nyelvezete a gyakorló pedagógus számára jól alkalmazható, színvonalas segítség lesz.

A könyvet a gyermekirodalmi alkotások példái gazdagítják, amelyek egyébként a gyermek életének minden szakaszában jelen vannak: a játék, az alkotás, az elalvás pillanatában; segítségükkel újra átéli örömét, bánatát, félelmeit; tartalmasabbá, nemesebbé teszik, megszépítik a gyermek és felnõtt kapcsolatát, a valóság megismerését. Ennek tapasztalatában az óvónõk munkájuk során állandóan a gyermekirodalmi alkotásokból merítenek, s rájuk építik oktató-nevelõ munkájukat. E tény miatt a könyv gyakorlati értékét növeli a feldolgozásra alkalmas mesék, versek, dalok, mondókák, énekes körjátékok és játékok közlése.

Bedroszián Erzsébet

pedagógus

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:44 PM Page 140

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:44 PM Page 141

A SZERZÕKRÕL

Bálizs Jutka

Péterrévén született 1966-ban. A középiskolát Szabadkán végezte, 1994-ben szerzett oklevelet az Újvidéki Egyetem Bölcsésztudományi Karának Pedagógiai Tanszékén óvodapedagógiából. 1990 óta a zentai Hófehérke Óvodában dolgozik, mint óvodapedagógus szakmunkatárs. Kutatómunkával is foglalkozik, 1995 óta munkatársa Az anyanyelv, a környezetnyelv és az interkulturalizmus fejlesztése és ápolása a vajdasági gyermekek körében elnevezésû projektumnak, melynek vezetõje dr. Mikes Melánia professzor. Kutatási területe a magyar ajkú óvodás gyermekek magyar környezetnyelvi készségeinek fejlesztése és ápolása.

Kutatásának eddigi eredményeirõl beszámolt az Újvidéki Bölcsészettudományi Kar Magyar Tanszékén 2000-ben megrendezett 11. Élõnyelvi konferencián, a VII. Kontrasztív Nyelvészeti Szimpozionon 2001-ben (szervezõ az újvidéki székhelyû Jugoszláv Alkalmazott Nyelvészeti Társaság), 2002-ben a Veszprémi Egyetem által megrendezett V. Pszicholingvisztikai Nyári Egyetem Balatonalmádin, és 2003-ban az Újvidéki Egyetem Bölcsészettudományi Karának Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékén megrendezett X. Magyar Egyetemi Nyelvészeti Napok elnevezésû tudományos tanácskozáson.

Publikációinak jegyzéke

Mikes M., Juhász É., Bálizs J. (1997): Süss fel, nap (Óvónõi kézikönyv – Priruènik za vaspitaèice). Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd

Az anyanyelv és a környezetnyelv szülõi szemmel. Hungarológiai Közlemények, 2001./1. Az Újvidéki Egyetem Bölcsészettudományi Kara Magyar Tanszékének folyóirata, 101-105. o.

Aktivnost na srpskom jeziku kao nematernjem jeziku u deèjem vrtiæu. VII Simpozijum Kontrastivna jezièka istraživanja (CD). Jugoslovensko društvo za primenjenu lingvistiku, Novi Sad

Balázs J., Mikes M. (2001): Közvéleménykutatás a magyar nyelvrõl és használatáról. Tanulmányok (Különszám): 11. Élõnyelvi konferencia, Újvidéki Egyetem

Bálizs J., Mikes M. (2001): Nyelvhasználat a családban. Alkalmazott Nyelvtudomány, I. évfolyam 2. szám. Veszprém, 11-21. o.

Szocializálódás a kétnyelvû óvodában (2003). V. Pszicholingvisztikai Nyári Egyetem, Balatonalmádi (CD), Veszprémi Egyetem Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék

Megjelenés alatt: Mikes M., Bálizs J.: A magyar nyelv elsajátítása szerb ajkú gyermekeknél. X. Egyetemi Magyar Nyelvészeti Napok, Újvidéki Egyetem Bölcsészettudományi Kar Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:44 PM Page 142

Dr. Mikes Melánia

Újvidéken született 1924-ben. Általános és középiskolai tanulmányait szülõvárosában végezte, egyetemi diplomát pedig a Zágrábi Bölcsészettudományi Karon szerezte. Tizenhat évig angol és német nyelvet tanított középiskolában. Doktori disszertációját a Kétnyelvû gyermekek hangtani fejlõdése címen az Újvidéki Bölcsészettudományi Karon védte meg (1965). Azután az alkalmazott nyelvészeti kutatásokkal folytatta pályafutását. A Jugoszláviai Alkalmazott Nyelvészeti Társaság egyik alapítója és elsõ elnöke. 1969-tól 1989-ig az újvidéki Hungarológiai Intézetben, késõbb a Magyar Nyelv és Irodalom Tanszéken dolgozott mint kutató munkatárs és egyetemi tanár, ahol a magyar-szerb-horvát kontrasztív nyelvészettel, pszicholingvisztikai és szociolingvisztikai kutatásokkal foglalkozott. 1992 óta a pszicholingvisztikai és szociolingvisztikai kutatások eredményeinek gyakorlati alkalmazásán dolgozik, és többek között a gyakorló pedagógusok együttmûködésével több kézikönyvet adott ki. 1998 óta Az anyanyelv és a környezetnyelv fejlesztése és mûvelése és az interkulturalizmus ápolása elnevezésû projektumot vezeti. 2000 januárjában az Európai Tudományos Akadémia (Acadeemia Scientarium Et Artium Europaea) tagjává avatták.

Publikációinak jegyzéke:

Mikes M., Dezsõ L. és Vukoviæ G.: Szerbhorvát-magyar kontrasztív nyelvtan 2: A fõnévi csoport alapkérdései, A Hungarológiai Intézet Nyelvészeti Füzetei, Újvidék, 1972.

Mikes M., Dezsõ L. és Matijevics L.: Szerbhorvát-magyar kontrasztív nyelvtan 3: A jelzõs fõnévi csoport. A Hungarológiai Intézet Nyelvészeti Füzetei, Újvidék, 1973.

Mikes M.: Glasovni razvoj govora dvojeziène dece, Forum, Novi Sad, 1974.

Mikes M., Junger F.: Szerbhorvát-magyar kontrasztív nyelvtan 5: Az igevonzatok. A Hungarológiai Intézet Nyelvészeti Füzetei, Újvidék, 1979.

Mikes M.: Microsociolinguistics of Hungarian-Serbocroatian bilingualism. In R. Cooper (ed.) Language Spread: Studies in Diffusion and Social Change Bloomington: Indiana University Press, 1982.

Mikes M., Keck B. és Babiæ: Szerbhorvát-magyar kontrasztív nyelvtan 6: Szórendi kérdések. A Magyar Nyelv, Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézete, Újvidék, 1982.

Mikes M.: Language contacts in multilingual Vojvodina. In M. Radovanoviæ (ed.) Yugoslav General Linguistics John Benjamin Publishing Co., 1988.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:44 PM Page 143

Mikes M.: A nyelvek megkülönböztetése korai többnyelv kommunikációban. In: Általános Nyelvészeti Tanulmányok XVIII. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1995.

Mikes M.: Èuvari jezika (Priruènik za rad sa predškolskom decom na jezicima nacionalnih manjina). Zavod za udžbenike i nastavna sredstva. Beograd, 1996.

Mikes M., Juhász É. és Bálizs J.: Süss fel, nap (Óvónõi kézikönyv - Priruènik za vaspitaèe). Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1997.

Mikes M.: A language maintenance/enrichment curriculum for pre-primary education. In Applied Linguistic Studies in Central Europe, Vol. III. Department of Applied Linguistics, University of Veszprém, 1998.

Mikes M.: Dete u svetu dvojeziènih, LDIJ, Veternik, 2000.

Mikes M.: Stavovi dece prema svom i drugom jeziku u višejeziènoj sredini, In: I. [trukelj (ur.) Kultura, identiteta in jezik v procesih evropske integracije, Zvezek 2. Društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije. Ljubljana, 2000.

Bálizs, J., Mikes M.: Közvélemény-kutatás a magyar nyelvrõl és használatáról Tanulmányok (Különszám): 11. Élõnyelvi Konferencia. Az Újvidéki Egyetem Bölcsészettudományi Karának Magyar Tanszéke, Újvidék, 2001.

Mikes M.: Sociolinguistc backgrounds of kindergarten children in bilingual settings. International Journal of the Sociology of Language, No. 151. Mouton de Gruyer. Berlin - New York, 2001.

Mikes M.: Miért beszélnek magyarul? (Véleménykutatatás a diákok körében). In: Színes eszmék nem alszanak... (Szépe György 70. születésnapjára), szerk.: Andor József, Szûcs Tibor, Terts István, Lingua Franca Csoport, Pécs, 2001.

Mikes M.: Kad su granice samo tarabe (Istraživanja višejeziènosti u Vojvodini). Jugoslovensko društvo za primenjenu lingvistiku i Futura, Novi Sad, 2001.

Bálizs J., Mikes M.: Nyelvhasználat a családban. Alkalmazott Nyelvtudomány, I. Évfolyam 2. szám. Veszprém, 2001.

Mikes M.: Sociolinguistc backgrounds of kindergarten children in bilingual settings. International Journal of the Sociology of Language, No. 151. Mouton de Gruyer, Berlin - New York, 2001.

Mikes M.: Mali jezikoslovci (Razvijanje komunikativnih veština na nematernjem jeziku) Futura publikacija, Novi Sad, 2003.

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:44 PM Page 144

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:44 PM Page 145

IRODALOMJEGYZÉK

Cummins, J. (1991) *Language Learning and Bilingualism.* Sophia Linguistica 29. Sophia University, Tokyo

Kenesei István, szerk. (1989) *A nyelv és a nyelvek.* Gondolat, Budapest

Lightbown, P., Spada, N. (1999) *How Languages are Learned* (2. ed.) Oxford University Press

Marjanoviæ, A. (1984) *Razvoj znaèenja reèi.* Prosveta, Beograd

Mikeš, M. (2000) *Dete u svetu dvojeziènih èarolija,* LDIJ, Veternik

Mikes, M. (2001) Miért beszélnek magyarul? *Színes eszmék nem alszanak.* Szerk. Andor József, Szûcs Tibor, Terts István. Lingua Franca Csoport, Pécs, 846–854. o.

Mikeš, M. (2003) *Mali jezikoslovci* Futura publikacija, Novi Sad

Mikes, M. (2003) A kétnyelvûség fejlesztése a vajdasági óvodákban. *Kisebbségi létjelenségek* Szerk. Gábrityné dr Molnár Irén és Mirnics Zsuzsa. MTT, Szabadka, 159–185. o.

Mikes M., Bálizs, J., Juhász É. (1997) *Süss fel, nap!* Tankönyvkiadó, Újvidék

Ministarstvo prosvete i sporta Republike Srbije (2001) *Strani jezici – ka Evropi bez granica.* Zbornik pripremili dr Savica Toma i Ljiljana Ðuriæ, Beograd

O'Malley, J. M. & A. U. Chamot (1990) *Learning strategies in second language acquisition.* New York: Cambridge University Press

Papen, R. A. (1993) Le rôle des strategiés d'apprentissage dans le processus d'appropriation d'une langue seconde. *La revue de l'AQEFLS*, Vol. 14, nos 2–3

Ranschburg, J. (2002) *A világ megismerése óvodáskorban.* Okker

Tremblay, R., Duplantie, M., Huot, D. (1990) *The Communicative/Experiential Syllabus.* Canadian Association of Second Language Teachers & M Éditeur

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:44 PM Page 146

INDEX-TÁRGYMUTATÓ

A gazda és a kecske **102**
A játékboltban **104**
A mókusok és a farkas **78**
A zentai piacon **133** ♪
Aki nem lép egyszerre **118** ♪
Aranygyûrûm elvesztettem **111**
Azt fityüli a rigó **111**

Baglyocska **48**
Baktat, kocog a csacsi **110**
Barna dombon zöld berek **111**
Báránykának csengettyû cseng a nyakán **118** ♪
Bársony ibolyácska **68** ♪
Betemetett a nagy hó **110**
Békás-tó **100**
Bingo **103**
Borsót fõztem **66** ♪
Bújj, bújj, bújj elõ **109**
Bújj, bújj, medve **135** ♪
Bújj, bújj, zöld ág **72** ♪

Cammog, cammog barna medve **109**
Cica fogott egeret **112**
Csiga biga, told ki szarvadat **132** ♪
Csinnadratta, hopp, hopp, hopp **111**
Csizmám kopogó, táncom dobogó **125** ♪
Csön, csön gyûrû **135** ♪

De jó a dió **117** ♪
Dirmeg, dörmög a medve **109**
Dombon törik a diót **64** ♪

Egy boszorka van **112**
Egy kis kecske mek-mek-mek **113**
Egyedem-begyedem, keszkenõbe **112**
Egyszer volt, hol nem volt **110**
Elaludt az álmos cica **134** ♪
Elvesztettem zsebkendõmet **133** ♪
Erre kakas, erre tyúk **46**
Esik a hó, térdig ér **113**
Esik esõ jaj-jaj-jaj **110**
Ezüst fenyõ, szép sudár **120** ♪

Éhes volt a róka **112**
Éj-mélybõl fölzengõ **111**
Én elmentem a vásárba **132** ♪
Én kis kertet **135** ♪
Én most kimegyek **112**
Énekeljünk – haja ha! **110**

Fut a vonat **109**
Fut, siet a kicsi csacsi **111**

Görögdinnye, török tök **112**
Gyertek, gyertek, gyerekek **112**

Ha én cica volnék **109**
Ha-ha-ha, havazik **110**
Hány óra van, farkas koma? **101**
Három fiú diót szed **112**
Hátamon a zsákom **113**
Hol jártál, báránykám **124** ♪
Hol van? **97**
Hosszú lábú gólya **44**
Hosszúlábú gólyanéni **109**
Hová mégy, te kis nyulacska **124** ♪
Hóember, hóember **120** ♪
Hull a pelyhes fehér hó **121** ♪

Itt a farsang **122** ♪
Itt a kosár, mi van benne? **102**

Janika a világûrben **89**
Jár az óra tik-tak **112**

Kati kéri **104**
Katicabogárka **109**
Kávé, kávé, itt a kávé! **110**
Kecske ment a kiskertbe **52**
Kendermagos tyúkanyó **110**
Kert alatt **112**
Két kismadár **41**
Ki-be bárány **130** ♪
Kicsi vagyok én **129** ♪
Kicsi vagyok, székre állok **109**
Kinél van? **98**

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:44 PM Page 147

Kinyílott a rózsa **123** ♪
Kis kacsa fürdik **129** ♪
Kis Kati fõzi **131** ♪
Kis kertben kinn a kocsi **130** ♪
Kiskarácsony, nagykarácsony **122** ♪
Koszorúcska **100**
Körbe-körbe járunk **117** ♪
Kövön ült két vörösbegy **124** ♪
Krokodil **99**

Lánc, lánc, hosszú lánc **131** ♪
Lepke, lepke, szállj le! **109**

Mackó, mackó **62** ♪
Macska eszik egeret **112**
Macska, macska, csacska macska **113**
Madarak voltunk **50**
Megérett a cseresznye **110**
Megy a hajó a Dunán (Tiszán) **111**
Mentünk, mentünk, mendegéltünk **110**
Mese az eltévedt kisverébrõl **83**
Mi hiányzik? **99**
Mi kopog? Mi kopog? **109**
Mókus, mókus miért fut? **102**
Mókuska, mókuska **109**
Mókuskának négy a lába **109**

Nagy a hó igazán **119** ♪
Nagy pelyhekben hull a hó **111**
Nyuszi fülét hegyezi **56**
Nyuszi ül a fûben **70** ♪
Nyuszi, nyuszi, nyulacskám **109**

Országúton nagy a hó **119** ♪

Pál, Kata, Péter, jó reggelt **117** ♪
Perecet vegyenek! **111**
Piros alma csüng a fán **109**
Piros kendõ **42**
Piros léggömb **111**

Rigó, rigó, szépszavú **110**
Rosszcsont Gyuszi nyuszi **92**

Sánta róka **134** ♪
Sári néni, mit kínál? **112**
Suttog a fenyves **121** ♪
Süss fel nap! **125** ♪
Süssünk, süssünk valamit **130** ♪

Szedtem virágot **113**

Tapsifüles nyuszi vagyok **111**
Tarka sál kiabál **113**
Tavaszi szél vizet áraszt **123** ♪
Tekereg a szél **118** ♪
Télapó itt van **119** ♪
Tik-tak, tik-tak, szól az óra **111**
Tó vize csupa nádszál **125** ♪
Tuli-tuli tulipán **112**

Ugráljunk, mint a verbek **129** ♪

Van két piros almánk **113**
Van nekem egy kiskutyám **110**
Varjú károg, fúj a szél **110**
Villásfarkú kisfecske **109**
Virágéknál ég a világ **109**
Volt egyszer egy dinnyeföld **110**

Ziki-zaka **54**
Zöld erdõbe mentem **110**
Zöld fû **134** ♪

JatszunkEnekeljunkMagyarul.qxd 12/15/2005 1:44 PM Page 148

Cip - A készülõ kiadvány katalogizálása
A Matica srpska könyvtára, Novi Sad

(cipszám) ……

Bálizs, Jutka - Mikes, Melánia
Játsszunk, énekeljünk magyarul!
Tevékenységek nem magyar anyanyelvû gyerekek részére
Pedagógusok kézikönyve
MTT különkiadványa; A Magyarságkutató Tudományos Társaság kézikönyve/ Felelõs kiadó Gábrityné dr. Molnár Irén, az MTT elnöke/ Szerkesztette Mirnics Zsuzsa - Grafoprodukt, Szabadka, 148 oldal, 16.5x23 cm.